

การรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรี
ไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

สโรชิน หน่อรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบริหารการชนบท
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบริหารการชนบท

ชื่อเรื่อง

การรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรี
ไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่

โดย

สโรชิน หน่อรัตน์

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นครศ รังควัด)

วันที่ ๕ เดือน มิ.ย. พ.ศ. ๒๕๕๘

กรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล ฟองมูล)

วันที่ ๕ เดือน มิ.ย. พ.ศ. ๒๕๕๘

กรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์กะทัศน์)

วันที่ ๕ เดือน มิ.ย. พ.ศ. ๒๕๕๘

ประธานอาจารย์ประจำหลักสูตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล ฟองมูล)

วันที่ ๕ เดือน มิ.ย. พ.ศ. ๒๕๕๘

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จาดุพงศ์ วาฤทธิ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ๕ เดือน มิ.ย. พ.ศ. ๒๕๕๘

ชื่อเรื่อง	การรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางสาวสโรชิน หน่อรัตน์
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบริหารการชนบท
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.นครเศรียงค์ รัต

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 2) ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เกี่ยวกับนโยบายการเปิดการค้าเสรี 3) ผลกระทบที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ได้รับจากนโยบายการค้าเสรี 4) การปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเพื่อรองรับนโยบายการค้าเสรี 5) ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ต่อการรับรู้ผลกระทบของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวและ 6) ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ต่อการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 267 ราย รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 75.28 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 44 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ 65.92) มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 30.34) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน มีขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 12.89 ไร่ รายได้รวมทั้งหมดเฉลี่ยอยู่ที่ 225,962.55 บาทต่อปี ใช้แหล่งเงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) มีประสบการณ์ในการเพาะปลูกข้าวเฉลี่ยอยู่ที่ 14.97 ปี ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด การติดต่อจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 2.06 ครั้งต่อปี ได้รับการฝึกอบรมเฉลี่ย 3.69 ครั้งต่อปี และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีนอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ต่อผลกระทบด้านบวกและด้านลบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนในระดับมากและมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน มากที่สุดคือ 1) ลดการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว เหลือ 15-25 กิโลกรัมต่อไร่ 2) ลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้วิธีการป้องกันกำจัดโรคและแมลง แบบชีวภาพแทน 3) ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพให้ผลผลิตสูง ด้านทานโรคและแมลง

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมกับการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ได้แก่สถานภาพจำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว แหล่งสินเชื่อ การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าวการติดต่อเจ้าหน้าที่ประสบการณ์ในการฝึกอบรม และความรู้ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน(Sig < 0.05)

ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ได้แก่เพศ สภาพการถือครองที่ดิน ประสบการณ์ในการฝึกอบรม และความรู้ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน(Sig < 0.05)

Title	Perception of Impacts of shino-Thai Free Trade Launching of Farmers Growing Rice in Mae Ai District, Chiang Mai Province
Author	Miss Sarochin Norrat
Degree of	Master of Science in Rural Resources Development
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr. Nakarate Rungkawat

ABSTRACT

This study was conducted to investigate: 1) socio-economic attributes of farmers growing rice in Mae Ai district, Chiang Mai province; 2) knowledge and understanding about the free trade launching policy of the farmers; 3) impacts of shino-thai free trade launching on the farmers; 4) situation on the adaptation of the farmers to cope with the free trade policy; 5) problems encountered and needs of the farmers; and 6) relationships of various factors towards impact perception of the farmers. A set of interview schedules was used for data collection administered with 267 rice farmers in Mae Ai district obtained by simple random sampling. Obtained data were analyzed by using the statistical Package.

Results of the study revealed that four-fifths of the informants were male, 44 years old on average, married, elementary school graduates and had 4 family member on average. They had 12.89 rai of land holding each and there an average total income was 225,962.55 bath per year. Their capital source was the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. The informants had 14.94 years of rice growing experience. Almost all of them were members of the farmers group. They perceived agricultural information through television most. They contacted agricultural extension workers for 2.06 times per years and attended a training for 3.69 times per year on average. They had a moderate level of knowledge and understanding about the Shino-Thai free trade launching.

The informants had a high level of positive and negative opinions about the Shino-Thai free trade launching. Most of them had problems in rice growing based on production costs and fluctuation of rice price. They suggested that the government should determine a certain and appropriate policy for rice farmers. This includes a training on new methods of rice production for increased efficiency and decreased production costs.

Regarding factors having a relationship between socio-economic attributes and the perception of impacts of the Shino-Thai free trade launching, there was a significant relationship at 0.05 between the perception and sex, land holding type, training experience, and knowledge. As a whole, the value of the relationships between the independent variables and the dependent variable was $R^2 = 0.207$ or 20.70 percent. That was, all independent variables could explain variation of the dependent variable for 20.70 percent while the rest (79.30%) were influence of other variables.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงด้วยดีไปไม่ได้ถ้าไม่ได้รับความกรุณาจากท่าน ที่ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.นครเศ รังควัต ได้รับเป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา พร้อมด้วยท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์ละทัสน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล ฟองมูล ร่วมเป็น กรรมการที่ปรึกษาที่ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และเอาใจใส่ในการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนขอขอบพระคุณคณาจารย์ ซึ่งมีได้กล่าวนามมา ณ. ที่นี้ด้วย ที่ได้ประสาท วิชาความรู้ต่าง ๆ ให้คำชี้แนะช่องทางแก่ผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายใน สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการ เกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกท่านที่มีส่วนช่วยสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาด้านเอกสาร และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการให้ ข้อมูลสถานที่ตั้งในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดีและพร้อม ด้วยความร่วมมือจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ทุกท่านที่ให้ความเป็นกันเองในการสะท้อนความ คิดเห็นการให้ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณบิดามารดา ที่คอยเป็นกำลัง แรงใจให้เมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดความท้อถอยต่อการศึกษาวิจัยในบางช่วงระยะเวลาเรียนและช่วง เก็บข้อมูลจนทำให้ได้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวัง และ สิ่งที่สำคัญที่ผู้วิจัยไม่อาจลืมได้คือ ญาติสนิท มิตรสหายที่ร่วมงานและต่างสถาบัน ที่เป็นกำลังใจและให้ความรู้คำแนะนำอยู่เบื้องหลัง ของความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ให้ลุล่วงด้วยดีตลอดมา

สโรชิน หน่อรัตน์

มิถุนายน 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
ความเป็นมาของข้าวไทย	7
ข้าวไทยจากอดีต – ปัจจุบันและวิถีชีวิตชาวนาไทยในภาคเหนือ	8
แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการรับรู้	11
แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ	16
แนวคิดการเปิดการค้าเสรี	17
นโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน	19
ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี พ.ศ. 2550 – 2555	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
ภาคสรุป	29
กรอบแนวคิดในการวิจัย	31
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	34
สถานที่ดำเนินการวิจัย	34

	หน้า
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การทดสอบเครื่องมือ	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
การวิเคราะห์ข้อมูล	44
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	46
ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	46
ตอนที่ 2 ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	61
ตอนที่ 3 การรับรู้ผลกระทบที่เกษตรกรได้รับจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย - จีนต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	64
ตอนที่ 4 การปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัด เชียงใหม่	70
ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ กับการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัว ของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน	73
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	80
สรุปผลการวิจัย	80
อภิปรายผลการวิจัย	83
ข้อเสนอแนะ	85
บรรณานุกรม	87
ภาคผนวก	89
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	90
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	100

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	49
3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน	52
4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้	54
5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแหล่งเงินทุน	55
6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ในการเพาะปลูกข้าว	56
7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร	57
8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าวจากสื่อ	58
9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	59
10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามจำนวนการฝึกอบรม	60
11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	62
12 จำนวนและร้อยละความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	63
13 จำนวนค่าเฉลี่ยร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการรับรู้ของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	66
14 จำนวนค่าเฉลี่ยร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	71
15 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ผลกระทบต่อการเปิดการค้าเสรี ไทยจีน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	74
16 เมตริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม	75
17 การวิเคราะห์การถดถอยพหุของปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ที่มีผลต่อการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	77

ตาราง	หน้า
18 การวิเคราะห์การถดถอยพหุของปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ที่มีผลต่อการปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	79

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	32
2 แผนที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	34

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศผู้ผลิตอาหารหลักของโลก จิตความสามารถในการผลิตอาหารทำให้การส่งออกสินค้าเกษตรกรรมมีสัดส่วนถึงร้อยละ 11 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ และคิดเป็นร้อยละ 19.43 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551) ในส่วนของข้าวซึ่งประเทศไทยเป็นผู้ผลิตรายใหญ่และมีการส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลกมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2524 ภายใต้การยอมรับในคุณภาพข้าวไทยที่ดีกว่าผลผลิตข้าวในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน ข้าวจึงเป็นอาหารหลักประจำชาติและเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญยิ่งของประเทศไทย โดยมีชาวนา 3.7 ล้านครัวเรือน จากเกษตรกรทั่วประเทศ 5.6 ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 56-58 ของเกษตรกรทั้งหมด ผลผลิตข้าวเปลือกในปีละประมาณ 28-30 ล้านตันคิดเป็นมูลค่าปีละประมาณ 180,000-200,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นรายได้หลักที่หล่อเลี้ยงเกษตรกรในระดับรากหญ้า อีกทั้งยังเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ สามารถสร้างรายได้และนำเงินตราเข้าประเทศปีละประมาณ 80,000-100,000 ล้านบาท นั้นแสดงให้เห็นว่าข้าวเป็นพืชที่สร้างความมั่นคงด้านอาหารให้กับประชากรในประเทศและประชากรของโลกอีกด้วย

หลังจากที่ประเทศไทยได้ดำเนินการเจรจาเพื่อจัดทำเขตการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ ทั้งในระดับทวิภาคและภูมิภาค ซึ่งขณะนี้ทั้งประเทศที่ได้ทำการเจรจาและจัดทำกรอบความตกลงไปแล้วและประเทศที่กำลังเริ่มหารือข้อตกลงเบื้องต้น ในการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีของแต่ละประเทศจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อม และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ดังนั้นทุกฝ่ายจึงต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการร่วมกัน ก็คือคำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวมของประเทศ เนื่องจากการจัดทำเขตการค้าเสรีจะมีทั้งส่วนที่ได้ประโยชน์และส่วนที่เสียประโยชน์ สำหรับประเทศไทยได้เปิดการค้าเสรีตามพันธกรณีเขตการค้าอาเซียน (AFTA) ในกรอบข้อตกลงที่เกิดจากการเจรจาโดยประเทศที่เป็นสมาชิก หนึ่งในข้อตกลงที่มีความสำคัญอย่างยิ่งคือ ข้อตกลงทางการเกษตร (agreement on agriculture) ในสินค้าเกษตร 23 ชนิด ได้แก่ น้ำมันดิบ/นมปรุงแต่ง นมผงขาดมันเนย ลำไยแห้ง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กระเทียม หัวหอมใหญ่ มล็ดพันธุ์หัวหอมใหญ่ มันฝรั่ง พริกไทย ข้าว เมล็ดถั่วเหลือง กากถั่วเหลือง น้ำมันถั่วเหลือง น้ำมันปาล์ม มะพร้าวผล น้ำมันมะพร้าว เนื้อมะพร้าวแห้ง ชา เมล็ดกาแฟ กาแฟสำเร็จรูป หมากดิบ น้ำตาล และใบยาสูบ ที่มีผลนับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2553 ภายใต้การดำเนินงานเปิด

เขตการค้าอาเซียน โดยมีการค่อยๆ ปรับลดภาษีที่ละเล็กละน้อยอย่างต่อเนื่องและให้คงเหลือในอัตรา ร้อยละ 0 ในปี พ.ศ. 2553 ยกเว้นสินค้าอ่อนไหว 3 ชนิดคือ เมล็ดกาแฟ มันฝรั่ง เนื้อมะพร้าวแห้ง ให้อัตราคงเหลือร้อยละ 5 ขณะที่สินค้าเกษตรที่สำคัญ อาทิเช่น ข้าว ปาล์ม น้ำมัน น้ำตาล และถั่ว เหลืองต้องลดภาษีเหลือร้อยละ 0

จากการที่ประเทศไทยต้องลดภาษีข้าวให้เหลือร้อยละ 0 เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553 ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านยังให้ความสำคัญและปกป้องเกษตรกรของตน จนอาจกลายเป็น ปัจจัยผลักดันต่อการไหลเข้าของข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านในปริมาณที่มากขึ้น โดยเฉพาะข้าวที่มี คุณภาพต่ำซึ่งมีการเพาะปลูกที่ขยายตัวเพิ่มมากยิ่งขึ้นตามขนาดการลงทุนของกลุ่มนายทุนต่างชาติ ซึ่งอาจกลายเป็นผลกระทบต่องิเลสทางราคาข้าวของไทยที่ไม่เป็นไปตามกลไกตลาดอย่างแท้จริง ส่งผลต่อเสถียรภาพราคาข้าวที่จะไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก นอกเหนือจากนี้คือการลด ความน่าเชื่อถือในคุณภาพข้าวไทยหากมีการปลอมปนข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านดังที่ได้กล่าวมา ข้างต้น

ปัญหาการวิจัย

หลังจากประเทศไทยได้เจรจาทำกรอบข้อตกลงให้ลดภาษีข้าวไทยให้เหลือร้อยละ 0 อาจก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทย เนื่องจากทิศทางราคาข้าวในประเทศจะตกต่ำ ทั้ง การถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ล้วนเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเรียกร้องของเกษตรกร ต่อการดำเนินงานของภาครัฐที่ขาดความรอบครอบ เพราะปัจจุบันผลผลิตข้าวของประเทศเพื่อน บ้านนั้นได้มีการพัฒนาและขยายตัวมากขึ้นจึงเป็นโอกาสการแข่งขันทางการค้ากับข้าวไทยที่จะออกสู่ตลาด อีกประการหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรไทยได้รับความเดือดร้อนก็คือ นโยบายรับจำนำของไทย เนื่องจาการับจำนำสูงกว่าราคาตลาด จึงทำให้ข้าวจากต่างประเทศซึ่งมีราคาที่ถูกลงกว่าไหลเข้ามา สวมสิทธิข้าวไทย เช่นเดียวที่เกิดขึ้นกับข้าวโพดและมันสำปะหลังของไทยที่ประสบปัญหาอยู่ในขณะนี้

จากปัญหาดังกล่าว ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางของเกษตรกร ชาวนาในประเทศไทย เนื่องจากเกษตรกรยังไม่มีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าว และ เกษตรกรมีความกังวลใจเกี่ยวกับสถานะที่เกิดขึ้น ประกอบกับเกษตรกรไทยมีปัญหาเรื่องนี้สืบมา โดยตลอด จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาผลกระทบจากการดำเนินงานตาม นโยบายการเปิดการค้าเสรี ปัจจัยต่างๆที่มีความสัมพันธ์กัน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและความ ต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เกษตรกรได้รับผลกระทบมากน้อยแค่ไหน สำหรับการศึกษาใน ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือ เนื่องจากการปลูกข้าวทางภาคเหนือ

ของไทยจะมีการเพาะปลูกทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้า โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวเหนียว 3,130,211 ไร่ ผลผลิต 1,397,635 ตัน ผลผลิต 451 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นเนื้อที่เพาะปลูกข้าวเหนียวร้อยละ 25.32 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดในภาคเหนือ พื้นที่ปลูกข้าวเจ้า 9,233,475 ไร่ ผลผลิต 3,490,105 ตัน ผลผลิต 387 กิโลกรัมต่อไร่ เนื้อที่ปลูกข้าวเจ้าคิดเป็นร้อยละ 74.68 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดในภาคเหนือ ซึ่งจะเห็นได้ว่าพื้นที่การเพาะปลูกข้าวเหนียวจะน้อยกว่าพื้นที่เพาะปลูกข้าวเจ้า เพราะเกษตรกรปลูกไว้เพื่อบริโภคเท่านั้น ที่เหลือจากการบริโภคจึงจะจำหน่าย

โดยการศึกษาเฉพาะเจาะจงในพื้นที่อำเภอแม่ฮ้อย จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเพาะปลูกข้าว และเป็นพื้นที่ที่สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง คือฤดูนาปีและฤดูนาปรัง เพราะอยู่ในพื้นที่รับน้ำชลประทาน บริเวณที่ใช้เพาะปลูกข้าวอยู่ตามที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอ จังหวัด และประเทศใกล้เคียง ดังนี้ ทางทิศเหนือติดต่อกับรัฐฉาน (ประเทศพม่า) ทางทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ทางทิศใต้ติดต่อกับอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และทางทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอฝาง เป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งมีการทำการเกษตรมาเป็นระยะเวลานานและเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากการปลูกข้าว จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การวิจัยเนื่องจากการมีอาณาเขตที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านนั้นทำให้เกิดจากนำเข้าข้าวจากประเทศใกล้เคียงเพื่อมาสวมสิทธิปลอมปนกับข้าวไทย ซึ่งในมุมมองของตลาดโลกจะกลายเป็นการทำลายภาพลักษณ์ในคุณภาพของข้าวไทยทั้งระบบ

หลายสิบปีที่ผ่านมาประเทศไทยไม่มีการพัฒนานโยบายข้าวอย่างมียุทธศาสตร์ มีแต่นโยบายเฉพาะหน้า เช่น การรับจำนำข้าวโดยประกาศเพียง 3 เดือนล่วงหน้าก่อนที่จะเก็บเกี่ยวข้าว อีกทั้งมาตรการช่วยเหลือชาวนาของภาครัฐที่ผ่านมาจะให้ความสำคัญต่อราคาข้าวมากกว่าการพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อสร้างจุดแข็งให้แก่ข้าวไทย แม้จะช่วยลดการเคลื่อนไหวของชาวนาจากปัญหาราคาข้าวที่ตกต่ำได้ แต่กลับเป็นปัญหาต่อเสถียรภาพราคาข้าวในระยะยาว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงพาณิชย์ได้กำหนดมาตรการเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี เพื่อช่วยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าว รวมทั้งความสามารถในการแข่งขัน คือการลดต้นทุนการผลิต การกระจายเมล็ดข้าวพันธุ์ดี และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า จากปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้นเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาถึงผลกระทบจากการดำเนินนโยบายการเปิดการค้าเสรีต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอแม่ฮ้อย จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาก่อนนโยบายเปิดการค้าเสรีมาใช้นั้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอย่างไร และเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายเปิดการค้าเสรีหรือไม่มากนักเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
2. ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับนโยบายการเปิดการค้าเสรี
3. ผลกระทบที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับจากนโยบายการค้าเสรี
4. การปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อรองรับนโยบายการค้าเสรี
5. ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ต่อการรับรู้ผลกระทบของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
6. ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ต่อการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากผลการศึกษาที่ได้สามารถใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานพัฒนาในส่วนต่างๆ ได้ดังนี้

1. ใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานทั้งทางภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและมาตรการในการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้มีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้อย่างแท้จริง
2. หน่วยงานทั้งทางภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบุคคลทั่วไปสามารถนำฐานข้อมูลและผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขรูปแบบขั้นตอนการผลิตข้าว
3. เกษตรกรสามารถนำข้อมูลไปปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์เพื่อรองรับนโยบายการค้าเสรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเนื้อที่ปลูกข้าวทั้งหมด 48,711.75 ไร่ มีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งสิ้น 1,855 ครัวเรือน โดยผู้ที่ให้ข้อมูลเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหาที่ศึกษาวิจัย คือ การรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนทั้งในด้านบวกและด้านลบจากการเปิดการค้าเสรี สภาพการณ์ปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีในด้านการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้ผลกระทบ ซึ่งเก็บข้อมูลจากการสอบถามเกษตรกรดังกล่าว โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลในปี พ.ศ. 2556/2557
2. ขอบเขตของพื้นที่ศึกษาวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ ได้แก่ ตำบลแม่เมาะ ตำบลสันต้นหมื้อ และตำบลบ้านหลวง
3. ขอบเขตของประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ หัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ได้จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 267 ครัวเรือน จากประชากรทั้งหมด 801 ครัวเรือน
4. ขอบเขตของระยะเวลาในการศึกษาวิจัย คือ ช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2556 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2557

นิยามศัพท์

การรับรู้ (Perception) คือ กระบวนการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ต่างๆ จากบุคคล หรือเหตุการณ์ หรือวัตถุโดยอาศัยอวัยวะสัมผัส คือ ตา หู จมูก ลิ้นหรือ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ผลกระทบ (Impact) คือ ผลที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ โดยเกิดขึ้นต่อเนื่องจากปัจจัยที่เป็นสาเหตุหลักอันใดอันหนึ่ง และเป็นผลต่อเนื่องในลักษณะที่ต้องปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงภารกิจที่เคยกระทำเป็นปกติ เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในปัจจุบันและอนาคตในด้านราคา ด้านรายได้ ด้านกระบวนการผลิต ด้านการตลาด ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

เขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) คือ เป็นการรวมกลุ่มโดยมีข้อตกลงว่า ประเทศสมาชิกของกลุ่มจะยกเว้นภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าที่มาจากประเทศสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกัน แต่ขณะเดียวกันประเทศสมาชิกแต่ละประเทศต่างก็มีอิสระในการกำหนดอัตราภาษีเรียกเก็บจากสินค้าที่มาจากประเทศต่างๆ นอกกลุ่ม

การรับรู้ผลกระทบของการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน หมายถึง ปฏิบัติการและความรู้สึกนึกคิดของเกษตรกรต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าว อันเนื่องมาจากข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนในการเปิดเสรีทางการค้า ทั้งในด้านราคา ด้านรายได้ ด้านกระบวนการผลิต ด้านพื้นที่เพาะปลูกและด้านตลาด ซึ่งประเมินโดยใช้แบบประเมินค่า (rating scale) โดยแบ่งการรับรู้ออกเป็น 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

เกษตรกรผู้ปลูกข้าว หมายถึง เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก ในเขตพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ผลกระทบต่อนโยบายเขตการค้าเสรีไทย-จีน หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรทั้งในด้านบวกและด้านลบ คือ ผลกระทบด้านบวก เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพยายามผลิตข้าวให้มีคุณภาพสูงและลดต้นทุนการผลิตเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ทำให้เกษตรกรไทยต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงมาตรฐานการผลิต เพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มธาตุอาหารให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อลดการใช้สารเคมีและปุ๋ย สินค้าข้าวสามารถขยายการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น และผลกระทบด้านลบ เกษตรกรมีความกังวลใจว่าข้าวจากต่างประเทศจะถูกลักลอบนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย ขาวนาถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ค้าข้าวมากขึ้น เกษตรกรไม่มีความพร้อมทำให้ราคาข้าวไทยไม่มีเสถียรภาพและไม่สามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายเปิดเขตการค้าเสรี หมายถึง เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีนมากน้อยเพียงใด ในกรณีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 สินค้าเกษตรสำคัญ เช่น ข้าว ปาล์ม น้ำมัน น้ำตาล และถั่วเหลืองที่ส่งออก และนำเข้าระหว่างประเทศในกลุ่มข้อตกลงต้องลดภาษีเหลือร้อยละ 0 สินค้าที่ได้รับการยกเว้นให้เก็บภาษี ได้ร้อยละ 5 คือ เมล็ดกาแฟ มันฝรั่ง เนื้อมะพร้าวแห้ง

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยเรื่องการรับรู้และการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรีไทย – จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความกระจ่างในปัญหาการวิจัยและสามารถดำเนินการวิจัยในทิศทางที่ถูกต้อง ครอบคลุมปัญหางานวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแบ่งได้เป็น 8 ส่วน ดังนี้

1. ความเป็นมาของข้าวไทย
2. ข้าวไทยจากอดีต – ปัจจุบันและวิถีชีวิตชาวนาไทยในภาคเหนือ
3. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการรับรู้
4. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ
5. แนวคิดการเปิดเสรีทางการค้า
6. นโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน
7. ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี พ.ศ.2550 – 2555
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย
10. สมมติฐานของงานวิจัย

ความเป็นมาของข้าวไทย

พอบอกว่า ข้าวคือ อาหารแห่งอารยะ เป็นเครื่องหมายบ่งบอกถึงอารยธรรมแห่งมนุษยข้าวของไทยเป็นพืชอาหารประจำชาติที่มีตำนานประวัติศาสตร์มายาวนาน ปรากฏเป็นร่องรอยพร้อมกับอารยธรรมไทยมาไม่น้อยกว่า 5,500 ปี ซึ่งมีหลักฐานจากแถบข้าวที่เป็นส่วนผสมของดินใช้เครื่องปั้นดินเผาที่บ้านเชียง อำเภอโนนนกทา ตำบลบ้านโคก อำเภอภูเวียงอันสันนิษฐานได้ว่าเป็นเมล็ดข้าวที่เก่าแก่ที่สุดของไทยรวมทั้งยังพบหลักฐานเมล็ดข้าวที่ขุดพบที่ถ้ำปูงสูง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยแถบข้าวที่พบนี้มีลักษณะของข้าวเหนียวเมล็ดใหญ่ที่เจริญงอกงามในที่สูง นอกจากนี้ยังมีการค้นพบเมล็ดข้าว ถ้ำถ่านในดินและรอยแถบข้าวบนเครื่องปั้นดินเผาที่โคกพนมดี อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี แสดงให้เห็นถึงชุมชนปลูกข้าวสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในแถบชายฝั่งทะเล รวมทั้งยังมีหลักฐานคล้ายดอกข้าวป่าที่ถ้ำเขาทะลุ จังหวัดกาญจนบุรี อายุประมาณ 2,800 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงรอยต่อของยุคหินใหม่ตอนปลายกับยุคโลหะตอนต้น ภาพเขียนบนผนังถ้ำ

หรือผนังหินอายุประมาณ 6,000 ปี ที่ผาหมอนน้อย บ้านตากุ่ม ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะคล้ายบันทึกการปลูกธัญพืชอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเหมือนข้าว ภาพควายแปลงพืชคล้ายข้าว แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ได้รู้จักการเพาะปลูกข้าวเป็นอย่างดีแล้ว (ข้าวของพ่อ 2553 :19-24)

มูลนิธข้าวไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (2555 : ระบบออนไลน์) พันธุ์ข้าวที่มนุษย์เพาะปลูกในปัจจุบันพัฒนามาจากข้าวป่าในตระกูล *Oryza gramineae* สันนิษฐานว่า พืชสกุล *Oryza* มีถิ่นกำเนิดในเขตร้อนชื้นของทวีป Gondwanaland ส่วนในประเทศไทยจะนิยมปลูกและบริโภคข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ข้าวนาปีจะปลูกพันธุ์ข้าวเจ้าคือข้าวหอมมะลิ 105 ข้าวเหนียวจะปลูกพันธุ์ กข6 ข้าวนาปรัง จะนิยมปลูกข้าวเจ้าพันธุ์ชัยนาท 1

ข้าวนาปีหรือข้าวนาน้ำฝน คือ ข้าวที่ปลูกในฤดูการทำนาปกติ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมและเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นล่าสุดไม่เกินเดือนกุมภาพันธ์

ข้าวนาปรังหรือนาฤดูแล้ง คือ ข้าวที่ปลูกนอกฤดูการทำนาปกติ เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ในบางท้องที่จะเก็บเกี่ยวอย่างช้าที่สุดไม่เกินเดือนเมษายน นิยมปลูกในท้องที่ที่มีการชลประทานดี เช่น ในภาคกลาง

ข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 เป็นข้าวที่นิยมปลูกและบริโภคกันมากทั้งยังเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย

จะเห็นได้ว่า ข้าวมีความสำคัญต่อประเทศไทยเรามากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นทั้งอาหารหลักเลี้ยงประชาชนในประเทศและเป็นทั้งพืชเศรษฐกิจที่ส่งออกทำรายได้และเลี้ยงประชาชนโลก สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทยเราซึ่งข้าวที่นิยมปลูกและมีชื่อเสียงรู้จักกันทั่วโลกก็คือ ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เราจึงภาคภูมิใจที่เป็นประเทศไทยจะเรืองอำนาจเพราะความเป็นชาตภิการกรรม

ข้าวไทยจากอดีต – ปัจจุบันและวิถีชีวิตชาวนาไทยในภาคเหนือ

ข้าวไทยกับวิถีชีวิตคนไทยข้าวเป็นพืชล้มลุกจัดอยู่ในตระกูลหญ้า (Family: Gramineae หรือ (Poaceae) สกุล ออไรซ่า (Genus: *Oryza*) ข้าวเจริญเติบโตได้ดีในเขตร้อนและอบอุ่นมีการแพร่กระจายตั้งแต่เส้นรุ้งที่ 53 องศาเหนือถึง 35 องศาใต้ และสามารถขึ้นได้ดีตั้งแต่ระดับน้ำทะเลจนถึงระดับสูงประมาณ 2,500 เมตร เนื่องจากข้าวมีการแพร่กระจายอย่างกว้างขวางจึงพบข้าวชนิด (Species) ต่างๆ ซึ่งปัจจุบันมีทั้งหมด 23 ชนิดเป็นข้าวปลูกเพื่อบริโภค 2 ชนิด ส่วนที่เหลือเป็นชนิดข้าวป่าทั้งหมด

ข้าวมีความสำคัญต่อมนุษย์และสัตว์มาก ประชากรกว่าครึ่งโลกบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักโดยเฉพาะชนชาวเอเชีย ดังนั้นข้าวจึงปลูกมากในเอเชียและใช้บริโภคในเอเชียประมาณร้อยละ 90 ข้าวที่ปลูกสำหรับบริโภคทั่วโลกมี 2 ชนิด จำนวนมากกว่า 120,000 พันธุ์ คือ ข้าวปลูกเอเชีย (*Oryza sativa* Linn.) และข้าวปลูกแอฟริกา (*O. Glaberrima* Steud.) จึงอาจกล่าวได้ว่าข้าวคือชีวิตของคนไทย จากการที่ข้าวอยู่คู่ชีวิตคนไทยมาตลอด จึงเป็นสาเหตุให้เกิดตำนานวัฒนธรรมข้าวและประเพณีต่างๆ เกี่ยวกับข้าวคู่กับชนชาติไทยมาตราบจนปัจจุบัน ความผูกพันของข้าวกับคนไทยจึงก่อให้เกิด วัฒนธรรมต่างๆ มากมาย ทั้งที่มีความเกี่ยวข้องกับข้าวโดยตรง และได้จากการสะสมประสบการณ์ ความรู้และภูมิปัญญาชาวบ้านผสมผสานกัน ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดหรือสร้าง ระบบกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ถือปฏิบัติต่อกันมา (กรมวิชาการเกษตร: 2537)

วิถีชีวิตชาวนาไทยในภาคเหนือ วัฒนธรรมการบริโภคของคนไทยนั้น จะรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก คนไทยทางภาคเหนือตอนบน รับประทานข้าวเหนียวหนึ่งสุก ซึ่งเรียกว่า “ข้าวหนึ่ง” การนึ่งข้าวเหนียวด้วยหวด จะทำให้ข้าวเหนียวหอมรับประทานโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาใส่กระติบข้าวซึ่งจะเก็บความร้อนไว้ได้นาน เวลานั้นรับประทาน ข้าวจะอ่อนนุ่มเด้งอร่อยมาก โดยรับประทานกับอาหาร (กับข้าวพื้นเมือง) เช่น น้ำพริกฮ่อ น้ำพริกหนุ่ม แง แงฮังเล เป็นต้น แม้เวลางานขันโตกก็จะต้องมีกระติบข้าวของแต่ละคนไป การปลูกข้าวทางภาคเหนือจะปลูกข้าวเหนียวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวเหนียว 3,130,211 ไร่ ผลผลิต 1,397,635 ตัน ผลผลิต 451 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นเนื้อที่ปลูกข้าวเหนียวร้อยละ 25.32 ของพื้นที่ปลูกข้าวในภาคเหนือ พื้นที่ปลูกข้าวเจ้า 9,233,475 ไร่ ผลผลิต 3,490,105 ตัน ผลผลิต 387 กิโลกรัมต่อไร่ เนื้อที่ปลูกข้าวเจ้าร้อยละ 74.68 ของพื้นที่ปลูกข้าวในภาคเหนือจะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่ปลูกข้าวเหนิวน้อยกว่าข้าวเจ้าเพราะปลูกเพื่อเก็บไว้บริโภคเท่านั้น ที่เหลือจากบริโภคจึงจะจำหน่าย (ข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร: 2552)

การทำนาในภาคเหนือแต่เดิมมาส่วนใหญ่จะทำนาเพียงปีละ ครั้งโดยอาศัยน้ำฝน ในฤดูทำนาเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนกรกฎาคม ในปัจจุบัน การทำนา ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะที่มีระบบชลประทาน ชาวนาจะทำนาปีละ 2 ครั้งโดยเฉพาะชาวนาใน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ บริเวณที่เพาะปลูกข้าวที่อยู่ตามที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ และที่ราบระหว่างภูเขา เริ่มปลูกตั้งแต่เดือน มิถุนายน เป็นต้นไปและเก็บเกี่ยวประมาณเดือนธันวาคม การทำนามีทั้งนาปี หรือนาดำ และนาปรัง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกในภาคเหนือมีทั้งเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวและข้าวเจ้ามีหลายพันธุ์ด้วยกันสำหรับชาวนาในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ชาวนาส่วนใหญ่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว มีพันธุ์สันป่าตอง 1 พันธุ์ กข 6 และสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้าใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 พันธุ์ กข 15 ปทุมธานี 1 กข 39

ในแถบภาคเหนือตอนบนและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อชาวนาผลิตข้าวเปลือกเข้าได้ ส่วนหนึ่งจะใช้บริโภคภายในครัวเรือน โดยทยอยแบ่งสีที่โรงสีขนาดเล็ก (กำลังสี 1-12 ตัน ต่อ 24 ชั่วโมง) ส่วนที่เหลือจะขายให้แก่โรงสีขนาดกลาง (กำลังสี 30-40 ตัน ต่อ 24 ชั่วโมง) หรือพ่อค้าข้าวเปลือก หรือผ่านตลาดกลางข้าวเปลือก ในภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางที่เป็นแหล่งชลประทาน เมื่อชาวนาเก็บเกี่ยวข้าวเปลือกสดจะมีพ่อค้าข้าวเปลือกหรือตัวแทนโรงสีมารับซื้อถึงที่ บางรายจะนำข้าวเปลือกไปขายให้แก่โรงสีใกล้เคียง โดยผลักภาระการลดความชื้นให้โรงสีหรือขายผ่านตลาดกลาง

ดังนั้นการประเมินคุณภาพจึงต้องมีการตรวจสอบระดับความชื้น เมื่อพ่อค้าข้าวเปลือกหรือพ่อค้าคนกลางต้องการขายข้าวเปลือกให้โรงสีจะนำตัวอย่างข้าวเปลือกไปให้โรงสีตรวจสอบคุณภาพและตีราคาล่วงหน้าหากราคาเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย พ่อค้าคนกลางจึงจะบรรทุกข้าวเปลือกมาส่งให้โรงสีขนาดกลางในท้องถิ่น เมื่อโรงสีท้องถิ่นสีเป็นข้าวสารแล้ว ข้าวส่วนหนึ่งจะกระจายสู่ผู้บริโภคในท้องถิ่นใกล้เคียง ส่วนที่เหลือก็จะส่งผ่าน หยาง (นายหน้าหรือตัวแทนการติดต่อ) ไปยังกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์รวมและกระจายข้าวไปยังผู้บริโภคในจังหวัดต่าง ๆ ที่ผลิตข้าวไม่พอบริโภค โรงสีขนาดกลางแถบชานเมืองกรุงเทพฯ จะขายข้าวสารให้พ่อค้าขายส่ง พ่อค้าขายปลีก หรือขายตรงให้ผู้บริโภครายใหญ่ ๆ เช่น ร้านอาหาร ภัตตาคาร ส่วนการขายข้าวให้ผู้ส่งออกในปริมาณมากและการซื้อขายระหว่างโรงสีขนาดใหญ่ (กำลังสี 100 ตัน ต่อ 24 ชั่วโมง) กับพ่อค้าส่งออกที่กรุงเทพฯ จะผ่านยาง แต่ละปีชาวนาไทยสามารถผลิตข้าวเปลือก ได้ประมาณปีละ 22 ล้านตัน เมื่อนำมาสีเป็นข้าวสารแล้ว จะเหลือประมาณ 10-11 ล้านตัน ในจำนวนนี้บริโภคภายในประเทศประมาณ 5-6 ล้านตัน และส่งออก ประมาณ 5 - 6 ล้านตัน เมื่อข้าวเปลือกผ่านการสีและบรรจุลงกระสอบแล้วข้าวสารจะถูกขนส่งมายังกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าข้าวของประเทศ ก่อนจะเดินทางต่อไปยังผู้บริโภคภายในประเทศหรือส่งออกนอกประเทศ โดยอาจจะเป็นการซื้อขายโดยตรงระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย หรือมีนายหน้า หรือยางเป็นตัวกลางซื้อขายข้าวระหว่างโรงสีกับผู้ส่งออกหรือพ่อค้าขายส่งภายในประเทศ

ยางทำหน้าที่เป็นตัวแทนของโรงสีในการขายข้าวสารให้แก่ผู้ส่งออกหรือพ่อค้าขายส่งภายในประเทศ พ่อค้ามักใช้ยางเป็นคนรวบรวมข้าวสารชนิดต่าง ๆ ตามความต้องการของตน หยางจะจัดหาข้าวสารจากโรงสีให้พ่อค้าขายส่ง หยางมีรายได้จากการซื้อขายข้าวในอัตราร้อยละ 0.6 ของมูลค่าข้าว งานของยางไม่ได้จบเพียงแค่การตกลงซื้อขายเท่านั้น พวกยางต้องดูแลให้มีการขนส่งข้าวจากโรงสีไปยังโกดังของพ่อค้าขายส่งในประเทศหรือโกดังของพ่อค้าส่งออกให้ได้ครบถ้วนตามจำนวนน้ำหนักที่ตกลงกันและเป็นข้าวที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ไม่มีการปลอมปนข้าวสารที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วจะถูกเทรวมลงไปในไซโลยักษ์ ส่งไปตามสายพานเพื่อทำ

ความสะอาด คัดแยกชนิดของข้าว ส่งมาขัดขาวให้ขาวขึ้นอีกเพื่อปรับปรุงให้ได้มาตรฐานเดียวกัน ตามประกาศของกระทรวงพาณิชย์ ข้าวบางชนิดจะถูกส่งไปขัดมันเป็นพิเศษเพื่อให้เมล็ดข้าวขาวขึ้น ตามความต้องการของตลาดต่างประเทศ ก่อนจะถูกส่งมาเก็บไว้ในไซโลใหญ่รอขนถ่ายลงเรือต่อไป

กระบวนการส่งข้าวไปขายต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่จะผ่านบริษัทนายหน้าในต่างประเทศ หรือขายผ่านบริษัทค้าข้าวระหว่างประเทศที่น่าสนใจคือ บริษัทเหล่านี้อยู่ในประเทศที่ไม่ได้ปลูกข้าวเอง โดยมากจะเป็นบริษัทในทวีปยุโรป ซึ่งเคยเป็นเจ้าอาณานิคมประเทศในทวีปแอฟริกา และเอเชียมาก่อน อาทิ บริษัทของอังกฤษและฝรั่งเศสมีประสบการณ์และรู้ความต้องการของตลาดข้าวในประเทศเหล่านี้ มีความชำนาญในการค้าข้าวมาเป็นเวลายาวนาน ตั้งแต่ยุคอาณานิคมจนถึงปัจจุบัน มีลูกค้าทั่วโลกตั้งแต่ประเทศบราซิลในอเมริกาใต้ ประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกาไปจนถึงประเทศต่างๆ ในแถบเอเชีย บริษัทค้าข้าวจะมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้าวทั่วโลกอย่างละเอียด จนอาจเรียกได้ว่าเป็นผู้กำหนดราคาข้าวในตลาดโลก ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดราคารับซื้อข้าวเปลือกของชาวนาไทย ช่วงปีที่ผ่านมา ประเทศไทยส่งออกข้าวได้มากขึ้น และราคาข้าวก็สูงขึ้น สาเหตุมาจากการลดค่าเงินบาท สำหรับอนาคตของข้าวไทยนั้น ก็ยังคงจะเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยและเป็นพืชที่เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติด้วย ถึงแม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาเศรษฐกิจ แต่ก็ยังมีข้าวกิน เมื่อเหลือจากการบริโภคภายในประเทศแล้ว ยังจำหน่ายให้ต่างประเทศทำรายได้เป็นเงินหลายหมื่นล้านบาท

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการรับรู้

โดยปกติมนุษย์เราจะมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในโลกนี้ ในสายตาของการรับรู้ มากกว่าการหาข้อเท็จจริงที่เป็นจริง ทั้งนี้ก็เพราะว่าแต่ละบุคคลมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต่างกัน การที่จะให้มองสิ่งเดียวกันในสายตาอย่างเดียวกันหรือรับรู้เหมือนกันย่อมเป็นไปได้ การยอมรับความจริงข้อนี้เพราะว่าบุคคลแต่ละคนนั้นย่อมมีสิ่งหนึ่งที่เรียกว่า แผนที่ทางความคิด (Cognitive map) ในแผนที่ทางความคิดของแต่ละคนไม่ได้มีรูปภาพแสดงให้เห็นความเป็นไปในโลกทางนี้ทางกายภาพ แต่เป็นความรู้สึกส่วนตัวที่พยายามทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกนี้เท่าที่ตนจะมองเห็นหรือสามารถรับรู้ เพราะฉะนั้นบุคคลที่รับรู้ (Perceiver) จะมองในสิ่งที่ตนเองอยากมองหรือต้องการที่จะมอง (Krech, 1962 อ้างใน จุมพล หนิมพานิช, 2532: 119) นอกจากนี้ สุชา จันทรเฒ (2522: 114) ได้กล่าวว่าการรับรู้เป็นกระบวนการที่มีระดับตั้งแต่ง่ายที่สุดไปถึงซับซ้อนที่สุด จนยากแก่การเข้าใจ

นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของการรับรู้แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1. การรับรู้คือ การตีความจากการสัมผัส (Sensation) ในการรับรู้ นั้นเราไม่เพียงแต่มองเห็น ได้ยิน หรือได้กลิ่นเท่านั้น แต่เราต้องรับรู้ได้ว่าวัตถุหรือสิ่งที่เรารับรู้ นั้นคืออะไร มีรูปร่างอย่างไร อยู่ทิศใด ไกลกว่าเรามากน้อยแค่ไหน เป็นต้น ทั้งหมดที่เรากล่าวได้นี้เป็นการใส่ความหมายให้กับสิ่งต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในการสัมผัส

2. ในแง่ของพฤติกรรม การรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดแทรกอยู่ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ดังนั้นสรุปได้ว่า การรับรู้หมายถึงกระบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุ หรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยอวัยวะสัมผัส

3. การรับรู้ทางสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลในสังคมควรจะทำ ความเข้าใจและนำไปใช้อย่างถูกต้อง การรับรู้ทางสังคมจะดีหรือไม่นั้นก็เกิดจากวิธีการสื่อความหมาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ภาษาของสังคมนั้นๆ การสื่อความหมายบางอย่างทำให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้อง แต่การสื่อความหมายบางอย่างก็ทำให้เกิดผลเสียขึ้นในสังคม เช่น การแตกความสามัคคี ตลอดจนจนสามารถที่จะเข้าใจคือแรงจูงใจทางสังคมเหมือนกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมทางสังคมของแต่ละบุคคลนั่นเอง (กมลรัตน์ หล้าสุสงษ์, 2527: 223)

จรรยา ยามาดี (2553: 32-34) กล่าวว่า การรับรู้ (perception) กระบวนการที่แต่ละคนได้รับการเลือกสรร การจัดระเบียบและการตีความหมายของข้อมูลเพื่อที่จะสร้างภาพที่มีความหมาย หรืออาจหมายถึงกระบวนการของความเข้าใจ (การเปิดรับ) ของบุคคลที่มีต่อสิ่งที่ได้พบเห็น กับสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคลนั้น ๆ จากความหมายนี้ จะเห็นได้ว่า กระบวนการรับรู้ของแต่ละบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน เช่น ความเชื่อ ประสบการณ์ ความจำเป็นเช่นเดียวกับลักษณะภายนอกของสิ่งที่กระตุ้นการรับรู้ อาจพิจารณาเป็นกระบวนการกลั่นกรองนอกจากนี้การรับรู้จะแสดงถึงความรู้สึจากประสาททั้ง 5 ซึ่งได้แก่ การได้ยิน ได้กลิ่น ได้รสชาต ได้เห็นและได้รู้สึก ในการโฆษณาและการส่งเสริมการตลาดเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ แต่การที่ธุรกิจจะสื่อให้ผู้บริโภครับรู้ไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่าย เพราะผู้บริโภคต้องเผชิญกับสิ่งกระตุ้นจำนวนมากจากคู่แข่งในธุรกิจในแต่ละวันซึ่งมีจำนวนมาก ทำให้แผนการส่งเสริมการตลาดไม่สามารถดึงดูดความสนใจได้ เว้นแต่การโฆษณา และการส่งเสริมการตลาดนั้นมีลักษณะที่แปลกกว่าดีกว่าหรือมีความโดดเด่นกว่าคู่แข่งจึงจะสามารถสร้างการรับรู้ได้ดีกว่าผู้บริโภคมีการเลือกรับเปิดรับสื่อโฆษณาที่แตกต่างกัน โดยผู้โดยสารแต่ละคนล้วนมีพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อโฆษณาที่แตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดแนวความคิดที่สำคัญที่เกี่ยวกับการเลือกสรรสิ่งที่ได้รับรู้ การเลือกสรรต่อตัวกระตุ้นจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยบุคคลหนึ่งอาจมองหาบางสิ่งบางอย่าง แต่

ขณะที่อีกคนหนึ่งไม่สนใจสิ่งอื่น ๆ เลย หรือมีการตอบสนองต่อตัวกระตุ้นที่แตกต่างกันไปเรื่อย ๆ ลักษณะการเลือกสรรการรับรู้ของผู้บริโภคอาจมีได้ 7 ลักษณะดังนี้

ประการแรก การเลือกที่จะเปิดรับข้อมูล ผู้บริโภคจะแสวงหาข่าวสารที่ทำให้เขาสบายใจ หรือตรงกับความรู้สึกของผู้บริโภค และหลีกเลี่ยงที่จะทำให้ผู้บริโภคเจ็บปวดหรือเป็นการคุกคาม ดังนั้นคนที่สับสนหรือจะหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ชี้ว่าการสับสนหรือทำให้เกิดอะไร ผู้บริโภคจะเลือกเปิดรับข้อมูลการโฆษณาที่ทำให้ผู้บริโภคมั่นใจในความฉลาดของผู้บริโภคที่จะมีต่อการกระทำการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ

ประการที่สอง การเลือกที่จะสนใจข้อมูล ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเพิ่มปริมาณการรับรู้ถึงตัวกระตุ้นที่ตรงกับความต้องการ หรือตรงกับที่เขาสนใจ และในทางตรงกันข้ามผู้บริโภคจะรู้น้อยที่สุดถึงตัวกระตุ้นที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นผู้บริโภคจึงมักจะสนใจดูโฆษณาสินค้าที่ตรงกับความต้องการ และร้านค้าที่ผู้บริโภคสนใจที่จะไปซื้อ และจะไม่สนใจข้อมูลข่าวสารที่ไม่ตรงกับความต้องการ หรือมีความสำคัญต่อผู้บริโภค ความสนใจของบุคคลจะหลากหลายในรูปของชนิดของข้อมูลที่จะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของข่าวสารประเภทของสื่อที่ชอบ เช่น บางคนสนใจในเรื่องของราคา บางคนสนใจในเรื่องของภาพลักษณ์ที่ปรากฏหรือการยอมรับจากสังคม ดังนั้นการทำโฆษณาจะต้องคำนึงถึงทั้งข้อความและสื่อที่ใช้ที่จะทำให้ผู้บริโภคสนใจหรือชอบโดยต้องมีลักษณะโดดเด่นชัดเจนที่จะทำให้ผู้บริโภคติดตาม ตั้งใจรับข่าวสารนั้น ๆ จึงจะเกิดประโยชน์ต่อธุรกิจ

ประการที่สาม การเลือกที่จะต่อต้านข้อมูล ผู้บริโภคจะเลือกที่จะสนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสารแล้ว ผู้บริโภคยังมีการเลือกที่จะต่อต้านข้อมูลที่ทำให้ผู้บริโภคไม่สบายใจ เจ็บปวดที่ได้ผ่านเข้ามา ดังนั้นตัวกระตุ้นที่ทำร้ายผู้บริโภคจะทำให้เกิดการรับรู้ที่น้อยกว่าตัวกระตุ้นที่เป็นกลาง ณ ระดับของการเปิดรับข้อมูลข่าวสารระดับเดียวกัน นอกจากนี้บุคคลยังอาจจะทำลายข้อมูลข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ค่านิยม และความเชื่อของบุคคลเองด้วย

ประการที่สี่ การเลือกที่จะปิดกั้นข้อมูล ผู้บริโภคจะปกป้องตนเองจากการถูกรบกวนของตัวกระตุ้นที่เขาไม่สนใจโดยการปิดกั้นตัวกระตุ้นดังกล่าวนั้นเสีย จากความรู้สึกที่รู้ตัว ผลของการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าจำนวนการโฆษณาในปริมาณมากนั้นจะถูกกลั่นกรองออกไปโดยผู้บริโภค เหตุที่ผู้บริโภคไม่สนใจตัวกระตุ้นดังกล่าวก็ เพราะว่ามีมากเกินไปธรรมชาติของโลกที่ควรจะเป็น การเลือกที่จะปิดกั้นการรับรู้ก็จะคล้ายกับการใช้เครื่องปิดเปลี่ยนช่องอัตโนมัติในการดูโทรทัศน์ เพราะไม่สนใจโฆษณา ต้องการดูรายการโทรทัศน์ที่ชอบ

ประการที่ห้า การเลือกที่จะตีความข้อมูล หลังจากที่มีผู้บริโภคมีการเลือกที่จะเปิดรับข้อมูล สนใจในข้อมูล หรือแม้แต่ว่าต่อต้านข้อมูล และปิดกั้นข้อมูลแล้ว ผู้บริโภคก็ต้องทำการตีความหมายสิ่งที่เปิดรับเข้ามา ซึ่งในการตีความข้อมูล ผู้บริโภคก็ต้องเลือกตีความข้อมูลตามพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ หรือที่สอดคล้องกับความเชื่อ ประสบการณ์ที่ได้รับมา ดังนั้นการตีความหมายข้อมูลที่รับเข้ามาจึงสำคัญที่อาจก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีหรืออคติก็ได้ เช่น การตีความเข้าใจจากภาพโฆษณาที่อาจไม่ตรงกับที่ธุรกิจต้องการจะสื่อให้กับผู้บริโภค

ประการที่หก การเลือกที่จะจดจำข้อมูล ผู้บริโภคมีการตีความหมายข้อมูลข่าวสารที่รับเข้ามา สิ่งที่มาตามก็คือ ผู้บริโภคก็จะเลือกที่จะจดจำสาระข่าวสารที่รับเข้ามาที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภค หรือมีความสำคัญจำเป็นต่อผู้บริโภค เนื่องจากคุณสมบัติหนึ่งของการรับรู้ที่จะรับรู้ได้ไม่นานทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถจะจดจำทุกสิ่งที่ได้รับเข้ามาได้จึงจำเป็นต้องมีการเลือกที่จะจดจำอะไรที่เป็นประโยชน์ หรือสำคัญเกี่ยวข้องกับผู้บริโภค เช่น ผู้บริโภคอาจจะเห็นโฆษณาสินค้าต่างๆ มากมาย แต่ถ้าผู้บริโภคกำลังสนใจจะซื้อรถยนต์ก็จะเลือกดูโฆษณาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการขายรถยนต์ จดจำเนื้อหาการโฆษณาดังกล่าว

ประการที่เจ็ด การเลือกที่จะบิดเบือนข้อมูล เป็นการเปลี่ยนแปลง หรือบิดเบือนข้อมูลที่ได้รับในเวลานั้น เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับกับความรู้สึก หรือความเชื่อของผู้บริโภคเมื่อมีการเปิดรับข้อมูล และการตีความหมาย ซึ่งทำให้เกิดการเลือกที่จะบิดเบือนข้อมูลที่ผู้บริโภครู้สึกไม่ชอบได้ เพื่อเปลี่ยนให้ตรงกับทัศนคติที่เขามีอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้นโฆษณาสินค้าใดที่ผู้บริโภคไม่ชอบก็จะทำการบิดเบือน และส่งผลต่อผู้บริโภคนั้นน้อยในการที่จะทำให้เกิดการยอมรับ หรือซื้อสินค้า

กลไกของการรับรู้

กลไกการรับรู้เกิดขึ้นจากทั้ง สิ่งเร้าภายนอกและภายในอินทรีย์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม อวัยวะรับสัมผัส (Sensory organ) เป็นเครื่องรับสิ่งเร้าของมนุษย์ส่วนที่รับรู้ความรู้สึกของอวัยวะรับสัมผัสอาจอยู่ลึกเข้าไปข้างใน มองจากภายนอกไม่เห็นอวัยวะรับสัมผัส แต่ละอย่างมีประสาทรับสัมผัส (Sensory nerve) ช่วยเชื่อมอวัยวะรับสัมผัสกับเขตแดนการรับสัมผัสต่างๆ ที่สมองและส่งผ่านประสาทมอเตอร์ (Motor nerve) ไปสู่อวัยวะมอเตอร์ (Motor organ) ซึ่งประกอบไปด้วยกล้ามเนื้อและต่อมต่างๆ ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองของอวัยวะมอเตอร์และจะออกมาในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับ การบังคับบัญชาของระบบประสาทส่วนสาเหตุที่มนุษย์เราสามารถไวต่อความรู้สึกก็เพราะ เซลประสาทของประสาทรับสัมผัสแบ่งแยกแตกออกเป็นกิ่งก้านแผ่ไปติดต่อกับ อวัยวะรับสัมผัสและที่อวัยวะรับสัมผัสมีเซลล์รับสัมผัส ที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวจึงสามารถทำให้มนุษย์รับ

สัมผัสได้ จิตใจติดต่อกับโลกภายนอกได้โดยการสัมผัสคนตาบอดเมื่ออธิบายให้ฟังว่าสีแดง สีเขียว เป็นอย่างไรเขาก็จะเข้าใจให้ถูกต้องไม่ได้เลย เพราะเรื่องสีจะต้องรู้ด้วยตาเครื่องมือสัมผัสอย่างหนึ่ง ก็ทำหน้าที่อย่างหนึ่งคนหูหนวกย่อมไม่รู้ถึงถึงเสียงเพลง ดังนั้นการสอนจึง เน้นว่า “ให้สอนโดยทางสัมผัส” การรับรู้นับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้การรับรู้ที่ถูกต้อง จึงจะส่งผล ให้ได้รับ ความรู้ที่ถูกต้องนักเรียนต้องได้การรับรู้ที่ถูกต้อง มิฉะนั้นความรู้ที่รับ ไปก็ผิด หมด อวัยวะสัมผัสกับการรับรู้

มนุษย์ย่อมมีพฤติกรรมสนองตอบสิ่งแวดล้อมกระบวนการของการรับรู้เป็น สิ่งแรกที่มนุษย์สนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบประสาทอวัยวะสัมผัสเป็นปัจจัยสำคัญของ กระบวนการรับรู้ต้องมีความสมบูรณ์จึงจะสามารถรับรู้สิ่งเร้าได้ดีเพราะอวัยวะสัมผัสรับสิ่งเร้าที่ มา กระทบประสาทสัมผัสส่งกระแสประสาทไปยังสมองเพื่อให้สมองแปลความหมายออกมาเกิด เป็นการรับรู้ และอวัยวะสัมผัสของมนุษย์ มีขีดความสามารถจำกัด กลิ่นอ่อนเกินไปเสียงเบาเกินไป แสงน้อยเกินไปย่อมจะรับสัมผัสไม่ได้ ดังนั้นประเภท ขนาดคุณภาพของสิ่งเร้าจึงมีผลต่อการรับรู้ และการตอบสนองสิ่งเร้าบางประเภทไม่สามารถกระตุ้นอวัยวะสัมผัสของเราได้ เช่น คลื่นวิทยุ

องค์ประกอบของกระบวนการรับรู้

การรับรู้ข่าวสารของมนุษย์จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบดังนี้

1. อาการรับสัมผัส หมายถึง อวัยวะรับสัมผัสต่าง ๆ ได้รับกระตุ้นจากสิ่งเร้าแล้ว จะแปลความหมายโดยอาศัยประสบการณ์เข้ามาช่วย

2. การแปลความหมายของอาการสัมผัส การแปลความหมายของสิ่งเร้าที่รับเข้ามา จะถูกต้องเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ

2.1 ปัจจัยทางด้านสรีระ (Physiological Factor) เป็นขีดจำกัดความสามารถของ อวัยวะรับสัมผัสที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น ขนาดของสิ่งเร้า ความถี่หรือของอวัยวะรับสัมผัส เป็น ต้น

2.2 ปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological Factor) เนื่องจากสิ่งเร้าที่มากระทบกับ อวัยวะรับสัมผัสมีมาก มนุษย์จะเลือกรับรู้เฉพาะสิ่งเร้าที่มีความหมาย แต่การรับรู้ดังกล่าวจะเกิดขึ้น หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านจิตวิทยา เช่น

2.2.1 ความตั้งใจ โดยมีสาเหตุหลายประการ เช่น ความเปลี่ยนแปลง ความแปลกใหม่ ขนาดและความเข้ม การกระทำซ้ำเคลื่อนไหว เป็นต้น

2.2.2 สติปัญญา ทำให้บุคคลเข้าใจเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ได้ช้า หรือรวดเร็วต่างกัน

2.2.3 ความระวังระไว เป็นความคล่องแคล่วหรือไวต่อการรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ

2.2.4 คุณภาพของจิตใจ ความเหนื่อยล้า หรือความแจ่มใสของจิตใจย่อมมีผลกระทบต่อความเข้าใจสิ่งเร้าต่าง ๆ ได้

2.2.5 บุคลิกภาพ ผู้ที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยชอบสังคมกับผู้มีบุคลิกภาพเก็บตัวมักจะรับรู้สิ่งในทางตรงข้ามเสมอ

3. ประสบการณ์เดิม บุคคลจะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการคาดคะเน หรือตั้งสมมุติฐานไว้ก่อน เมื่อได้รับสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นแล้ว ประสบการณ์เดิมที่เคยมีมาก่อนจะช่วยให้สามารถยืนยันการคาดคะเนได้ หรือทำการแก้ไขการคาดคะเนเสียใหม่ กรณีที่สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่เข้มแข็งกว่าและสามารถพิสูจน์ได้ว่าประสบการณ์นั้นผิดพลาดอย่างแน่นอน (ศิริโสภาคย์ นูรพาเดชะ, 2529: 93-97)

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ

คำว่า “ผลกระทบ” (Impact) หมายถึงความเร็ว ความสำคัญและความเข้มข้นของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อสภาวะแวดล้อมนอกเหนือไปจากกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดผลกระทบเป็นผลมาจากกิจกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นเพื่อพยายามเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุดเป็นสำคัญ (มนัส สุวรรณ, 2538: 49) ได้กล่าวถึงผลกระทบของมวลสารต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงประเมินได้เพียงค่าเชิงคุณภาพ ค่าเชิงคุณภาพนี้สามารถจัดแบ่งตามลำดับความเข้มข้นของผลกระทบจากน้อยไปหามากได้ 6 ลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 รบกวนและทำลายความเป็นธรรมชาติ

ขั้นที่ 2 ทำลายทรัพย์สิน

ขั้นที่ 3 ทำลายชีวิตพืชและสัตว์

ขั้นที่ 4 ทำลายสุขภาพอนามัยของมนุษย์

ขั้นที่ 5 ทำลายพันธุกรรมและการขยายพันธุ์ของมนุษย์

ขั้นที่ 6 ทำลายระบบนิเวศที่สำคัญของท้องถิ่น ภูมิภาคหรือโลก

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546: 270) ได้กล่าวว่า “ผลกระทบ” เป็นผลของโครงการซึ่งเกิดขึ้นในระยะยาว หรือในระยะหนึ่งหลังจากที่โครงการนั้นๆ ได้สิ้นสุดลงแล้ว ผลดังกล่าวนี้อาจเป็นที่พึงประสงค์ของผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงการก็ได้ นอกจากนี้ยังหมายถึงผลที่เกิดขึ้นและผลกระทบโดยตรงต่อบริบทที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับโครงการหรือที่เรียกกันว่าผลกระทบทางตรง ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นและกระทบต่อสถานะแวดล้อมต่างๆ ในวงกว้าง ซึ่งมีได้เกี่ยวข้องกันโดยตรงกับโครงการนั้นๆ หรือที่เรียกกันว่าผลกระทบทางอ้อม

แนวคิดการเปิดการค้าเสรี

องอาจ สุขุมาลวรรณ (2546) การเปิดเสรีทางการค้าในทางทฤษฎีหมายถึง การนำมาซึ่งผลประโยชน์สุทธิที่เป็นโอกาสสำหรับประเทศต่างๆ ได้มาก โดยมีต้นทุนที่อาจเกิดขึ้นในรูปของผลประโยชน์ทั้งทางภาษีศุลกากรและกลุ่มผู้ผลิตดั้งเดิม ทั้งนี้ ผลประโยชน์สุทธิเป็นผลประโยชน์ในแง่ของโอกาสที่เป็นไปได้ ดังนั้นผลประโยชน์สุทธิของการเปิดเสรีทางการค้าจึงมิใช่เป็นผลประโยชน์ที่ต้องเกิดขึ้นเสมอ เว้นแต่ว่าการปรับตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีกระบวนการชดเชยในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบทางด้านลบ

การเปิดเสรีทางการค้าเป็นกระบวนการลดหรือผ่อนคลายข้อจำกัดทางการค้าระหว่างประเทศเพื่อนำไปสู่การปรับตัวและเชื่อมโยงที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ระหว่างเศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศหรือเศรษฐกิจโลก รวมถึงลดแรงกดดันจากประเทศผู้ส่งออกที่มีต่อผู้กำหนดนโยบาย เช่น การกำหนดกำแพงภาษีเพื่อปกป้องผู้ผลิตภายในประเทศ ทำให้ผู้ผลิตภายในประเทศอ่อนแอ เนื่องจากอาศัยแรงจูงใจทางภาษีในการแสวงหาผลกำไรมากกว่าการเร่งพัฒนาคุณภาพการผลิตเพื่อให้สินค้าของตนเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคภายในประเทศ ดังนั้นการเปิดเสรีทางการค้าจึงเป็นการลดภาระภาษีที่ตกแก่ผู้บริโภคและลดแรงกดดันที่ประเทศผู้ส่งออกมีต่อการกำหนดกำแพงภาษี รวมถึงเพิ่มพูนความสามารถในการแข่งขันให้แก่ระบบเศรษฐกิจโดยรวม การเปิดการค้าเสรีมี 4 ระดับ คือ

1. ระดับฝ่ายเดียว (Unilateral Trade) เป็นนโยบายของรัฐที่ดำเนินการโดยไม่มีเงื่อนไขต่อรองใดๆ กับประเทศอื่นๆ โดยรัฐอาจเปิดเสรีกับสินค้าประเภทต่างๆ ตามสถานการณ์ของประเทศ เพื่อปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจและเพิ่มความสามารถให้แก่ผู้ผลิตในประเทศในการแข่งขันกับต่างประเทศ รวมถึงใช้ทรัพยากรในการผลิตอย่างเหมาะสมมากกว่าการพึ่งพากำแพงภาษีหรือสิทธิประโยชน์ที่รัฐอำนวยความสะดวก

2. ระดับทวิภาคี (Bilateral Trade Liberalization) เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างคู่สัญญา สองประเทศที่จะผ่อนคลายนโยบายจำกัดทางการค้าทั้งในรูปของภาษีศุลกากรและมิใช่ ภาษีศุลกากรภายใต้กรอบเดียวกัน โดยประเทศอื่นๆ จะไม่ได้รับสิทธินี้ด้วยการเปิดเสรีทางการค้าประเภทนี้ เดิมทีไม่แพร่หลายมากนัก แต่ในปัจจุบันได้รับความสนใจมากขึ้น

3. ระดับภูมิภาค (Regional Trade Liberalization) เป็นการเปิดเสรีทางการค้าของกลุ่มประเทศที่มักอยู่ในภูมิภาคเดียวกันแม้จะไม่อยู่ในอาณาบริเวณที่ติดต่อกันได้ แนวทางเกิดขึ้นก่อนจัดตั้งองค์การการค้าโลก (General Agreement on Trade and Tariff : GATT) และมีได้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการขององค์การการค้าโลก จึงกำหนดให้เป็นข้อยกเว้นตามมาตราที่ 24 ของบทบัญญัติองค์การการค้าโลก อย่างไรก็ตาม การเปิดเฉพาะกลุ่มประเทศอาจส่งผลเสียต่อประเทศนอกกลุ่ม รวมถึงอาจถูกนำมาใช้เพื่อกีดกันประเทศคู่แข่งมิให้เข้าสู่ตลาดของตนโดยง่าย

4. ระดับพหุภาคี (Multilateral Trade Liberalization) เป็นการเปิดเสรีทางการค้าให้แก่ประเทศเกือบทั่วโลกเข้าสู่ข้อตกลงหรือกรอบการค้าเสรีเดียวกัน ซึ่งเป็นการเปิดเสรีตามบทบัญญัติขององค์การการค้าโลก ที่ต่อมาพัฒนาเป็นองค์การการค้าโลก จัดเป็นแนวทางที่ดีที่สุดเนื่องจากทำให้ทุกประเทศได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้าอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการกีดกันประเทศที่อยู่นอกข้อตกลง สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย และช่วยให้การเปิดเสรีทางการค้าดำเนินการบนพื้นฐานของระเบียบกติกาที่ชัดเจนมากกว่าการต่อรองทางการค้าโดยลำพัง อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้ยังเผชิญปัญหาอย่างมาก เนื่องจากการดำเนินงานและความคืบหน้ามักเป็นไปอย่างเชื่องช้าภายใต้กระบวนการที่ต้องอาศัยประเทศเป็นจำนวนมาก รวมถึงประโยชน์จากข้อตกลงบางส่วนสำหรับประเทศด้อยพัฒนาที่ยากจนยังไม่ชัดเจน อีกทั้งประเทศมหาอำนาจ ไม่อาจยึดมั่นในแนวทางพหุภาคีอย่างแท้จริง เนื่องจากประชาชนในประเทศเห็นว่าองค์กรระดับโลกมิได้ก่อประโยชน์ให้แก่ตนอย่างแท้จริง

การค้าเสรีเกิดประโยชน์สุทธียมากกว่าที่จะเป็นผลเสียทั้งในส่วนของผู้บริโภค ผู้ผลิตและรายได้ภาษีของรัฐ โดยเฉพาะการร่วมกันหลายฝ่ายหรือพหุภาคี เนื่องจากโครงสร้างตลาดใกล้เคียงกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ทั้งนี้ ในทางทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศมีข้อสรุปเบื้องต้น คือการค้าเสรีให้ประโยชน์สูงกว่าการกีดกันทางการค้า และการค้าเสรีที่มากให้ประโยชน์สูงกว่าการค้าเสรีที่น้อยโดยสมมุติให้ตลาดมีการแข่งขันสมบูรณ์ ประเทศที่ดำเนินการค้าเสรีเป็นประเทศเล็ก ไม่สามารถมีอิทธิพลต่อราคาในตลาดโลก สินค้าที่ใช้พิจารณามีชนิดเดียว มีโครงสร้างต้นทุนแบบเพิ่มขึ้นหรือไม่มีการประหยัดต่อขนาด

นโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน

การเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ภายใต้หลักการที่จะขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างสมาชิก ที่มุ่งสร้างความสามารถในการแข่งขัน ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และสร้างอำนาจการต่อรองกับประเทศนอกกลุ่ม ภายใต้การดำเนินงาน นับตั้งแต่การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 ที่บาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ในปี พ.ศ. 2546 ผู้นำอาเซียนได้มีการลงนามในปฏิญญา ความร่วมมืออาเซียนฉบับที่สอง (Bali Concord II) เพื่อยืนยันความมุ่งมั่นที่จะก่อตั้งประชาคมอาเซียน และกำหนดให้มีความร่วมมือกันในด้านหลัก อันได้แก่การเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจและสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนขึ้น ซึ่งเรียกกันว่าเป็นสามเสาหลักของอาเซียน และในวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ.2550 ระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์ ได้มีการลงนามยอมรับกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) และพิมพ์เขียวหรือแผนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint – AEC) โดยการลงนามในครั้งนี้เป็นการแสดงถึงเจตจำนงของสมาคมประชาชาติอาเซียน ที่ต้องการผนึกความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการ เป็นองค์กรระหว่างรัฐที่มีกฎกติกาของตนเองร่วมกัน กฎบัตรอาเซียนนั้นคือข้อตกลงที่กำหนดกรอบโครงสร้าง วัตถุประสงค์ และหลักการขององค์กรอาเซียน อีกทั้งยังกำหนดถึงวิธีปฏิบัติของเหล่าประเทศสมาชิก และกระบวนการปกครองร่วมกันอีกด้วย ซึ่งกล่าวได้ว่ากฎบัตรอาเซียนนั้น เปรียบเสมือนกับรัฐธรรมนูญที่ใช้ปกครองกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนนั่นเอง

กฎบัตรอาเซียนนั้นให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจ ที่ขับเคลื่อนโดยตลาดเป้าหมาย ที่จะผูกโยงเศรษฐกิจของทุกประเทศเข้าด้วยกันเป็น ตลาดเดียว และฐานการผลิตเดียว มีการตีความแนวเดียวกันคือการเปิดเสรี ให้เป็นตลาดที่มีการแข่งขันแบบเสรี โดยไม่ได้ใส่ใจถึงทางเลือกอื่นที่เป็นไปได้ เหล่านี้ปรากฏชัดเจนอยู่ในพิมพ์เขียว แผนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่กำหนดเป้าหมายว่า ภายในปี พ.ศ. 2558 อาเซียนจะกลายเป็นตลาดเดียว และฐานการผลิตเดียว ความพยายามจะทำให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวนั้น เริ่มมาตั้งแต่การจัดทำข้อตกลง เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ในปีพ.ศ. 2535 ซึ่งมีการดำเนินงานตามโครงการลดภาษีศุลกากรสินค้านำเข้าจากประเทศอาเซียนด้วยกัน โดยมีเป้าหมายที่จะขจัดภาษีศุลกากรให้หมดไปภายในปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) สำหรับประเทศสมาชิกเดิม 6 ประเทศ และภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) สำหรับสมาชิกใหม่ 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่าและเวียดนามรายการสินค้าทั้งหมดที่ยกเว้นไว้ จะต้องนำมาเข้าโครงการนี้ทั้งหมดภายในปี พ.ศ. 2561 (ค.ศ.2018) แต่การปฏิบัติตามพันธกรณีในการเปิดตลาดก็เลื่อนมาโดยตลอด

ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีพบว่า การเปิดตลาดตามข้อตกลง AFTA ส่งผลให้ภาพรวมการค้าไทยได้เปรียบดุลการค้าโดยเฉลี่ย 3 ปี (พ.ศ.2549-2551) มูลค่า 78,391 ล้านบาทต่อปี โดยสินค้าที่ไทย ส่งออกไปอาเซียน 9 ประเทศได้แก่ ข้าว /ธัญพืช มูลค่า 26,305 ล้านบาท อีกทั้งประเทศไทยมีสินค้าที่ส่งออกไปยังอาเซียนอีกจำนวน 23 รายการได้แก่ น้ำมันดิบหรือน้ำมันปรุงแต่ง นมผง ขาดมันเนย ลำไยแห้ง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กระเทียม หอมหัวใหญ่ เมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ มันฝรั่ง พริกไทย ข้าว เมล็ดถั่วเหลือง กากถั่วเหลือง น้ำมันถั่วเหลือง น้ำมันปาล์ม มะพร้าวผล น้ำมันมะพร้าว เนื้อมะพร้าวแห้ง ชา เมล็ดกาแฟ กาแฟสำเร็จรูป ไหมดิบ น้ำตาล และใบยาสูบ ที่จะต้องลดภาษี รวมถึงมีการออกประกาศยกเลิกโควตาภาษี สำหรับสินค้าข้าว ประเทศไทยจะต้องลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ยกเว้นสินค้า 3 ชนิดคือ เมล็ดกาแฟ มันฝรั่ง เนื้อมะพร้าวแห้ง ให้อัตราคงเหลือร้อยละ 5 ขณะที่สินค้าเกษตรสำคัญ อาทิ ข้าว ปาล์ม น้ำมัน น้ำตาล และถั่วเหลือง ต้องลดภาษีเหลือร้อยละ 0 รวมทั้งยกเลิกมาตรการโควตา ภาษี ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2553 เนื่องจากการเปิดการค้าเสรีอาเซียนของสินค้าข้าวจะมีผลกระทบรุนแรงต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ทั้งในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และรายได้ครัวเรือนรวมทั้งกระทบต่อความปลอดภัยในสินค้าข้าวของผู้บริโภค ภาพลักษณ์ ชื่อเสียงด้านคุณภาพของข้าวไทย และการค้าข้าวของประเทศ อีกทั้งอาจส่งผลทำให้ราคาข้าวในประเทศตกต่ำ

เขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ (AFTA) ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าอาเซียน ในตลาดโลก ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ สมาชิกเดิม 6 ประเทศ ได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย และสมาชิกใหม่อีก 4 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา โดยประเทศสมาชิกจะต้องลดภาษีให้เหลือร้อยละ 0 ภายในปี 2553-2558 ขึ้นอยู่กับว่าเป็นสมาชิกเดิมหรือสมาชิกใหม่ยกเว้นรายการสินค้าที่แต่ละประเทศสมาชิกสงวนการลดภาษีเหลือเพียงร้อยละ 5 รวมทั้งจะต้องทยอยลดเครื่องมือกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีให้หมดไปด้วย เช่น การจำกัดโควตานำเข้าระหว่างประเทศสมาชิก หรือการกำหนดมาตรฐานสินค้า หรือการออกใบอนุญาตนำเข้า

ในทฤษฎีแล้วการเปิดเสรีนั้นเป็นการส่งเสริมให้แต่ละประเทศผลิตสินค้าเฉพาะที่ตนเองถนัด ทำให้การจัดสรรทรัพยากรของโลกเป็นไปอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และยังช่วยขยายตลาดของสินค้าที่ประเทศผลิตได้เกินความต้องการบริโภคภายในประเทศให้มีขนาดกว้างขวางมากขึ้น อย่างไรก็ตามการค้าเสรีนั้นก็มีข้อเสีย เช่นเดียวกัน ได้แก่ การค้าเสรีทำให้ประเทศกำลังพัฒนาเป็นกลุ่มที่เสียเปรียบทางการค้า เนื่องจากขาดอำนาจในการต่อรองทางการค้า ประกอบกับ สินค้าส่งออกของประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มักเป็นสินค้าเกษตร ส่วนสินค้านำเข้ามักจะเป็นสินค้าประเภท เครื่องจักร น้ำมัน เป็นต้น ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาขาดดุลการค้าอีกด้วย

นอกจากนี้ ความได้เปรียบในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดของแต่ละประเทศไม่ได้มีอยู่ตลอดไป เพราะอาจจะมีประเทศอื่นที่สามารถพัฒนาขีดความสามารถทางการผลิตจนได้เปรียบประเทศที่เคยได้เปรียบอยู่เดิมก็ได้ ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งทุกภาคส่วนย่อมได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายนี้ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะประชาชนในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุด การตั้งเขตการค้าเสรี จะทำให้เกิดสิทธิพิเศษการค้าและการลงทุนประเทศที่ร่วม โดยไม่ขัด WTO หากปฏิบัติตามเงื่อนไข ซึ่งจะทำให้สามารถขยายการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ ที่ร่วมตั้งเขตการค้าเสรี ขณะเดียวกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศนอกกลุ่ม ที่จะถูกกีดกันการค้า และการลงทุน จึงเป็นแรงกระตุ้นให้พิจารณาตั้งเขตการค้าเสรี กับประเทศอื่นด้วย

หลายประเทศใช้การตั้งเขตการค้าเสรี เป็นยุทธวิธีสร้างพันธมิตรเศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งสร้างฐานขยายการค้า และการลงทุนกับประเทศ หรือกลุ่มประเทศภูมิภาคอื่นๆ ทั่วโลก หลักการเลือกประเทศที่จะทำการค้าเสรี เพื่อให้การพัฒนาความสัมพันธ์การค้าระหว่างประเทศไม่เสียเปรียบต่อกัน หลักการพิจารณาสำคัญ ได้แก่ สถานะประเทศคู่ค้า เช่น ขนาดและความเติบโตเศรษฐกิจ จำนวนประชากร อำนาจซื้อ รายได้ต่อจำนวนประชากร ศักยภาพการค้า และการลงทุน ควรอยู่ระดับเหมาะสม และไม่แตกต่างกันมากเกินไป โครงสร้างผลิตและส่งออก หากโครงสร้างการส่งออกแตกต่างกัน การเปิดเสรีการค้าจะเป็นประโยชน์แลกเปลี่ยนสินค้าที่แตกต่างกัน โดยไม่เป็นการแข่งขันกันระหว่างภาคผลิตกันเองระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิก สิ่งที่ต้องประกอบการพิจารณาด้วย คือที่ตั้งประเทศ ที่จะเลือกทำเสรีการค้า ควรอยู่ภูมิภาคเดียวกัน ส่งผลการค้าขายสะดวกขึ้น อีกทั้งลดต้นทุนขนส่ง

ส่วนประเด็นอื่นๆ ที่ควรคำนึง คือผลประโยชน์ที่จะได้รับ เมื่อตั้งเขตการค้าเสรี รวมทั้งปัจจัยการเมือง แนวคิดและนโยบายการเมืองทิศทางเดียวกัน มักเป็นปัจจัยสนับสนุนประเทศ 2 ฝ่ายหันหน้าเจรจาตั้งเขตการค้าเสรีอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์หรือเป้าหมายของนโยบาย

1. ช่วยให้มีการขยายการค้าและการลงทุนระหว่างกันมากขึ้น และเป็นการกระจายแหล่งส่งออกและนำเข้า
2. ใช้เป็นทางผ่านไปสู่ภูมิภาคใกล้เคียง เช่น แอฟริกาใต้ เป็นประตูสู่ประเทศในทวีปแอฟริกาและบาห์เรน เป็นทางผ่านสู่กลุ่มประเทศความร่วมมืออาหรับ
3. เป็นการแก้ไขและลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุน เพราะการจัดทำเขตการค้าเสรีจะต้องมีการลดภาษีและมาตรการที่มีโทษภัยให้เหลือน้อยที่สุด

4. เป็นการสร้างพันธมิตรที่จะเกื้อกูลกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการเพิ่มบทบาทและอำนาจต่อรองของไทยในเวทีโลก นโยบายเขตการค้าเสรีเขตการค้าเสรีประกอบด้วยสองประเทศขึ้นไป ตกลงขยายการค้าและการลงทุนระหว่างกัน พยายามลดอุปสรรคทั้งด้านภาษีและไม่ใช่ภาษีให้เหลือน้อยที่สุดครอบคลุมทั้งสินค้า บริการและการลงทุน

ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี พ.ศ. 2550 – 2555

เป็นเวลามากกว่าสิบปีที่ผ่านมาประเทศไทยไม่มีการพัฒนานโยบายข้าวอย่างมียุทธศาสตร์ มีแต่่นโยบายเฉพาะหน้า เช่น การรับจำนำข้าวโดยประกาศเพียง 3 เดือนล่วงหน้าก่อนข้าวออก นักธุรกิจค้าข้าวเชื่อนั่นเป็นสาเหตุทำให้อุตสาหกรรมข้าวของประเทศอ่อนแอลงเรื่อยๆ ชาวนาเองไม่มีโอกาสพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทำให้เกิดแนวคิดเชิงระบบอุปถัมภ์ และเชิงประชานิยมที่ซึ่งรัฐคอยคิดแทน ทำแทนประชาชนอยู่ตลอดเวลา ขณะที่ภาครัฐมุ่งสนับสนุนด้านราคาอย่างเดียว แต่ละเลยเรื่องพันธุ์ข้าว การผลิตของชาวนา การจัดระบบให้พร้อมสำหรับ การแข่งขันองค์กรชาวนาไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้สามารถเป็นที่พึ่งของชาวนาทั่วประเทศได้ดังนั้นจึงเห็นว่าควรมีองค์กรระดับชาติดูแลเรื่องข้าวอย่างเป็นเอกภาพ ไม่กระจัดกระจายอย่างที่เป็นอย่าง โดยต้องกำหนดยุทธศาสตร์ข้าวทั้งระยะยาว ปานกลาง และสั้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ระบบการผลิตและการค้าข้าวทั้งภายในและต่างประเทศอย่างยั่งยืน

นายปราโมทย์ วาณิชานนท์ ประธานที่ปรึกษาสมาคมโรงสีข้าวไทย กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ข้าวคือแผนที่นำทาง (Road Map) เป็นแม่บทในการกำหนดเป้าหมาย เพื่อให้ข้าวได้พัฒนาอย่างยั่งยืน รู้เท่าทันประเทศคู่แข่ง (วันที่ 14 มิถุนายน 2547) อุตสาหกรรมข้าวของไทยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ภาคการผลิต ภาคการแปรรูป และภาคการตลาด ซึ่งด้านการแปรรูปและการตลาดถือว่าเข้มแข็งแข่งขันกับต่างประเทศได้ แต่ในภาคการผลิต เกษตรกรยังอ่อนแอ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ข้าวที่ระดมความคิดกันนานกว่า 3 ปี ได้ให้น้ำหนัก 80% ที่การพัฒนาภาคผลิตหรือตัวเกษตรกร ส่วนที่เหลือเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมข้าวโดยรวม เชื่อกันว่าหากยกระดับขีดความสามารถของชาวนาได้ จะทำให้ชาวนามีองค์ความรู้ รู้จักลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตต่อไร่ พัฒนาคุณภาพ อนาคตจะสามารถแข่งขันกับราคาตลาดได้ ยุทธศาสตร์ไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องข้าวที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะสั้นเท่านั้น ไม่ได้เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถาวรและยั่งยืน ตลอดจนทำให้กลไกตลาดบิดเบือน เกษตรกรเกิดความเคยชิน และไม่พัฒนาการผลิตเท่าที่ควร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายเกริกไกร ระแพทย์) ได้หารือกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกำหนดให้จัดทำยุทธศาสตร์ข้าวไทย เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างเป็นระบบ ทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว เพื่อสร้างความเข้มแข็งของระบบการผลิต การตลาด การค้าข้าว ทั้งภายในและต่างประเทศอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุด มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งเสริมธุรกิจโดยรวมของประเทศมั่นคง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ดร.ธีระ สูตะบุตร) กำหนด 5 ภารกิจในยุทธศาสตร์ข้าวไทยคือ

1. การเพิ่มผลผลิต
2. การสร้างมูลค่าเพิ่ม
3. การนำสินค้าเกษตรและอาหารสู่ตลาดโลก
4. การทำให้เกษตรกรกินดีอยู่ดี และ
5. การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการ รวมทั้งควรกำหนดมาตรฐานของ

ข้าวเปลือกด้วย

กระทรวงพาณิชย์จึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการกร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นรองประธาน ผู้แทนหน่วยราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ โดยมีอธิบดีกรมการค้าภายในเป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งกำหนดให้มีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์จากทุกฝ่าย เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2550

ผลจากการประชุมดังกล่าว ได้ก่อให้เกิด “ร่างยุทธศาสตร์หลักข้าวไทย” ซึ่งได้มีการประชุมสัมมนา “ยุทธศาสตร์ข้าวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2550 ณ อิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อจัดทำเป็น “ยุทธศาสตร์ข้าวไทย” ที่ชัดเจนสมบูรณ์ เสนอต่อคณะกรรมการนโยบายข้าว เพื่อพิจารณากำหนดเป็นกรอบและนโยบายเกี่ยวกับการผลิตและการค้าข้าวของไทยดังนี้ (กรมการค้าข้าว: 2550)

ร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย ในการดำเนินการโดยมีหน่วยงานบูรณาการร่วมกัน โดยให้กรมการค้าข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย โดยมีมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ ดังนี้

วิสัยทัศน์:

ทำให้ไทยเป็นผู้นำด้านคุณภาพข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวเป็นหนึ่งในโลก
เพื่อเกษตรกรมีรายได้มั่นคง และผู้บริโภคมั่นใจ

พันธกิจ:

1. การจัดการระบบการผลิตและพัฒนาเกษตรกร
2. การจัดระบบตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์
3. การผลักดันการส่งออก
4. การจัดระบบการกระจายสินค้าให้มีต้นทุนต่ำและรวดเร็ว

กลยุทธ์:

1. กลยุทธ์พัฒนาการผลิตกำหนดเป้าหมายเพิ่มผลผลิตในอัตราเฉลี่ย 20% หรือเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยจาก 493 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 529 กิโลกรัมต่อไร่ในปี 2554
2. กลยุทธ์พัฒนาชาวนาตั้งเป้าหมายให้ความรู้ชาวนาเพื่อจัดการผลผลิตได้ 1 ล้านคนในปี 2554
3. กลยุทธ์จัดระบบตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตั้งเป้าหมายเพิ่มรายได้ให้ชาวนา 10% ไม่ต่ำกว่า 2.2 หมื่นล้านบาทในปี 2554
4. กลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพราคา ตั้งเป้าหมายแทรกแซงตลาดไม่เกิน 10% ของราคาตลาดหรือแทรกแซงน้อยที่สุด
5. กลยุทธ์ตลาดระหว่างประเทศ
6. กลยุทธ์การบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการ

ทัศนต่อยุทธศาสตร์ข้าวสรุปเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

ประการแรก การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ นายปราโมทย์ วานิชานนท์ประธานที่ปรึกษาสมาคมโรงสีข้าวไทย กล่าวว่า ปัจจุบันสินค้าข้าวของไทยยังจำเป็นต้องพึ่งพาการตลาดต่างประเทศ ซึ่งข้าวไทยพร้อมแข่งขันตลอดเวลา แต่ยังขาดการบริหารจัดการ

ประการที่สอง การพัฒนาและวิจัยพันธุ์ข้าว นายอภิชาติ พงศ์ศรีหุลชัย ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวว่ามาตรฐานพันธุ์ข้าวเปลือกที่ผ่านมายังไม่ชัดเจน ต้องมีการพัฒนา ปรับปรุง รวมทั้งคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค ข้าวเป็นสินค้าที่มีการปรับเปลี่ยนหรือลดราคาได้ง่าย อีกทั้งยังเป็นสินค้าที่มีอายุการเก็บรักษาสั้น ดังนั้นประเทศคู่แข่งจึงมีการวิจัยและพัฒนาโดยเฉพาะประเทศจีนและเวียดนาม เป็นต้น

ขณะนี้เวียดนามทุ่มงบประมาณกว่า 4,000 ล้านบาท ในการพัฒนาและวิจัยพันธุ์ข้าว ภายใน 3 ปีหลังจากนี้เวียดนามจะเป็นคู่แข่งชั้นทางการค้าข้าวหอมมะลิที่น่ากลัวของไทย และจะแย่งส่วนแบ่งการตลาดข้าวหอมมะลิไปถึง 400-500 ล้านเหรียญสหรัฐ

พันธุ์ข้าวของไทยที่คุณภาพดีที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงยังมีจำกัด ทำให้ข้าวที่ส่งออกมีราคาตกต่ำ ระบบการชลประทานของไทยยังไม่ทั่วถึง และถือว่าต่ำกว่าประเทศคู่แข่งอยู่มาก

ประการที่สาม การพัฒนาอุตสาหกรรมข้าวอย่างเป็นระบบ นายวิชัย ศรีประเสริฐ นายกสมาคมผู้ส่งออกข้าวต่างประเทศ กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ข้าวของไทยปี 2547-2551 ให้ความสำคัญกับภาคเอกชนน้อยเกินไป โดยเฉพาะกลไกทางการตลาด การส่งออกข้าวไทยมีปัญหาราคาที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง เพราะปัญหาราคาน้ำมัน และการที่ภาคเอกชนไทยขายข้าวได้ราคากันเองในตลาดโลก ดังนั้นรัฐบาลควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมข้าวทั้งระบบอย่างยั่งยืน พัฒนาระบบชลประทาน ลดต้นทุนผลิต

โดยสรุป นายสุวรรณ คทาวิธ นายกสมาคมชาวนาไทย กล่าวว่า การจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวไทยเป็นการเริ่มต้นที่ดี ในการแก้ไขปัญหาข้าวทั้งระบบในระยะยาว และจะส่งผลให้การดำเนินงานของเกษตรกรไทยทั่วประเทศเป็นระบบมากขึ้น รวมทั้งรัฐบาลยังไม่ต้องแทรกแซงราคาข้าว เนื่องจากเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาระยะสั้นที่จะส่งผลกระทบต่อราคาในท้องตลาดในอนาคต แนวโน้มของนโยบายข้าวไทยจะมุ่งเน้นการแข่งขันด้านการตลาด การเป็นผู้จัดหาข้าว (Supplier) โดยร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อครองความอันดับในการส่งออกต่อไป ตัวอย่างเช่น นโยบายการค้าแบบแลกเปลี่ยน และข้อตกลงยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (ECS) รัฐร่วมมือกับเอกชนผลิตข้าวอินทรีย์ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2550)

ยุทธศาสตร์เป้าหมายของกรมการข้าว ปี พ.ศ. 2550 – 2554

1. การผลิตและการพัฒนาชาวนา

1.1 ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ภายใน 5 ปี (จาก 439 กก./ไร่ เป็น 529 กก./ไร่)

1.2 ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ภายใน 5 ปี (จาก 29.432 ล้านตัน เป็น 35.318 ล้านตัน)

1.3 สร้างชาวนาชั้นนำ ตำบลละ 5 คน ภายในปี พ.ศ.2554

1.4 ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้ของชาวนา อำเภอละ 1 แห่ง ภายในปี พ.ศ. 2554

2. การตลาดภายในและการรักษาเสถียรภาพราคา

2.1 กระตุ้นกลไกและลดขั้นตอนการตลาด ทำให้ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 10 ภายใน 5 ปี

2.2 ปริมาณการซื้อขายข้าวสารในตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าร้อยละ 20 ของปริมาณข้าวส่งออกในต่างประเทศ ภายใน 5 ปี

2.3 กำหนดราคาแทรกแซงตลาดใกล้เคียงหรือสูงกว่าราคาตลาดไม่เกินร้อยละ 10

3. การตลาดต่างประเทศ

3.1 ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก 7.3 ล้านตัน เป็น 8.5 – 9.0 ล้านตันภายใน 5 ปี

3.2 มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น จาก 2,057 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 2,600–2,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายใน 5 ปี

3.3 ราคาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น จากตันละ 278 เหรียญสหรัฐ เป็น 300 เหรียญสหรัฐภายใน 5 ปี

4. ระบบการขนส่งสินค้า

4.1 สามารถลดต้นทุนด้านระบบการขนส่งสินค้าร้อยละ 19 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมข้าวในประเทศในปี 2550 เหลือร้อยละ 15 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมข้าวในประเทศข้าวในปี พ.ศ. 2554

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาให้กับอาชีพทำนาอย่างยั่งยืน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้จัดทำร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย (ด้านการผลิต) ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ.2554-2558 ยุทธศาสตร์ข้าวไทยที่ทำขึ้นนี้ได้คำนึงถึงสถานการณ์ข้าวในภาวะปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยเฉพาะจะทำได้อย่างไรให้ไทยรองความเป็นหนึ่งของผู้ส่งออกข้าวในตลาดโลกไว้ให้ได้ และทำให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นในขณะที่ช่วยลดต้นทุนให้กับเกษตรกร ทั้งนี้ได้กำหนด ยุทธศาสตร์ไว้ 3 ยุทธศาสตร์หลักๆ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา ยุทธศาสตร์การพัฒนาการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ ยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ช่วยสร้างความเข้มแข็งแก่ชาวนา ไทยจะได้พันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูง คุณภาพดี ด้านทานโรคแมลงศัตรูข้าวที่สำคัญ และทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างน้อย 12 พันธุ์ เมื่อสิ้นสุดปี พ.ศ. 2558 ได้เทคโนโลยีการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์อย่างน้อย 8 เทคโนโลยี ผลผลิตข้าวต่อไร่ในปีเพาะปลูก 2558/59 เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 10 ของผลผลิตข้าวต่อไร่ในขณะนี้ ต้นทุนการผลิตข้าวลดลงอย่างน้อยร้อยละ 15 ชาวนาได้รับการบริการและสนับสนุนทางด้านวิชาการและข้อมูลข่าวสาร ด้านข้าว ตั้งแต่ปี 2554 ถึงปีพ.ศ. 2558 เป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 2

ล้านคน และศูนย์ข้าวชุมชนมีความเข้มแข็ง จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 เมื่อสิ้นสุดปีพ.ศ.2558 ร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี พ.ศ. 2554-2558

ในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ทำภาคการผลิตนั้นผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการผลิตแล้ว กำลังอยู่ในส่วนของกระทรวงพาณิชย์ซึ่งดำเนินการในด้านการตลาด ซึ่งเป็นการประสานความร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ เชื่อมั่นว่ายุทธศาสตร์ข้าวไทยฉบับใหม่นี้ จะช่วยให้ชาวนาไทยมีความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น นำไปสู่ความมั่นคงของประเทศในฐานะ ผู้นำด้านการส่งออกข้าวไทยในตลาดโลกต่อไป (กรมการข้าว, 2552)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรวิทย์ วงศ์กา (2548) ศึกษาผลกระทบของการเปิดการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีนที่มีต่อการส่งออกลำไยแห้งของไทย และทำการศึกษาถึงโครงสร้างตลาดลำไยอบแห้งของไทยในการส่งออกไปยังประเทศจีน รวมถึงการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์การนำเข้าลำไยอบแห้งของประเทศจีน ปริมาณและมูลค่าการส่งลำไยแห้งของประเทศไทยจากการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีน ทำให้ทราบถึงโครงสร้างตลาดในการส่งออกลำไยอบแห้งไปยังประเทศจีนเพื่อวางแผนการผลิต และพัฒนาระบบตลาดลำไยอบแห้งของไทย

ผลการศึกษา พบว่าการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีน ไม่มีผลกระทบต่อการส่งออกมูลค่าการส่งลำไยอบแห้งของไทย อุปสงค์การบริโภคลำไยอบแห้งของผู้บริโภคชาวจีนเป็นปัจจัยกำหนดมูลค่าการส่งลำไยอบแห้งของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ มูลค่าลำไยอบแห้งของประเทศจีนที่ผลิตขึ้นภายในประเทศไม่ส่งผลกระทบต่อลำไยอบแห้งของประเทศไทยส่วนการศึกษาโครงสร้างของตลาดลำไยแห้งของประเทศจีนพบว่าประเทศไทยได้เปรียบทางการค้ากับประเทศจีน โดยลำไยอบแห้งของประเทศไทยที่นำเข้าสู่ประเทศจีนโดยผู้ประกอบการจากจีนจะติดต่อดirectกับผู้ประกอบการรายใหญ่ของไทยที่มีปริมาณมากและคุณภาพลำไยอบแห้ง นำเข้าสู่จีนโดยตรงหรือผ่านทางฮ่องกง ไต้หวัน หรือประเทศเวียดนามแล้วเข้าสู่ตลาดขายผลไม้ในมณฑลกว่างตง เพื่อกระจายไปยังมณฑลต่างๆ ทั่วประเทศจีนต่อไป

พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์ (2546) ศึกษาเรื่อง เขตการค้าเสรีไทย กล่าวว่า ที่ผ่านมาในการเปิดการค้าเสรีกับจีนนั้น ไม่ใช่เพราะจีนไม่ต้องการการค้าเสรีกับไทย แต่เป็นเพราะจีนต้องการเปิดการค้าเสรีกับกลุ่มประเทศอาเซียนทั้งกลุ่ม ไม่ใช่เปิดการค้าเสรีกับอาเซียนทีละประเทศหรือนะ

ของจีนต่ออาเซียน จึงไม่ใช่เพียงเข้าครอบครองตลาดด้วยการทุ่มขายสินค้าราคาถูกแบบกินรวบ แต่จีนมองอาเซียนในฐานะหุ้นส่วนของระบบเศรษฐกิจในเอเชียมากกว่า และการส่งออกสินค้าไปยังประเทศจีน ยังมีอุปสรรคอยู่มาก เพราะจีนยังคงใช้ระบบการค้าที่ควบคุม โดยหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชนของจีนเอง เมื่อต้องการนำเข้าสินค้าหลายรายการ ก็ยังต้องขออนุญาตจากหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องหากผู้นำเข้า เป็นธุรกิจที่ไม่ใช่รัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจจีนผู้นำเข้าจะต้องเปิดบัญชีฝากเงินค้ำประกัน ไว้กับธนาคารจีนและจะเงินคืนต่อเมื่อนำเอาสินค้าเข้ามาผลิตเป็นสินค้าขายส่งออกไปต่างประเทศแล้วเท่านั้น นอกจากนี้ จีนก็ยังมีอัตราภาษีศุลกากรที่สูงมาก ในสินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ อีกด้วยปัจจุบันการผลักดันการค้าเสรีกับจีน มีผลสำเร็จในขั้นต้น โดยจีนยอมลดอัตราภาษีศุลกากร ที่เก็บจากการนำเข้าสินค้าเกษตรจากอาเซียน (ยกเว้นฟิลิปปินส์) โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 ผลกระทบในระยะสั้นนั้น เป็นผลดีต่อประเทศไทยอย่างยิ่ง เพราะไทยจะส่งสินค้าเกษตร ผักและผลไม้เมืองร้อนไปได้โดยไม่มีอุปสรรค ถึงขั้นอาจทำให้ผักผลไม้ในประเทศไทยมีราคาแพงเป็นประวัติการณ์ ส่วนไทยก็ไม่สูญเสียประโยชน์มากนัก เพราะปัจจุบันก็มี การลักลอบนำเข้าผักผลไม้จากจีน ปีละหลายพันล้านบาทอยู่แล้ว การค้าเสรีเพียงแต่ทำให้สินค้าเหล่านี้ถูกกฎหมายและมีราคาถูกลงเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค

การเร่งเปิดการค้าเสรีกับจีน จึงนับเป็นกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจที่กระตุ้นการค้า และการส่งออกในระยะสั้นอย่างได้ผลที่สุด เกษตรกรไทยที่ปลูกผัก ผลไม้และพืชเกษตรอื่นๆ เช่น ยางพาราจะได้ประโยชน์จากปริมาณส่งออกและราคาสินค้าที่สูงขึ้นอย่างมาก ในขณะที่ผู้บริโภคไทยก็มีทางเลือกซื้อสินค้าจีนที่มีราคาถูกและถูกกฎหมาย แต่ผลกระทบระยะยาวต่ออุตสาหกรรมในประเทศไทยนั้นอาจไม่สวยหรูเพราะยังไม่แน่ชัดว่าอุตสาหกรรมไทยจะยืนหยัดสู้กับสินค้าจีน ที่มีคุณภาพดีและราคาถูกได้อย่างไร หรืออุตสาหกรรมไทยจะสามารถยกระดับไปสู่กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพกว่าและราคาสูงโดยหลีกเลี่ยงการแข่งขันกับจีนโดยตรงได้หรือไม่

ชุตยารัตน์ เด็ดขาด (2546) ศึกษาการวิเคราะห์ผลกระทบของการเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีผลต่อระดับราคาและผลผลิตของประเทศไทย โดยใช้วิธี Co-integration and Error Correction ของ Johansen มาประยุกต์ใช้กับแบบจำลอง Vector Auto Regression (VAR) โดยนำ อัตราแลกเปลี่ยน ระดับราคา ผลผลิต ปริมาณเงินในประเทศ อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ และปริมาณเงินต่างประเทศ โดยใช้ข้อมูลทศวรรษ รายเดือนตั้งแต่ มกราคม พ.ศ.2531 จนถึงกันยายน พ.ศ. 2544 โดยแบ่งเป็น 2 แบบจำลอง คือแบบจำลองระดับราคา และแบบจำลองการผลิต

ผลการศึกษาพบ ว่าตัวแปร อัตราแลกเปลี่ยน ระดับราคา ผลผลิตปริมาณเงินในประเทศไทยอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ และปริมาณเงินต่างประเทศ มีความสัมพันธ์กันในระยะยาวอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่แบบจำลองทั้งสองจะปรับตัวในระยะสั้นเพื่อเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาว ซึ่งจะ

สามารถพยากรณ์ได้ใกล้เคียงกันค่าที่แท้จริง โดยเมื่อนำไปพิจารณาพร้อมกับผลการศึกษาวិธีกำลังสองน้อยที่สุดอย่างง่าย (Ordinary Least Square: OLS) จะพบว่าในแบบจำลองของระดับราคานี้ ตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยน ระดับราคาผลผลิต ปริมาณเงินในประเทศ อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศและปริมาณเงินต่างประเทศ ไม่มีผลต่อระดับราคา ส่วนในแบบจำลองของผลผลิต ตัวแปรที่มีผลต่อผลผลิต คือระดับราคาและปริมาณเงินในประเทศเท่านั้น

จุฬารัตน์ รื่นภาคเพ็ชร (2548) ศึกษาอุปสงค์การนำเข้าแอปเปิล จากจีนตามข้อตกลงการค้าเสรี ไทย – จีน ในสินค้าผัก และผลไม้ ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบการค้าเสรีอาเซียน – จีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบลักษณะ ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพ ระยะสั้นและระยะยาวของปัจจัยราคา และรายได้ต่ออุปสงค์นำเข้าแอปเปิลจากจีน รวมถึงการศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีนภายหลังการค้าเสรีไทยจีน และยังศึกษาสถานการณ์การค้าเสรีระหว่างไทย – จีน เพื่อวิเคราะห์ลักษณะผลกระทบ ทางเศรษฐกิจของการค้าแอปเปิล และผลกระทบที่เกิดจากการนำเข้าผัก และผลไม้จากจีนต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศ ทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์ และการเปลี่ยนแปลงการค้า ตลาดแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้อง ของนโยบายการค้าเสรีที่มีส่วนในการสนับสนุนให้การดำเนินการนโยบายการค้าเสรีเกิดประโยชน์สูงสุด

ผลการศึกษาอุปสงค์นำเข้าแอปเปิล จากจีนพบว่า ตัวแปรปริมาณนำเข้า ราคาสดเปรียบเทียบ และรายได้เปรียบเทียบ มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวโดยราคาเปรียบเทียบสามารถอธิบายปริมาณการนำเข้าจากจีนได้ร้อยละ 81 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงนโยบายรายได้จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณการนำเข้าแอปเปิลจากจีนมากกว่านโยบายทางด้านราคา และจากการศึกษาพบว่าแนวโน้มการนำเข้าแอปเปิลจากจีนเพิ่มสูงขึ้นหลังจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย – จีน

ภาคสรุป

การวิจัยเรื่องการรับรู้ต่อผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย – จีน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผลเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก เมื่อประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกทำให้ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข เช่น ยกเลิกการอุดหนุนการผลิต ป้องกันการทุ่มตลาด ตลอดจนการทำข้อตกลงทางการค้ากับประเทศในกลุ่มหรือเปิดการค้าเสรี เช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน เขตการค้าเสรีอาเซียน – จีน ตลอดจนเขตการค้าไทย – จีน ภายใต้กรอบการค้าเสรีประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ได้เปิดเสรีการค้าระหว่างกันในระยะแรกทั้งสองฝ่ายให้เร่งรัดลดภาษีผักและผลไม้ระหว่างกัน ตาม

กรอบข้อตกลงที่เรียกว่า Eraly Havert จากข้อตกลงดังกล่าวทำให้สินค้าเกษตรในพิกัดศุลกากรที่ 07 และ 08 พืชและผลไม้รวมถึงผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ให้ลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0 ตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา

ข้าวเป็นพืชอีกชนิดหนึ่งซึ่งอยู่ในพิกัดศุลกากรที่ 07 สินค้าด้านพืชผัก ทำให้ภานีนำเข้าข้าวลดลงและสามารถนำเข้าข้าวจากประเทศจีนได้สะดวกกว่าที่ผ่านมา จากข้อมูลของการวิจัยเศรษฐกิจการเกษตรปี พ.ศ. 2550 – 2551 เกี่ยวกับต้นทุนการผลิต ข้าวของประเทศจีนมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าและมีพื้นที่การเพาะปลูกที่มากกว่าประเทศไทย ซึ่งสามารถชี้ให้เห็นได้ว่าประเทศจีนสามารถส่งออกข้าวมาจำหน่ายยังประเทศไทยได้ในราคาต้นทุนที่ต่ำกว่า จนเกิดผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในประเทศไทย

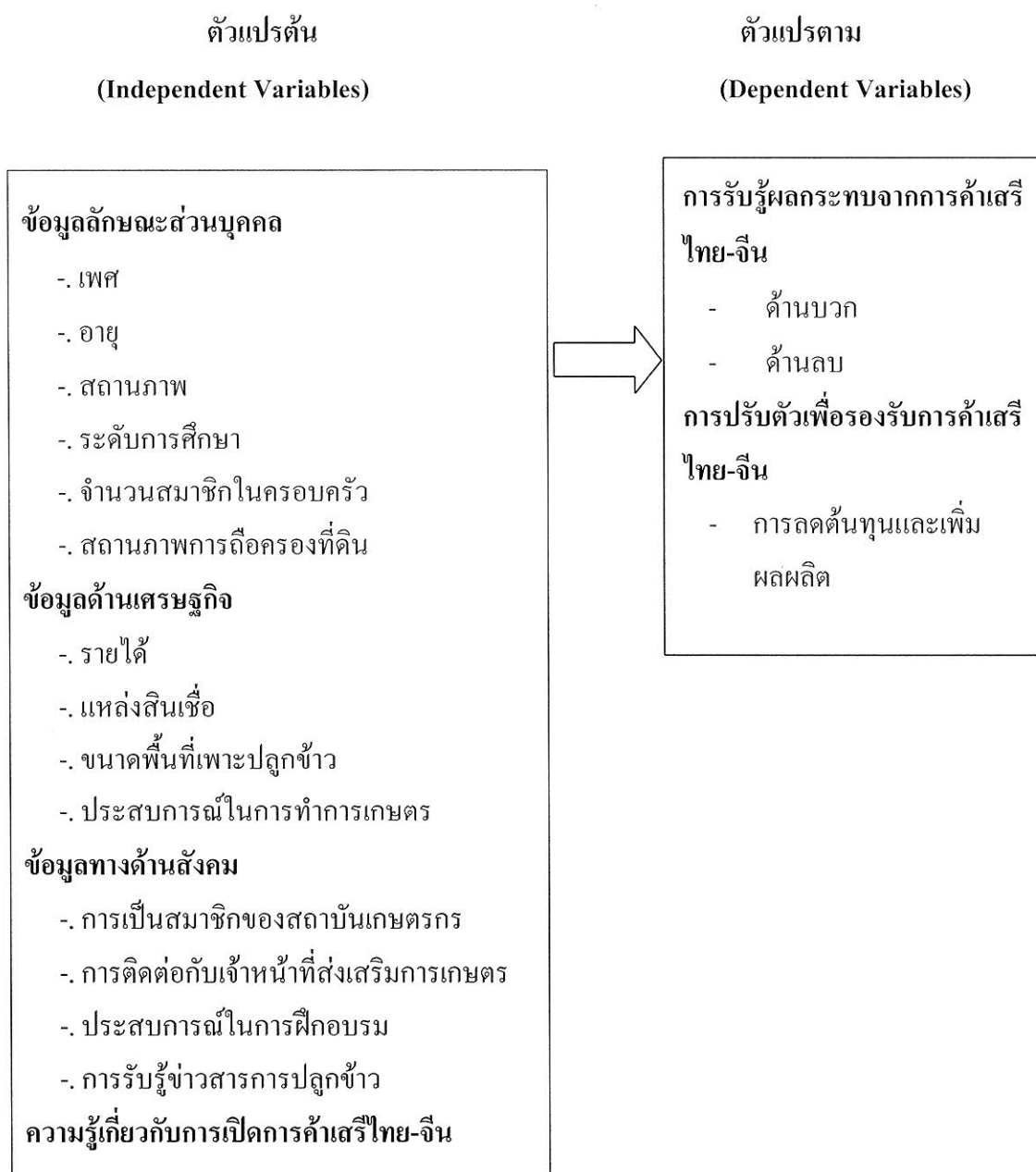
พื้นที่อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เกษตรกรได้ประกอบอาชีพการเพาะปลูกข้าวและมีรายได้จากอาชีพดังกล่าวเป็นรายได้หลักมานาน เมื่อข้าวจากประเทศจีนส่งเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยในปริมาณที่มากและถูกกว่า ทำให้เกิดผลกระทบตามมาจนทำให้รัฐบาล โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้ประกาศให้แนวทางการเพิ่มผลผลิตแก่เกษตรกร รวมทั้งนโยบายในการอุดหนุนต่างๆ ดังนั้นการรับรู้ของเกษตรกรต่อสถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดว่าจะดำเนินการปลูกข้าวต่อไปหรือไม่

จากการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ แสดงให้เห็นว่าลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนพื้นที่การเพาะปลูก สภาพการถือครองที่ดินและประสบการณ์ในการปลูกข้าว มีส่วนให้เกิดอิทธิพลต่อการรับรู้ของเกษตรกร โดยเฉพาะผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าไทย-จีน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม นับได้ว่าเป็นตัวแปรอิสระและการรับรู้ของเกษตรกรในด้านต่างๆ เช่น ด้านราคา ด้านรายได้ ด้านกระบวนการผลิต ด้านพื้นที่เพาะปลูกและด้านการตลาด ตลอดจนการวางแผนปรับตัวของเกษตรกรเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ได้ทำการศึกษาถึง การรับรู้ต่อผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี ไทย – จีน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

การศึกษานี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูล อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อปี พื้นที่ถือครอง การเป็นสมาชิกกลุ่ม กับการรับรู้ผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของงานวิจัย

จากรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้จากการตรวจเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความรู้เกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรี มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจากการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่
2. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความรู้เกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรี มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่” โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) และแบบทดสอบ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกำหนดวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเอาพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่เป็นที่วิจัยเนื่องจากมีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสม คือเกษตรกรในพื้นที่ประกอบอาชีพปลูกข้าวเป็นหลักสามารถเพาะปลูกข้าวได้ทั้งนาปีและนาปรัง อีกทั้งมีอาณาเขตที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาจากการนำเข้าข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้ราคาข้าวตกต่ำ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 48,711.75 ไร่

ภาพ 2 แผนที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเป้าหมายการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 7 ตำบล 91 หมู่บ้าน มีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจำนวนมาก แต่มีเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนไว้กับทางราชการปี พ.ศ. 2555/2556 จำนวน 1,855 ครัวเรือน ทำการสุ่มตำบล 3 ตำบลในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน มีการการลงทะเบียนกระจายในแต่ละหมู่บ้าน และแต่ละตำบล จึงได้ทำการสุ่มจากจำนวนทั้งหมด 7 ตำบล ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลากซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลบ้านหลวง 282 ครัวเรือน ตำบลสันต้นหมื้อ 243 ครัวเรือนและตำบลแม่เมาะ 276 ครัวเรือน เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลจะทำการศึกษาจากเกษตรกรที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือสมาชิกของครอบครัวซึ่งเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจ

ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงได้กำหนดให้มีการสุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวแทนเกษตรกร โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีคำนวณเพื่อหาขนาดของกลุ่มประชากรตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 801 ครัวเรือน จากสูตรของ Taro Yamane (1973: 886-887) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 267 ครัวเรือน โดยมีสูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e^2)}$$

เมื่อ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นเท่ากับ 0.05

$$\begin{aligned}\text{แทนค่า } n &= \frac{801}{1+801(0.05)^2} \\ n &= \frac{801}{3} \\ n &= 267 \text{ ครัวเรือน}\end{aligned}$$

ขั้นที่ 2 สุ่มตำบลตัวอย่าง จำนวน 3 ตำบล ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ประกอบด้วย ตำบลบ้านหลวง ตำบลสันต้นหมื้อ ตำบลบ้านแม่เมาะ เนื่องจากจำนวนประชากรแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละตำบล เมื่อสุ่มได้ตำบลตัวอย่างแล้วจะทำการศึกษาหมู่บ้านที่ปลูกข้าวทั้งหมด ต้องคำนวณสัดส่วนที่เหมาะสมต่อประชากรในแต่ละกลุ่มด้วย โดยใช้สูตร (กัลยา วานิชบัญชา, 2548: 19) ดังนี้

ผู้วิจัยนำมาคำนวณตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมต่อขนาดของประชากรแต่ละหมู่บ้านโดยใช้ต่อไปนี้

$$n_i = \frac{nN_i}{N}$$

เมื่อ n_i = จำนวนตัวอย่างที่จะสุ่มจากตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน
 N = ขนาดของกลุ่มประชากรทั้งหมด
 N_i = จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน
 n = จำนวนตัวอย่าง

จากการคำนวณหาสัดส่วนขนาดตัวอย่างของประชากรทั้งหมด 267 ราย จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มประชากรดังนี้

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตำบล		หมู่บ้าน	ประชากร (ครัวเรือน)	กลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
บ้านหลวง	หมู่ที่ 1	บ้านหลวง	34	11
	หมู่ที่ 2	บ้านป่าแดด	31	10
	หมู่ที่ 3	บ้านสันห้าง	33	11
	หมู่ที่ 4	บ้านป่าก่อ	29	10
	หมู่ที่ 5	บ้านป่าแดง	36	12
	หมู่ที่ 6	บ้านใหม่โพธิ์งาม	26	9
	หมู่ที่ 7	บ้านจัดสรร	19	6
	หมู่ที่ 8	บ้านใหม่ทรายคำ	21	7
	หมู่ที่ 9	บ้านป่าแดงอภิวัฒน์	24	8
	หมู่ที่ 10	บ้านโปงพัฒนา	29	10
สันตันหม้อ	หมู่ที่ 1	บ้านไล่	23	8
	หมู่ที่ 2	บ้านสันปอธง	28	9
	หมู่ที่ 3	บ้านทรายแดง	12	4
	หมู่ที่ 4	บ้านสันตันหม้อ	18	6
	หมู่ที่ 5	บ้านฮ่องห้าน้อย	21	7
	หมู่ที่ 6	บ้านใหม่กองทราย	15	5
	หมู่ที่ 7	บ้านสันป่าเหียว	26	9
	หมู่ที่ 8	บ้านสันป้อ	23	8
	หมู่ที่ 9	บ้านป่าเหียก	19	6
	หมู่ที่ 10	บ้านสันลมจอย	27	9
	หมู่ที่ 11	บ้านใหม่พัฒนา	15	5
	หมู่ที่ 12	บ้านคอนใหม่	16	5

ตาราง 1 (ต่อ)

ตำบล	หมู่บ้าน	ประชากร (ครัวเรือน)	กลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
แม่เอย	หมู่ที่ 1	25	8
	หมู่ที่ 2	18	6
	หมู่ที่ 3	22	7
	หมู่ที่ 4	17	6
	หมู่ที่ 5	23	8
	หมู่ที่ 6	25	8
	หมู่ที่ 7	13	4
	หมู่ที่ 8	16	5
	หมู่ที่ 9	25	9
	หมู่ที่ 10	21	7
	หมู่ที่ 11	29	10
	หมู่ที่ 12	23	8
	หมู่ที่ 13	19	6
รวม		801	267

ขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแต่ละหมู่บ้านด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) แบบเป็นสัดส่วนกับประชากร เพื่อกำหนดขอบเขตของประชากร (sampling frame) ซึ่งหมายถึงการกำหนดรายชื่อของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการจับสลาก (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2536: 90-91)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยค้นคว้าจากตำราต่าง ๆ พร้อมทั้งขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย แบบสัมภาษณ์ และแบบทดสอบ ที่สร้างขึ้นมีลักษณะ คำถามเป็นปลายเปิด (open-ended questions) และคำถามแบบปิด (close-ended questions) โดยแบ่งแบบทดสอบเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพการถือครองที่ดิน รายได้ จำนวนแรงงาน ประสิทธิภาพในการเพาะปลูก การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร การรับรู้ข่าวสารการเกษตร จากสื่อ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ลักษณะคำถามเป็นแบบชนิดปลายปิด และปลายเปิด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในนโยบายเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นแบบวัดระดับความรู้ความเข้าใจจำนวน 10 ข้อ ลักษณะคำถามจะมีทั้งคำถามเชิงบวกและคำถามเชิงลบ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน โดยแบ่งคำตอบออกเป็น 2 ระดับ คือ ถูกและผิด และให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบข้อความที่ให้ไว้ถูก ให้คะแนน 1 คะแนน

ถ้าตอบข้อความที่ให้ไว้ผิด ให้คะแนน 0 คะแนน

การแปลผลในการอธิบายเป็นรายชื่อใช้เกณฑ์ดังนี้

ระดับความรู้	ช่วงคะแนน
มีความรู้มาก	9 - 10
มีความรู้ปานกลาง	5 - 8
มีความรู้น้อย	0 - 4

ข้อคำถามวัดความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนที่เป็นคำถามในเชิงบวก ได้แก่ข้อ 1, 3, 5, 7, และ 9

ข้อคำถามวัดความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนที่เป็นคำถามในเชิงลบ ได้แก่ข้อ 2, 4, 6, 8 และ 10

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกษตรกรได้รับจากนโยบายการค้าเสรีไทย-จีน ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนระดับความคิดเห็น ตามความคิดเห็นของ Likert's scale ซึ่งมีจำนวน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับดังนี้

มากที่สุด	= 5	คะแนน
มาก	= 4	คะแนน
ปานกลาง	= 3	คะแนน

น้อย = 2 คะแนน

น้อยที่สุด = 1 คะแนน

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยแต่ละข้อคำถามมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2536: 114) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับ ดังนี้

มากที่สุด 5 คะแนน

มาก 4 คะแนน

ปานกลาง 3 คะแนน

น้อย 2 คะแนน

น้อยที่สุด 1 คะแนน

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้ทดสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อถือได้ (reliability) ของแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือวัดในสิ่งที่ต้องการศึกษาดังนี้

1. การทดสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ตามแนวทางของการตรวจเอกสาร เพื่อที่จะรวบรวมข้อมูลต่างๆตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการที่ปรึกษา และคณะกรรมการที่ปรึกษาในการวิจัยเพื่อตรวจสอบว่าแบบสัมภาษณ์นั้นครอบคลุมเนื้อหาหรือประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาหรือไม่ มีความชัดเจนและความเหมาะสมของข้อความหรือไม่แล้วนำมาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบกับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ครั้วเรือน ซึ่งเป็นประชาชนนอกพื้นที่ทำการวิจัย เพื่อทดสอบความเข้าใจในเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อให้มีความชัดเจนและมีความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับผู้ที่ทำวิจัย จากนั้นนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์ดังนี้

2.1 ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient)

2.2 ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตอนที่ 3 เกี่ยวกับผลกระทบที่เกษตรกรได้รับจากนโยบายเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ซึ่งเป็นการวัดความสอดคล้องภายใน ตามแบบของครอนบัค (Cronbach) โดยใช้เลือกตอบ 5 ขั้น คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

2.3 ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตอนที่ 4 สภาพการณ์ปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ซึ่งเป็นการวัดความสอดคล้องภายใน ตามแบบของครอนบัค (Cronbach) โดยใช้เลือกตอบ 5 ขั้น คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้ค่าความเชื่อมั่นที่ได้ต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 ตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2538: 126) ระบุไว้โดยให้ความหมายว่า เครื่องมือที่ใช้วิจัยครั้งนี้มีความเที่ยงที่น่าเชื่อถือได้ และสามารถนำไปทดสอบกับประชากร เวลา และสถานที่ใกล้เคียงกันได้ แสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้มีความน่าเชื่อถืออยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ จึงนำแบบสอบถามไปรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

ผลการทดสอบพบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ดังนี้

ตอนที่ 2 ความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน มีค่าเท่ากับ 0.709

ตอนที่ 3 ผลกระทบที่เกษตรกรได้รับจากนโยบายเปิดการค้าเสรีไทย-จีน มีค่าเท่ากับ 0.875

ตอนที่ 4 การปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเท่ากับ 0.877 ซึ่งทั้งหมดมีค่าค่อนข้างสูงพอที่จะถือว่าเป็นแบบสอบถามที่มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2.4 การทดสอบความยากง่ายและอำนาจการจำแนก (Difficulty and Discrimination) ตอนที่ 2 ความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน

3. การตรวจสอบความยากง่ายของแบบทดสอบ (Difficulty) โดยใช้สูตรดังนี้

จากสูตร (พิสนุ ฟองศรี, 2552:169)

$$p = \frac{R_H + R_L}{N_H + N_L}$$

P เป็นค่าความยากของข้อสอบแต่ละข้อ

R_H เป็นจำนวนผู้สอบที่ตอบถูกในกลุ่มสูง

R_L เป็นจำนวนผู้สอบที่ตอบถูกในกลุ่มต่ำ

N_H เป็นจำนวนผู้สอบที่ตอบในกลุ่มสูง

N_L เป็นจำนวนผู้สอบที่ตอบในกลุ่มต่ำ

เกณฑ์การพิจารณาระดับค่าความยากง่ายของข้อสอบแต่ละข้อที่ได้จากการคำนวณจากสูตรที่จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 1.00 ที่มีรายละเอียดเกณฑ์ ของเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินดังนี้

0.80-1.00 เป็นข้อสอบที่ง่ายมาก ควรตัดทิ้ง หรือนำไปปรับปรุง

0.60- 0.80 เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างง่าย ใช้ได้ดี

0.40-0.60 เป็นข้อสอบที่ความยากง่ายปานกลาง ดีมาก

0.20-0.40 เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างยาก ใช้ได้ดี

$P \leq 0.20$ เป็นข้อสอบที่ยากมาก ควรตัดทิ้งหรือนำไปปรับปรุง

โดยที่ข้อสอบที่จะสามารถนำไปใช้ในการวัดผลที่มีประสิทธิภาพจะมีค่าความยากง่ายอยู่ ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80

ผลจากการตรวจสอบความยากง่ายในแบบทดสอบความรู้ อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 หมายความว่า เป็นแบบทดสอบที่มีความยากง่ายอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างง่ายถึงค่อนข้างยาก

4. การตรวจสอบอำนาจการจำแนก (Discrimination) โดยใช้สูตรในการคำนวณดังนี้ (พิสนุ ฟองศรี, 2552: 171)

สูตร

$$r = \frac{H - L}{n_1 + n_2}$$

โดยที่	r	=	ค่าอำนาจการจำแนก
	H	=	จำนวนคนที่ตอบข้อทดสอบข้อนั้นถูกในกลุ่มคนเก่ง
	L	=	จำนวนคนที่ตอบข้อทดสอบข้อนั้นถูกในกลุ่มคนไม่เก่ง
	n_1	=	จำนวนคนในกลุ่มอ่อน
	n_2	=	จำนวนคนในกลุ่มเก่ง

ค่าอำนาจจำแนกเป็นได้ทั้งค่าที่เป็นบวกและติดลบ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายดังต่อไปนี้

0.60-1.00	หมายถึง	ดีมาก
0.40-0.59	หมายถึง	ดี
0.20-0.39	หมายถึง	พอใช้
0.10-0.19	หมายถึง	ต่ำต้องปรับปรุง
0.00-0.09	หมายถึง	ต่ำมาก ต้องปรับปรุง
-1.00-0.01	หมายถึง	ติดลบ ต้องปรับปรุง

ผลการทดสอบหาค่าอำนาจการจำแนกในแบบทดสอบความรู้ มีค่าเท่ากับ 0.20 - 0.60 หมายความว่า เป็นแบบทดสอบที่สามารถจำแนกได้อยู่ในระดับปานกลางถึงดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

1. การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประสานงานโดยตรงกับผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านรวมทั้งเกษตรตำบลและหัวหน้าเกษตรกรแต่ละหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอข้อมูลพื้นฐานชุมชน และการดำเนินงานด้านการเก็บข้อมูลอย่างคร่าวๆ
2. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีใช้แบบสอบถามประชาชนตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ โดยทำการแจกแบบสอบถามให้แต่ละครัวเรือน จำนวน 267 ครัวเรือน
3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บได้มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและอาจทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อข้อมูลที่เก็บได้ไม่ครบถ้วน เมื่อตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อแปลผล สรุปผลการวิจัย และรายงานผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา จำนวน 267 ชุด มาจัดหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแปลงสภาพแนวความคิดเห็นหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษาเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และกำหนดค่าออกมาเป็นตัวเลข เพื่อลงรหัสข้อมูล (coding) แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดย

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ออกจากรหัส แล้ววิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS for windows)

2. สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา(descriptive statistics)เพื่ออธิบายข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย ค่าสถิติร้อยละ (Percentage)เพื่อใช้ในการแจกแจงความถี่(frequency) และการจัดลำดับค่าเฉลี่ย (mean) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ใช้อธิบายข้อมูลโดยการแยกแยะข้อมูลตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ตอนที่ 2 วิเคราะห์เกี่ยวกับความรู้ของเกษตรกรในการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน โดยใช้คะแนนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย แล้วใช้ค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลความ

โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายค่าดังนี้

ช่วงคะแนนระหว่าง 9 - 10 หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้มาก

ช่วงคะแนนระหว่าง 5 - 8 หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ปานกลาง

ช่วงคะแนนระหว่าง 0 - 4 หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้น้อย

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการรับรู้ของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนโดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนระดับการรับรู้ มีจำนวน 5 ระดับ แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับการแปลผลได้นำคะแนนของระดับความคิดเห็นมาเทียบกับเกณฑ์โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผลในการอธิบายเป็นรายประเด็น ได้ใช้เกณฑ์ประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543: 100) ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง รับรู้มากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง รับรู้มาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง รับรู้ปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง รับรู้น้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง ปรับตัวน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกรเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนโดยใช้ข้อความที่แสดงถึงระดับต่างๆ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามความคิดของ Likert's scale ซึ่งมีจำนวน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการแปลผลได้นำคะแนนค่าเฉลี่ยของระดับการปรับตัวของเกษตรกรเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน มาเทียบกับเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผลในการอธิบายเป็นรายประเด็น ได้ใช้เกณฑ์ประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543: 100) ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง ปรับตัวมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง ปรับตัวมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง ปรับตัวปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง ปรับตัวน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง ปรับตัวน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับการรับรู้ผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน และการปรับตัวของเกษตรกรเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย (Multiple regression) เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การวิจัยเรื่องการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 ความรู้เรื่องการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 การรับรู้ผลกระทบที่เกษตรกรได้รับจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 การปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ กับการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน รายได้ต่อปี แหล่งสินเชื่อ ประสิทธิภาพในการเพาะปลูก การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าวจากสื่อการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และประสิทธิภาพในการฝึกอบรมในรอบปี มีดังนี้

ลักษณะส่วนบุคคล

เพศ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสี่ในห้า ร้อยละ 75.28 เป็นเพศชาย และ ร้อยละ 24.72 เป็นเพศหญิง แสดงให้เห็นว่าในการทำอาชีพเกษตรกรรมเพาะปลูกข้าวนั้น จำเป็นต้องใช้แรงงานในกระบวนการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยวผลผลิตซึ่งทั้งนี้เพราะเพศชายมักได้รับการยอมรับให้เป็นหัวหน้าครอบครัว มีภาวะความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ มากกว่าเพศหญิง และมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานที่ต้องใช้แรงงานเป็นหลัก ส่วนเพศหญิงในส่วนที่ให้ข้อมูลมีมากถึงหนึ่งในห้า แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งเพศหญิงต้องออกไปทำงานเหมือนกับเพศชายต่างจากสมัยก่อนที่ผู้หญิงจะอยู่กับบ้านเพื่อทำหน้าที่เป็นแม่บ้านเท่านั้น

อายุ

ผลการวิจัยพบว่า อายุของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 39.33 มีอายุระหว่าง 43 – 49 ปี รองลงมาคืออายุมากกว่า 49 ปี ร้อยละ 23.60 อายุ 35 – 42 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.73 อายุ 21 – 27 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.36 และผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุ 28 – 34 ปี ร้อยละ 8.99 ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 44 ปี มีอายุน้อยที่สุดที่ 23 ปี และสูงสุดที่ 66 ปี

แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน ซึ่งเป็นวัยที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหามากกว่าคนอายุน้อย กล่าวคือมีอาชีพที่แน่นอน ตั้งใจประกอบอาชีพ และมีความคิดในการพัฒนา เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางชีวิตและครอบครัว ดังนั้นจึงมีโอกาสนำประสบการณ์และความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุน้อย

สถานภาพ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 65.92 รองลงมาคือโสด ร้อยละ 13.11 สถานภาพหย่าร้างหรือหม้าย ร้อยละ 12.73 และแยกกันอยู่ ร้อยละ 8.24 ตามลำดับ

แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีสถานภาพสมรสแล้ว จึงสามารถกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีสถานภาพสมรสแล้วนั้น ซึ่งอยู่ในวัยผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะของความคิดที่จะมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานที่ตนเองได้รับ และสามารถเสริมสร้างชีวิตให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพได้

ระดับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 30.34 รองลงมาคือไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 20.95 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ร้อยละ 13.48 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 12.73 ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 11.99 และระดับอนุปริญญา / ปวส. ร้อยละ 10.49 ตามลำดับ

แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีวุฒิทางการศึกษาในระดับภาคบังคับเท่านั้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากในอดีตมีการกำหนดระดับการศึกษาภาคบังคับไว้เพียงระดับประถมศึกษา ดังนั้นโรงเรียนในระดับตำบลหรือหมู่บ้านในชนบทจะมีการเปิดสอนจนถึงระดับประถมศึกษา และประกอบกับท้องที่ตำบลต่างๆ อยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอ หรือจังหวัด เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วมักไม่เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากความยากลำบากในการเดินทาง ฐานะทางครอบครัวจึงต้องออกไปช่วยเหลืองานของครอบครัว ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยในการศึกษาต่อ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.29 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน จำนวนสมาชิก 1 – 2 คน ร้อยละ 17.98 และจำนวนสมาชิกมากกว่า 4 คน ร้อยละ 15.73 ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด 1 คน และมากที่สุด 6 คน

แสดงให้เห็นว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดกลาง มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ 4 คน เนื่องจากปัจจุบันวิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย บุตรหลานเมื่อแต่งงานมีครอบครัวก็แยกตัวออกไปมีครอบครัวใหม่ ครอบครัวขนาดใหญ่จึงกลายเป็นครอบครัวขนาดเล็ก รวมทั้งผู้คนบางส่วนก็ออกไปทำงานในเมืองและศึกษาต่อ

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

(n = 267)		
ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	201	75.28
หญิง	66	24.72
อายุ (ปี)		
21 – 27	25	9.36
28 - 34	24	8.99
35 – 42	50	18.73
43 – 49	105	39.33
มากกว่า 49	63	23.60
Min – Max = 21 – 78	$\bar{x} = 43.87$	SD = 10.04
สถานภาพ		
โสด	35	13.11
สมรส	176	65.92
หย่าร้าง / หม้าย	34	12.73
แยกกันอยู่	22	8.24
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	56	20.97
ประถมศึกษา	81	30.34
มัธยมศึกษาตอนต้น	34	12.73
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	36	13.48
อนุปริญญา / ปวส.	28	10.49
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	32	11.99

ตาราง 2 (ต่อ)

(n = 267)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
1-2	44	17.98
3-4	177	66.29
มากกว่า 4	42	15.73
Min – Max = 1-6	$\bar{x} = 3.54$	SD = 1.07

ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม

การศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาใน 8 ตัวแปร ได้แก่ กรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน รายได้ต่อปี แหล่งสินเชื่อ ประสบการณ์ในการเพาะปลูก การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าวจากสื่อ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และประสบการณ์ในการฝึกอบรมในรอบปี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะการถือครองที่ดิน

พื้นที่ถือครองที่ดินของตนเอง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะการถือครองที่ดินของตนเองเฉลี่ย 6.61 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองของตนเองมากที่สุดคือ 20 ไร่ และน้อยที่สุดคือ 1 ไร่ โดยส่วนมากมีพื้นที่ของตนเอง 6 - 10 ไร่ ที่ร้อยละ 55.56 รองลงมาคือมีพื้นที่ในการทำการเกษตรเป็นของตนเองน้อยกว่า 6 ไร่ ร้อยละ 22.81 ผู้ให้ข้อมูลที่มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง 11-15 ไร่ และมากกว่า 15 ไร่ ที่ร้อยละ 19.30 และ 2.34 ตามลำดับ

จากการศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากเป็นพื้นที่ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเพื่อใช้อยู่อาศัยและทำมาหากิน และผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่มีที่ดินเป็นของตนเอง แต่มีพื้นที่ขนาดเล็กไม่ใหญ่มากนัก เพราะส่วนใหญ่ฐานะยากจน จึงทำให้พื้นที่ของผู้ให้ข้อมูลเป็นพื้นที่ขนาดเล็ก

พื้นที่ถือครองที่ดินแบบเช่า

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะการถือครองที่ดินแบบเช่าเฉลี่ย 3.93 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองของแบบเช่ามากที่สุดคือ 15 ไร่ และน้อยที่สุดคือ 1 ไร่ โดยส่วนมากมีพื้นที่ถือครองที่ดินแบบเช่าไม่เกิน 6 ไร่ ที่ร้อยละ 62.03 รองลงมาคือมีพื้นที่ถือครองที่ดินแบบเช่า 6 - 10 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ขึ้นไป ตามลำดับที่ร้อยละ 26.58 และ 11.39 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลไม่ค่อยเช่าพื้นที่ทำการเกษตรมากนัก เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่เป็นของตนเอง แม้จะมีขนาดเล็ก ในส่วนที่เช่านั้นเนื่องจากพื้นที่ของตนเองไม่มีพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าวหรือมีขนาดเล็กไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ จึงต้องเช่าทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพตัวเอง

พื้นที่ถือครองที่ดินแบบใช้ประโยชน์ฟรี

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะการถือครองที่ดินแบบใช้ประโยชน์ฟรีเฉลี่ย 2.34 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองมากที่สุดคือ 20 ไร่ และน้อยที่สุดคือ 1 ไร่ โดยส่วนมากพื้นที่ถือครองที่ดินจำนวนน้อยกว่า 6 ไร่ ร้อยละ 70.41 จำนวน 6 - 10 ไร่ ร้อยละ 20.41 จำนวนพื้นที่มากกว่า 15 ไร่และ 11 - 15 ไร่ มีสัดส่วนอยู่ที่ 5.10 , 4.08 ตามลำดับ ซึ่งพื้นที่ถือครองที่ดินแบบใช้ประโยชน์ฟรี คือเป็นพื้นที่ที่ประชาชนเข้าไปใช้พื้นที่นั้นๆฟรี โดยไม่เสียค่าเช่า ซึ่งอาจเป็นของพ่อแม่ ญาติพี่น้อง มอบให้ลูกหลานทำการเกษตรเพื่อก่อสร้างตัว หรือคนรู้จักมักคุ้น แบ่งพื้นที่ให้ทำเพื่อประกอบอาชีพ

พื้นที่ถือครองที่ดินรวม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 12.89 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองที่ดินมากที่สุดคือ 25 ไร่ และน้อยที่สุดคือ 3 ไร่ โดยส่วนมากมีพื้นที่ถือครองที่ดินจำนวน 11 - 15 ไร่ ร้อยละ 43.45 รองลงมาคือผู้ที่มีพื้นที่ถือครอง 6 - 10 ไร่ ร้อยละ 33.33 พื้นที่ถือครอง 16- 20 ไร่ ร้อยละ 13.11 พื้นที่ถือครองที่มากกว่า 20 ไร่และน้อยกว่า 6 ไร่ อยู่ที่สัดส่วนร้อยละ 6.00 , 4.12 ตามลำดับ

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ถือครองในการทำกินจำนวนค่อนข้างมาก เพราะพื้นที่ดังกล่าวมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพาะปลูกข้าวจำนวนมาก เนื่องจากมีภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพมากที่สุด

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน

(n = 267)

ลักษณะการถือครองที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
ขนาดพื้นที่ของตนเอง (ไร่) (n = 171)		
น้อยกว่า 6	93	22.81
6 – 10	95	55.56
11 – 15	33	19.30
มากกว่า 15	4	2.34
Min – Max = 1-25	$\bar{X} = 6.61$	SD = 4.31
ขนาดพื้นที่เช่า (ไร่) (n = 158)		
น้อยกว่า 6	98	62.03
6 – 10	42	26.58
มากกว่า 10	18	11.39
Min – Max = 1-15	$\bar{X} = 3.93$	SD = 4.19
ขนาดพื้นที่ทำประโยชน์ฟรี (ไร่) (n = 98)		
น้อยกว่า 6	69	70.41
6 – 10	20	20.41
11 – 15	4	4.08
มากกว่า 15	5	5.10
Min – Max = 1-25	$\bar{X} = 6.61$	SD = 4.31
ขนาดพื้นที่รวม (ไร่)		
น้อยกว่า 6	11	4.12
6 – 10	89	33.33
11 – 15	116	43.45
16 – 20	35	13.11
มากกว่า 20	16	6.00
Min – Max = 1-25	$\bar{X} = 4.15$	SD = 3.03

รายได้

รายได้จากการเพาะปลูกข้าวต่อปี (บาท)

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 159,887.64 บาทต่อปี ผู้ที่มีรายได้สูงสุดคือ 300,000 บาทต่อปี และรายได้ต่ำสุดคือ 50,000 บาทต่อปี โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้จากการเพาะปลูกข้าวอยู่ระหว่าง 100,001 – 150,000 บาทต่อปี ร้อยละ 38.95 รองลงมาคือ 150,001 – 200,000 บาทต่อปี ร้อยละ 26.59 ผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้ระหว่าง 50,001 – 100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 16.10 บาทต่อปี รายได้จากการเพาะปลูกข้าวมากกว่า 200,000 บาทต่อปี และไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี มีสัดส่วนอยู่ที่ 15.36 , และ 3.00 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพาะปลูกข้าว ซึ่งมีการเพาะปลูกตลอดปี จึงมีรายได้จากการเพาะปลูกข้าวเป็นหลัก เพื่อใช้ในการเลี้ยงครอบครัว

รายได้จากการทำการเกษตรอื่นต่อปี (บาท)

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้จากการการเกษตรอื่นนอกเหนือจากการเพาะปลูกข้าวเฉลี่ย 79,026.22 บาทต่อปี ผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้สูงที่สุดคือ 500,000 บาทและผู้ที่มีรายได้ต่ำที่สุดคือ 30,000 บาท โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้รายได้จากการการเกษตรอื่นนอกเหนือจากการเพาะปลูกข้าวที่ 50,001 – 144000 บาทต่อปี ร้อยละ 56.55 รองลงมาคือผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี ร้อยละ 38.20 บาทต่อปีผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 144,001 – 238,000 บาทต่อปีและผู้ที่มีรายได้มากกว่า 320,000 บาทต่อปี มีสัดส่วนร้อยละ 4.12 และ 1.12 ตามลำดับ

รายได้รวมต่อปี(บาท)

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้รวมทั้งหมดเฉลี่ยอยู่ที่ 225,962.55 บาทต่อปี ผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้รวมต่ำที่สุดคือ 100,000 บาทต่อปี และผู้ที่มีรายได้รวมสูงที่สุดคือ 500,000 บาทต่อปี โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 200,001 – 260,000 บาทต่อปี ร้อยละ 38.58 รองลงมาคือช่วงรายได้ระหว่าง 140,001 – 200,000 บาทต่อปี ร้อยละ 31.09 รายได้รวมอยู่ระหว่าง 260,001 – 320,000 บาทต่อปี ร้อยละ 17.60 ผู้ที่มีรายได้รวมไม่เกิน 140,000 บาทต่อปีและมากกว่า 320,000 บาทต่อปี มีสัดส่วนที่เท่ากันคือร้อยละ 6.37 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นรายได้ในระดับที่พออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อนการเงินมากนัก ส่วนประชาชนบางคนที่ทำทั้งกิจกรรมทางการเกษตร และนอกภาค

การเกษตรไปด้วยนั้นก็ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งรายได้ต่าง ๆ นี้ประชาชนสามารถนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้

(n = 267)

รายได้ (บาท/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากการเพาะปลูกข้าวต่อปี		
ไม่เกิน 50,000	8	3.00
50,001 – 100,000	43	16.10
100,001 – 150,000	104	38.95
150,001 – 200,000	71	26.59
มากกว่า 200,000	41	15.36
Min – Max = 50,000 – 300,000	$\bar{X} = 159,887.64$	SD = 51,762.06
รายได้จากการทำการเกษตรอื่นต่อปี		
ไม่เกิน 50,000	102	38.20
50,001 – 144,000	151	56.55
144,001 – 238,000	11	4.12
238,001 – 332,000	0	0.00
มากกว่า 332,000	3	4
Min – Max = 30,000 – 500,000	$\bar{X} = 79,026.22$	SD = 52,284.17
รายได้รวมต่อปี		
ไม่เกิน 140,000	17	6.37
140,001 – 200,000	183	31.09
200,001 – 260,000	103	38.58
260,001 – 320,000	47	17.60
มากกว่า 320,000	17	6.37
Min – Max = 100,000 – 500,000	$\bar{X} = 225,962.55$	SD = 71,047.89

แหล่งเงินทุน

จากผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งในสี่หรือร้อยละ 25.09 รับเงินจากแหล่งเงินทุนคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ช.ก.ส.) รองลงมาคือ ญาติพี่น้อง ร้อยละ 21.72 รับเงินทุนจากกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 15.36 สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 11.99 กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 9.36 รับเงินจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 6.74 ผู้ที่มีแหล่งเงินทุนเป็นของตนเองและผู้ที่ได้รับเงินมาจากธนาคารพาณิชย์ มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 6.37 และ 3.37 ตามลำดับ จากผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ รับเงินทุนแบบกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับเกษตรกรซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่ไม่สูงมากนัก ตลอดจนสามารถต่อรองหรือผ่อนผันการชำระเงินได้ จึงเหมาะแก่เกษตรกรเป็นอย่างยิ่ง เพราะการทำการเกษตรนั้นมีผลผลิตที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนราคาสินค้าเกษตรนั้นมีการปรับขึ้น-ลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้รายได้ที่เกษตรกรจะได้รับไม่แน่นอนตามไปด้วย

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแหล่งเงินทุน

(n = 267)

แหล่งเงินทุนที่ใช้ทำการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
สหกรณ์การเกษตร	32	11.99
กลุ่มเกษตรกร	41	15.36
ธนาคารพาณิชย์	9	3.37
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	67	25.09
ของตนเอง	17	6.37
ญาติพี่น้อง	58	21.72
เพื่อนบ้าน	18	6.74
กองทุนหมู่บ้าน	25	9.36

ประสบการณ์ในการเพาะปลูกข้าว

จากการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการเพาะปลูกข้าวเฉลี่ยอยู่ที่ 14.97 ปี ผู้ที่มีประสบการณ์มากที่สุด 40 ปี และผู้ที่มีประสบการณ์น้อยที่สุด 3 ปี ร้อยละ 43.82 ของผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการเพาะปลูกข้าวที่ระหว่าง 11 -20 ปี รองลงมาคือผู้ที่มีประสบการณ์ไม่เกิน 10 ปี ร้อยละ 40.07 ผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ระหว่าง 21 – 30 ปีและผู้มีประสบการณ์มากกว่า 30 ปี อยู่ที่สัดส่วนร้อยละ 13.48 และ 2.62 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางคน เนื่องจากมีประสบการณ์การเพาะปลูกข้าวมากพอสมควรและการเพาะปลูกข้าวเป็นอาชีพที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวชนบทตั้งแต่อดีตซึ่งเป็นการเพาะปลูกเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนจนมาถึงปัจจุบันปรับเปลี่ยนเป็นเชิงการค้า

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ในการเพาะปลูกข้าว

(n = 267)

ประสบการณ์ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 10	107	40.07
11 -20	117	43.82
21 - 30	36	13.48
มากกว่า 30	7	2.62
Min – Max = 3 – 40	$\bar{X} = 14.97$	SD = 7.79

การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร

จากการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 95.91และผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสถาบันการเกษตรใดๆ เลย ร้อยละ 4.49 ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 92.88 เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร รองลงมาคือสมาชิกรายการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 67.79 ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 59.55 สมาชิกสถาบันหรือกลุ่มด้านการเกษตรอื่นๆ ร้อยละ 29.96 และผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีสัดส่วนที่ร้อยละ 19.85 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าเนื่องจากอดีตที่ผ่านมาขาดการรวมกลุ่มอย่าง

จริงจัง จึงเกิดช่องว่างให้พ่อค้าคนกลางเข้ามาเอาไรด์เอาเปรียบและตัดวงผลประโยชน์จากเกษตรกร ดังนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่ในปัจจุบันจึงหันมาให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มมากยิ่งขึ้น

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร

(n = 267)

สถาบัน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย	12	4.49
เป็นสมาชิกกลุ่ม *	255	95.51
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	159	59.55
กลุ่มเกษตรกร	248	92.88
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	53	19.85
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	181	67.79
สถาบันการเกษตรอื่นๆ	80	29.96

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าวจากสื่อ

จากการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ 88.39 รองลงมาคือรับข้อมูลข่าวสารจากวิทยุ ร้อยละ 78.28 การรับข้อมูลข่าวสารจากสื่ออื่นๆ ร้อยละ 52.43 ส่วนการได้รับจากสื่อวาสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตรและเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร อยู่ที่สัดส่วนร้อยละ 43.45 และ 26.59 ตามลำดับ แสดงให้เห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญกับการติดตามข่าวสารจากสื่อ โดยสื่อที่ได้รับข่าวสารมากที่สุดคือโทรทัศน์ เนื่องจากหลังจากการทำกิจกรรมต่างๆ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ผ่อนคลายโดยการดูโทรทัศน์อยู่ภายในบ้าน เพื่อติดตามข่าวสารบ้านเมืองหรือเพื่อติดตามรายการบันเทิงต่างๆ จึงทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรจากทางโทรทัศน์ รองลงมาในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันผู้ให้ข้อมูลมีการรับข้อมูลข่าวสารจากทางวิทยุ เนื่องจากเวลาทำกิจกรรมต่างๆ ทางเกษตรนั้น ผู้ให้ข้อมูลสามารถนำวิทยุติดตัวไปด้วยเพื่อติดตามข่าวสารและเพื่อความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ การรับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งอื่นๆ เช่น จากหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน จากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ หรือจากเพื่อนเกษตรกรด้วยกันเอง ก็มีผู้ให้ข้อมูลเกินกว่าครึ่งได้รับข้อมูลข่าวสาร ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารจากวารสาร/นิตยสาร

เกี่ยวกับการเกษตรและเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรนั้น ผู้ให้ข้อมูลได้รับข่าวสารในสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจกับการอ่าน อีกทั้งส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาที่ค่อนข้างต่ำ การอ่านหนังสือจึงเป็นอุปสรรคต่อการติดตามข้อมูลข่าวสาร

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าวจากสื่อ

แหล่งสื่อ	จำนวน	ร้อยละ
วิทยุ	209	78.28
โทรทัศน์	236	88.39
วารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร	116	43.45
เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร	71	26.59
อื่นๆ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์	140	52.43

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

จากผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลรับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 2.06 ครั้งต่อปีจำนวนครั้งในการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุดคือ 1 ครั้ง และน้อยที่สุดจำนวน 5 ครั้ง ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสี่ในห้าหรือร้อยละ 84.27 เคยรับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และร้อยละ 15.73 ไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเลย โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีร้อยละ 83.56 รับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่เกิน 3 ครั้งต่อปี รองลงมาคือการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระหว่าง 3 – 4 ครั้งต่อปีและมากกว่า 4 ครั้งต่อปี อยู่ที่สัดส่วนร้อยละ 12.44 และ 4.00 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รับการติดต่อจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลนั้นให้ความสนใจกับการทำการเกษตรมากแต่ไม่ให้ความสำคัญกับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเท่าที่ควร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนั้นจึงเป็นลักษณะที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้ามาพบปะกับเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่เข้าไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่เองโดยตรง เนื่องจากการเดินทางนั้นค่อนข้างไกลและเกษตรกรเองคิดว่าการเข้าไปติดต่อกับทางราชการเป็นเรื่องยุ่งยากและใช้เวลานาน

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	42	15.73
เคย	255	84.27
จำนวน (ครั้ง/ปี)		
ไม่เกิน 3 ครั้ง	188	83.56
3 – 4 ครั้ง	28	12.44
มากกว่า 4 ครั้ง	9	4.00
Min – Max = 1 – 5	$\bar{X} = 2.06$	SD = 1.32

ประสบการณ์ในการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกข้าวในรอบปีที่ผ่านมา

จากการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าว ร้อยละ 92.13 และมีเพียงร้อยละ 7.87 เท่านั้นที่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมในการเพาะปลูกข้าว ผู้ให้ข้อมูลมีการฝึกอบรมเฉลี่ย 1.94 ครั้งต่อปี ผู้ให้ข้อมูลมีการฝึกอบรมน้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้งและมากที่สุดจำนวน 3 ครั้ง โดยร้อยละ 52.44 ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกข้าว 2 ครั้งในรอบปี รองลงมาคือผู้ได้รับการฝึกอบรมจำนวน 3 ครั้งต่อปีและ 1 ครั้งต่อปี ในสัดส่วนที่ร้อยละ 26.97 และ 18.29 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความสนใจต่อการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลต่างคิดว่า การได้รับการฝึกอบรมเป็นความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้นและต้นทุนที่ลดต่ำลง อีกทั้งการฝึกอบรมในแต่ละครั้งมีเบี้ยเลี้ยงและอาหารกลางวันให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อเป็นการจูงใจ จึงมีผู้สนใจเข้ารับการอบรมจำนวนมาก

การฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรอื่นๆในรอบปีที่ผ่านมา

จากการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรอื่นๆ ร้อยละ 80.90 และมีเพียงร้อยละ 19.10 เท่านั้นที่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมการเกษตรอื่นๆ เลย ผู้ให้ข้อมูลมีการฝึกอบรมการเกษตรอื่นเฉลี่ย 1.73 ครั้งในรอบปี ผู้ให้ข้อมูลมีการฝึกอบรมน้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้งและมากที่สุดจำนวน 5 ครั้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 71.91 ได้รับการฝึกอบรมการเกษตร

อื่นๆ จำนวนน้อยกว่า 3 ครั้งต่อปี รองลงมาคือจำนวนการฝึกอบรมระหว่าง 3 – 4 ครั้งต่อปีและจำนวนมากกว่า 4 ครั้งต่อปี มีสัดส่วนร้อยละ 6.37 และ 2.62 ตามลำดับ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอาชีพเสริมทางการเกษตร เช่น การปลูกพริก การปลูกกระเทียม การปลูกส้ม ลิ้นจี่ และลำไย ทำให้มีการอบรมเกี่ยวกับการเกษตรอื่นๆ จำนวนมาก

รวมการฝึกอบรมในรอบปีที่ผ่านมา

จากการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลเคยได้รับการฝึกอบรม ร้อยละ 93.26 และมีเพียงร้อยละ 6.74 เท่านั้นที่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม ผู้ให้ข้อมูลได้รับการฝึกอบรมเฉลี่ย 3.69 ครั้งต่อปี ผู้ให้ข้อมูลที่รับการฝึกอบรมน้อยที่สุดจำนวน 1 ครั้งต่อปีและเคยได้รับการฝึกอบรมมากที่สุดจำนวน 8 ครั้งต่อปี โดยร้อยละ 37.75 เคยได้รับการฝึกอบรมจำนวน 3 – 4 ครั้งต่อปี รองลงมาคือผู้ที่เคยรับการฝึกอบรมจำนวนน้อยกว่า 3 ครั้งและผู้ได้รับการฝึกอบรมจำนวนมากกว่า 4 ครั้งต่อปี อยู่ที่สัดส่วนร้อยละ 32.93 และ 29.32 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมในด้านการเกษตรไม่ว่าจะเป็นในด้านไหนก็ตาม เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลคิดว่าการฝึกอบรมสามารถปรับใช้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนเองในการประกอบอาชีพ ซึ่งสามารถก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นและลดต้นทุนให้น้อยลง มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่คิดว่าการอบรมทำให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพและหัวข้อในการอบรมเป็นความรู้เก่าที่เคยได้รับมาแล้ว

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามจำนวนการฝึกอบรม

การฝึกอบรม	จำนวน	ร้อยละ
การฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกข้าวในรอบปีที่ผ่านมา (ครั้ง)		
ไม่เคย	21	7.87
เคย	246	92.13
1 ครั้ง	45	18.29
2 ครั้ง	129	52.44
3 ครั้ง	72	26.97
Min – Max = 1-3	$\bar{X} = 1.94$	SD = .087

ตาราง 10 (ต่อ)

การฝึกอบรม	จำนวน	ร้อยละ
การฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรอื่นๆ ในรอบปีที่ผ่านมา (ครั้ง)		
ไม่เคย	51	19.10
เคย	216	80.90
น้อยกว่า 3 ครั้ง	192	71.91
3 – 4 ครั้ง	17	6.37
มากกว่า 4 ครั้ง	7	2.62
Min – Max = 1-5	$\bar{X} = 1.73$	SD = 1.22
รวมการฝึกอบรมในรอบปีที่ผ่านมา (ครั้ง)		
ไม่เคย	18	6.74
เคย	249	93.26
น้อยกว่า 3 ครั้ง	82	32.93
3 – 4 ครั้ง	94	37.75
มากกว่า 4 ครั้ง	73	29.32
Min – Max = 1-8	$\bar{X} = 3.69$	SD = 1.79

ตอนที่ 2 ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

การศึกษาความรู้ของเกษตรกร เป็นข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ จำนวน 10 ข้อ ให้ตอบถูกหรือผิด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน และตอบผิดให้ 0 คะแนน

ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน

จากการศึกษาพบว่าประชาชนผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน อยู่ในระดับปานกลาง (ช่วงคะแนน 5 – 8) คิดเป็นร้อยละ 77.90 มีความรู้ความเข้าใจมาก (คะแนน 9-10) คิดเป็นร้อยละ 12.73 และระดับความรู้ความเข้าใจน้อย (คะแนนไม่เกิน 5) มีเพียงร้อยละ 9.36

ตาราง 11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน
(n = 267)

คะแนนความรู้	จำนวน	ร้อยละ
0 – 4 คะแนน	25	9.36
5 – 8 คะแนน	208	77.90
9 – 10 คะแนน	34	12.73
Min – Max = 4 – 10	$\bar{X} = 6.57$	SD = 0.86

ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน

จากการศึกษาพบว่า ประเด็นข้อความที่เป็นการวัดความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน มีประเด็นที่เกษตรกรตอบถูกมากที่สุดคือ ชาวนาไทยจำเป็นต้องยกระดับขีดความสามารถในการผลิตข้าวให้มีคุณภาพ ลดต้นทุน เน้นผลผลิต เพื่อให้แข่งขันกับข้าวจากประเทศคู่แข่งได้ ร้อยละ 81.65 รองลงมาคือ การเปิดการค้าเสรีจะทำให้ประเทศไทย สามารถขยายตลาดสินค้าเกษตร โดยเฉพาะข้าวไปยังต่างประเทศได้น้อยลง ร้อยละ 78.28 การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าของประเทศสมาชิกในตลาดโลก ร้อยละ 68.91 ประเทศจีนไม่มีมาตรฐานเกี่ยวกับสุขอนามัย จึงไม่มีการตรวจสอบสินค้าที่เข้ามา ร้อยละ 68.54 ส่วนประเด็นการเปิดเสรีไทย-จีนทำให้มีการแข่งขันเกิดขึ้นสูง เพราะสินค้าเกษตรจากประเทศอื่นๆ เช่น ข้าวจากต่างประเทศเข้ามาตีตลาดในประเทศ เพราะไม่สามารถจำกัดการนำเข้าได้และเป้าหมายของการดำเนินงานคือการขจัดภาษีศุลกากรให้หมดไป โดยทุกประเทศต้องลดภาษีสินค้าทุกรายการให้เหลือร้อยละ 0 มีสัดส่วนที่เท่ากันคือร้อยละ 62.92 ทั้ง 2 ประเทศต้องทยอยปรับลดภาษีสินค้าทางการเกษตรให้เหลือร้อยละ 0 ภายในปีพ.ศ.2553-พ.ศ.2558 ไม่ว่าจะเป็นการส่งออกหรือนำเข้า ร้อยละ 62.55 สินค้าที่ได้รับการยกเว้นให้เก็บภาษีได้ร้อยละ 10 คือเมล็ดกาแฟ มันฝรั่งและเนื้อมะพร้าวแห้งร้อยละ 58.43 สินค้าเกษตรสำคัญ เช่น ข้าว ปาล์ม น้ำมัน น้ำตาลและถั่วเหลือง ที่นำเข้าและส่งออกระหว่างประเทศ ต้องปรับลดภาษีให้เหลือร้อยละ 0 ร้อยละ 58.05 และประเด็นที่เกษตรกรตอบถูกน้อยที่สุด คือประเทศไทยต้องทยอยปรับลดภาษีสินค้าอย่างต่อเนื่องและให้เหลือ 0 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 ร้อยละ 54.68

ตาราง 12 จำนวนและร้อยละความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

(n = 267)

ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	ตอบถูก จำนวน(ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวน(ร้อยละ)
1. การเปิดเสรีไทย-จีนทำให้มีการแข่งขันเกิดขึ้นสูง เพราะสินค้าเกษตรจากประเทศอื่นๆ เช่น ข้าวจากต่างประเทศเข้ามาตีตลาดในประเทศ เพราะไม่สามารถจำกัดการนำเข้าได้	168 (62.92)	99 (37.08)
2. ชาวนาไทยจำเป็นต้องยกระดับขีดความสามารถในการผลิตข้าวให้มีคุณภาพ ลดต้นทุน เน้นผลผลิต เพื่อให้แข่งขันกับข้าวจากประเทศคู่แข่งได้	218 (81.65)	49 (18.35)
3. ทั้ง2ประเทศต้องทยอยปรับลดภาษีสินค้าทางการเกษตรให้เหลือร้อยละ 0 ภายในปีพ.ศ.2553-พ.ศ.2558 ไม่ว่าจะเป็นการส่งออกหรือนำเข้า	167 (62.55)	100 (37.45)
4. สินค้าเกษตรสำคัญ เช่น ข้าว ปาล์ม น้ำมัน น้ำตาลและถั่วเหลือง ที่นำเข้าและส่งออกระหว่างประเทศ ต้องปรับลดภาษีให้เหลือร้อยละ 0	155(58.05)	112 (41.95)
5. เป้าหมายของการดำเนินงานคือการขจัดภาษีศุลกากรให้หมดไป โดยทุกประเทศต้องลดภาษีสินค้าทุกรายการให้เหลือร้อยละ 0	168 (62.92)	99 (37.08)
6. การเปิดการค้าเสรีจะทำให้ประเทศไทย สามารถขยายตลาดสินค้าเกษตรโดยเฉพาะข้าวไปยังต่างประเทศได้น้อยลง	209 (78.28)	58 (21.72)
7. ประเทศไทยต้องทยอยปรับลดภาษีสินค้าอย่างต่อเนื่องและให้เหลือ 0 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553	146 (54.68)	121 (45.32)
8. การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าของประเทศสมาชิกในตลาดโลก	184 (68.91)	83 (31.09)
9. สินค้าที่ได้รับการยกเว้นให้เก็บภาษีได้ร้อยละ 10 คือเมล็ดกาแฟ มันฝรั่งและเนื้อมะพร้าวแห้ง	156 (58.43)	111 (41.57)
10. ประเทศจีนไม่มีมาตรฐานเกี่ยวกับสุขอนามัย จึงไม่มีการตรวจสอบสินค้าที่เข้มงวด	183 (68.54)	84(31.46)

ตอนที่ 3 การรับรู้ผลกระทบที่เกษตรกรได้รับจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

การรับรู้ผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

ผลกระทบด้านบวก

จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ผลกระทบด้านบวกจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน โดยประเด็นที่รับรู้มากที่สุดคือ เกษตรกรไทยมีโอกาสขยายตลาดข้าวในต่างประเทศที่ค่าเฉลี่ย 4.01 รองลงมาคือ การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรไทยมีรายได้จากการขายสินค้าได้มากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.94) การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรง เพื่อลดต้นทุนแรงงานและเวลาในกระบวนการผลิต การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรง เพื่อลดต้นทุนแรงงานและเวลาในกระบวนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.92) เกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.89) ทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ต้องเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มธาตุอาหารในดิน เพื่อลดต้นทุน (ค่าเฉลี่ย 3.88) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวต้นตัวและพร้อมที่จะแข่งขันกับตลาดโลก (ค่าเฉลี่ย 3.86) ส่วนประเด็นการค้าเสรีทำให้มีการขยายเขตการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นและทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ต้องเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มธาตุอาหารในดิน เพื่อลดต้นทุน (ค่าเฉลี่ย 3.78) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีอำนาจต่อรองราคามากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.65) และการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ไทยสามารถส่งสินค้าไปจีนได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม (ค่าเฉลี่ย 3.53)

ผลกระทบด้านลบ

จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ผลกระทบด้านลบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน โดยประเด็นที่รับรู้มากที่สุดคือ เกษตรกรราคาข้าวไม่มีเสถียรภาพและไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ที่ค่าเฉลี่ย 4.01 รองลงมาคือ การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวของไทยมีรายได้ลดลง และหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นแทน (ค่าเฉลี่ย 3.94) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องโครงสร้างตลาดและกลไกราคา (ค่าเฉลี่ย 3.92) ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจมอยู่กับภาระหนี้สิน เนื่องจากการใช้สารเคมีที่เพิ่มสูงขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.90) เกิดการสวมสิทธิ์ข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านและการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ราคาข้าวของไทยมีราคาลดต่ำลง (ค่าเฉลี่ย 3.80) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายย่อย ยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขันและราคาข้าวในตลาดไทยลดต่ำลง เนื่องจากการไหลเข้ามาของข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.77) การเปิดการค้าเสรี

ไทย-จีน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวบางรายต้องเลิกผลิต เนื่องจากการปลูกข้าวของไทยมีต้นทุนการผลิตสูง (ค่าเฉลี่ย 3.71) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้ามากยิ่งขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.70)

แสดงให้เห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการรับรู้ผลกระทบในระดับมาก เนื่องจากข้าวเป็นพืชที่เศรษฐกิจที่สำคัญในพื้นที่ เพราะเป็นแหล่งรายได้หลักของเกษตรกรส่วนใหญ่ เกษตรกรส่วนมากจึงให้ความสำคัญต่อการดูแลเพาะปลูกตลอดจนงานการค้าและการตลาด เมื่อมีการเปิดการค้าเสรีเกษตรกรเองจึงมีความตระหนักรู้มากยิ่งขึ้นในเรื่องของราคา ต้นทุนการผลิตและการส่งออก เพราะนอกจากการเพาะปลูกข้าวจะเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัวแล้ว การเพาะปลูกข้าวยังถือว่าเป็นสันหลังของชาติเป็นอาชีพที่มีการสืบสานมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอีกด้วย

ตาราง 13 จำนวนค่าเฉลี่ยร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการรับรู้ของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

(n = 276)

การรับรู้ของเกษตรกรต่อผลกระทบ จากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	ระดับการรับรู้					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ด้านบวก								
1. การค้าเสรีทำให้เกษตรกรไทยหันมาให้ความสำคัญกับ การพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มี คุณภาพ	32 (8.72)	176 (47.96)	55 (14.99)	4 (1.09)	-	3.88	0.61	มาก
2. การค้าเสรีทำให้มีการขยายเขตการค้าระหว่างประเทศ มากขึ้น	38 (14.23)	138 (51.69)	84 (31.46)	7 (2.62)	-	3.78	0.73	มาก
3. ทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ต้องเข้ามาให้ความรู้ เกี่ยวกับการเพิ่มธาตุอาหารในดิน เพื่อลดต้นทุน	26 (9.74)	161 (60.30)	76 (28.46)	4 (1.50)	-	3.78	0.63	มาก
4. การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ไทยสามารถส่งสินค้า ไปจีนได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งสินค้าเกษตรและ อุตสาหกรรม	19 (7.12)	121 (45.32)	110 (41.20)	17 (6.37)	-	3.53	0.72	มาก
5. เกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิต	60 (22.47)	124 (46.44)	77 (28.84)	6 (2.25)	-	3.89	0.77	มาก
6. เกษตรกรไทยมีโอกาสขยายตลาดข้าวในต่างประเทศ	72 (19.62)	127 (34.60)	61 (16.62)	4 (1.09)	-	4.01	0.75	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

การรับรู้ของเกษตรกรต่อผลกระทบ จากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	ระดับการรับรู้					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
7. การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรไทยมี รายได้จากการขายสินค้าได้มากขึ้นการดูแลรักษาป่า จะ ไม่ ป ร ะ ส บ ค ว า ม ส ำ เ ร ็ จ ถ้าประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกัน	64 (23.97)	134 (50.19)	58 (21.72)	11 (4.12)	-	3.94	0.79	มาก
8. เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีอำนาจต่อราคามากขึ้น	26 (9.74)	131 (49.06)	101 (37.83)	9 (3.37)	-	3.65	0.70	มาก
9. เกษตรกรผู้ปลูกข้าวตื่นตัวและพร้อมที่จะแข่งขันกับ ตลาดโลก	27 (10.11)	179 (67.04)	58 (21.72)	3 (1.12)	-	3.86	0.59	มาก
10. การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรง เพื่อ ลดต้นทุน แรงงานและเวลาในกระบวนการผลิต	74 (27.72)	109 (40.82)	72 (26.97)	12 (4.49)	-	3.92	0.85	มาก
รวม						3.82	0.71	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

การรับรู้ของเกษตรกรต่อผลกระทบ จากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	ระดับการรับรู้					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ด้านลบ								
1. ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจมอยู่กับภาระหนี้สิน เนื่องจากการใช้สารเคมีที่เพิ่มสูงขึ้น	60 (22.47)	132 (49.44)	63 (23.60)	12 (4.049)	-	3.90	0.80	มาก
2. เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่อง โครงสร้างตลาดและกลไกราคา	40 (14.98)	170 (63.67)	53 (19.85)	4 (1.50)	-	3.77	0.72	มาก
3. เกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายย่อย ยังไม่มีความพร้อมที่จะ แข่งขัน	40 (14.98)	130 (48.69)	92 (34.46)	5 (1.87)	-	3.77	0.72	มาก
4. เกษตรกรผู้ปลูกข้าวถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้ามาก ยิ่งขึ้น	48 (17.98)	115 (43.07)	82 (30.71)	22 (8.24)	-	3.70	0.86	มาก
5. ราคาข้าวในตลาดไทยลดต่ำลง เนื่องจากการไหลเข้า มาของข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน	38 (14.23)	133 (49.81)	81 (30.34)	9 (3.37)	-	3.77	0.74	มาก
6. เกษตรกรราคาข้าวไม่มีเสถียรภาพและไม่สามารถแข่งขัน ในตลาดโลกได้	83 (31.09)	104 (38.95)	80 (29.96)	-	-	4.01	0.78	มาก
7.เกิดการสวมสิทธิ์ข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน	34 (12.73)	163 (61.05)	53 (19.85)	17 (6.37)	-	3.80	0.74	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

การรับรู้ของเกษตรกรต่อผลกระทบ จากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	ระดับการรับรู้					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
8. การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ราคาข้าวของไทยมี ราคาลดต่ำลง	34 (12.73)	149 (55.81)	81 (30.34)	3 (1.12)	-	3.80	0.66	มาก
9. การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว บางรายต้องเลิกผลิต เนื่องจากการปลูกข้าวของไทยมี ต้นทุนการผลิตสูง	43 (16.10)	110 (41.20)	107 (40.07)	7 (2.62)	-	3.71	0.76	มาก
10. การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ของไทยมีรายได้ลดลง และหันไปปลูกพืช เศรษฐกิจอื่นแทน	44 (16.48)	163 (61.05)	60 (22.47)	-	-	3.94	0.62	มาก
รวม						3.82	0.74	มาก

ตอนที่ 4 การปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน โดยประเด็นที่เกษตรกรมีการปรับตัวมากที่สุดคือ ลดการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว เหลือ 15-25 กิโลกรัมต่อไร่และปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อที่ค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 4.02) รองลงมาคือลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้วิธีการป้องกันกำจัดโรคและแมลง แบบชีวภาพแทน (ค่าเฉลี่ย 3.93) ทำบัญชีเพื่อกำหนดหาต้นทุน กำไรจากการทำนาแต่ละฤดู (ค่าเฉลี่ย 3.91) ลดการใช้ปุ๋ย สารเคมี โดยเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น (ค่าเฉลี่ย 3.90) ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพให้ผลผลิตสูง ด้านทานโรคและแมลง (ค่าเฉลี่ย 3.89) ลดต้นทุนการผลิตโดยการทำปุ๋ยพืชสดและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.84) ส่วนประเด็นลดต้นทุนการผลิตโดยใช้วิธีการโยนกล้าแทนการใช้แรงงานในการปลูกและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยมีการกำจัดฟางที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดินมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 3.82) และสำรวจและสังเกตข้าวในนาและกำหนดวันเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้สูญเสียน้ำหนักและคุณภาพข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.78)

ตาราง 14 จำนวนค่าเฉลี่ยร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

(n = 267)

การปรับตัวของเกษตรกร	ระดับการปรับตัว					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ลดการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว เหลือ 15-25 กิโลกรัมต่อไร่	34 (12.73)	158 (59.18)	57 (21.35)	16 (5.99)	-	4.02	0.71	มาก
2. ลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้วิธีการป้องกันกำจัดโรคและแมลง แบบชีวภาพแทน	80 (29.96)	91 (34.08)	93 (34.83)	3 (1.12)	-	3.93	0.83	มาก
3. ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพให้ผลผลิตสูง ด้านทานโรคและแมลง	51 (19.10)	148 (55.43)	55 (20.60)	13 (4.87)	-	3.89	0.76	มาก
4. ลดต้นทุนการผลิตโดยใช้วิธีการโยนกกล้าแทนการใช้แรงงานในการปลูก	34 (12.73)	164 (61.42)	53 (19.85)	13 (4.87)	-	3.82	0.71	มาก
5. ลดการใช้ปุ๋ย สารเคมี โดยใช้เฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น	55 (20.60)	133 (49.81)	77 (28.84)	2 (0.75)	-	3.90	0.72	มาก
6. เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยมีการกำจัดฟางที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน	43 (16.10)	145 (54.31)	69 (25.84)	10 (3.75)	-	3.82	0.74	มาก
7. ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ	61 (22.85)	151 (56.55)	53 (19.85)	2 (0.75)	-	4.02	0.68	มาก

ตาราง 14 (ต่อ)

(n = 267)

การปรับตัวของเกษตรกร	ระดับการปรับตัว					$\bar{x}$	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
8. ทำบัญชีเพื่อคำนวณหาต้นทุน กำไรจากการทำนาแต่ละฤดู	43 (16.10)	161 (6.30)	59 (22.10)	4 (1.50)	-	3.91	0.66	มาก
9. ลดต้นทุนการผลิตโดยการทำปุ๋ยพืชสดและใช้ปุ๋ยอินทรีย์	47 (17.60)	129 (48.31)	91 (34.08)	-	-	3.84	0.70	มาก
10. สำรวจและสังเกตข้าวในนาและกำหนดวันเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เพื่อให้ไม่ให้อยู่นานเกินไปและคุณภาพข้าว	34 (12.73)	148 (55.43)	78 (29.21)	7 (2.62)	-	3.78	0.69	มาก
รวม						3.89	0.72	มาก

ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ กับการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัว ของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน

การศึกษาครั้งนี้คือการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจากการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน เป็นตัวแปรตาม มีระดับการวัดเป็นอัตราส่วน (Ratio Scale) คือวัดระดับของค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย (weight mean score) ส่วนตัวแปรอิสระมีระดับการวัดเป็นอัตราส่วนหรือมีค่าเป็น 0, 1 (Dummy) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีนในเชิงความสัมพันธ์ ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ในวิเคราะห์ครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติตัวแปรตามกับปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร และก่อนที่จะวิเคราะห์การถดถอยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีนนั้น จะขอนำเสนอค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation)

ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตาม (partial correlation) การรับรู้ผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีนด้านภาพรวมที่สัมพันธ์ในทิศทางบวก ได้แก่ เพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพการถือครองที่ดิน รายได้ แหล่งสินเชื่อ การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ประสิทธิภาพการฝึกอบรม และความรู้ ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือ มีความสัมพันธ์ทางกลับกันและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระต่างๆ มีด้วยกันมีค่าค่อนข้างต่ำ แสดงถึงการไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน (Multicollinearity) ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอย ดังนั้นจึงสามารถนำตัวแปรอิสระเหล่านี้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในรูปแบบของสมการถดถอยได้

ตาราง 15 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ผลกระทบต่อการเปิดการค้าเสรี ไทยจีน
ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปร	รายละเอียด	การวัด/รหัส
ตัวแปรตาม		
PERCEP	การรับรู้ผลกระทบต่อการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	(POSITIVE + NEGATIVE) / 2
ADAP	การปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	คะแนน 1-5
ตัวแปรอิสระ		
SEX	เพศ	ชาย = 1 หญิง = 0
AGE	อายุ	จำนวน (ปี)
STA	สถานภาพ	สมรส = 1 อื่นๆ = 0
EDU	ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา = 1 อื่นๆ = 0
MEM	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวน (คน)
OWN	สภาพการถือครองที่ดิน	ตนเอง = 1 อื่นๆ = 0
LAND	ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว	จำนวน (ไร่)
INCOME	รายได้รวม	จำนวน (บาท)
CAPITAL	แหล่งสินเชื่อ	ธกส. = 1 อื่นๆ = 0
EXPER	ประสบการณ์ในการทำการเกษตร	จำนวน (ปี)
GROUP	การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร	เข้าร่วม = 1 ไม่เข้าร่วม = 0
INFOR	การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าว	ได้รับ = 1 ไม่ได้รับ = 0
CONTACT	การติดต่อกับเจ้าหน้าที่	เคย = 1 ไม่เคย = 0
TRAIN	ประสบการณ์ในการฝึกอบรม	ได้รับ = 1 ไม่ได้รับ = 0
KNOW	ความรู้	คะแนน

ตาราง 16 เมตริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1) sex															
2) age	0.330														
3) sta	-0.137*	0.331**													
4) edu	0.000	0.186**	-0.007												
5) mem	-0.019	-0.102	0.222**	0.231**											
6) own	0.026*	0.184**	0.102	0.128*	0.054										
7) land	0.052	-0.327**	-0.300**	-0.097	0.106	0.103									
8) income	-0.036	-0.379**	-0.137*	-0.051	0.189**	0.048	0.724**								
9) capital	-0.069	0.044	0.070	-0.006	0.201**	0.060	0.220**	0.124*							
10) exper	0.076	0.891**	0.271**	0.104	-0.199**	0.070	-0.228**	-0.332**	0.011						
11) group	-0.094	-0.280**	-0.118	0.108	0.236**	-0.071	0.107	0.106	0.095	-0.317**					
12) infor	0.021	-0.037	-0.002	-0.007	0.054	-0.046	0.045	0.044	-0.020	-0.014	0.205**				
13) contact	0.134*	-0.313**	0.080	-0.118	0.122*	0.209*	0.289**	0.335**	0.060	-0.305**	0.308**	0.052			
14) train	-0.016	-0.328**	0.122*	-0.147*	0.052	0.089	0.284**	0.338**	0.156*	-0.366**	-0.044	-0.029	0.622**		
15) know	0.168**	-0.552**	-0.094	-0.182**	0.168**	0.017	0.399**	0.445**	0.089	-0.534**	0.301**	0.071	0.552**	0.336**	
16) PERCEP	0.175**	-0.240**	-0.053	-0.068	0.111	-0.062	0.176**	0.233**	0.059	-0.227**	0.044	0.028	0.274**	0.316**	0.330**

หมายเหตุ * มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

** มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันต่ำ ($r \leq .8$) แสดงว่า ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity จึงสามารถนำไปวิเคราะห์การถดถอยต่อไปได้

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมกับการรับรู้ผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ประกอบด้วย 15 ตัวแปรได้แก่ เพศ (SEX) อายุ (AGE) สถานภาพ (STA) ระดับการศึกษา (EDU) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (MEM) สภาพการถือครองที่ดิน (OWN) ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว (LAND) รายได้รวม (INCOME) แหล่งสินเชื่อ (CAPITAL) ประสบการณ์ในการทำเกษตร (EXPER) การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร (GROUP) การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าว (INFOR) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ (CONTACT) ประสบการณ์ในการฝึกอบรม (TRAIN) และความรู้ (KNOW) กับการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน (PERCEP) เพื่อต้องการทราบว่าเป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่ โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{PERCEP} = & b_0 + b_1 \text{SEX} + b_2 \text{AGE} + b_3 \text{STA} + b_4 \text{EDU} + b_5 \text{MEM} + b_6 \text{OWN} \\ & + b_7 \text{LAND} + b_8 \text{INCOME} + b_9 \text{CAPITAL} + b_{10} \text{EXPER} + b_{11} \text{GROUP} \\ & + b_{12} \text{INFOR} + b_{13} \text{CONTACT} + b_{14} \text{TRAIN} + b_{15} \text{KNOW} \dots\dots\dots(1) \end{aligned}$$

โดยที่ b_0 คือค่าคงที่ และ $b_1, b_2, \dots, b_{15}$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

อิสระ

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน พบว่า สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว แหล่งสินเชื่อ การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าว การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ประสบการณ์ในการฝึกอบรม และความรู้ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.000, 0.008, 0.000, 0.002, 0.009, 0.031, 0.041, 0.000 และ 0.000 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกตัวแปรอิสระแล้ว พบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทุกตัว โดยมีค่า $R^2 = 0.427$ หรือร้อยละ 42.70 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 42.70 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 57.30 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ จึงสรุปได้ว่าการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน มีความสัมพันธ์กับสถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว แหล่งสินเชื่อ การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าว การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ประสบการณ์ในการฝึกอบรม และความรู้ โดย $b_3, b_7, b_9, b_{12}, b_{14}$ และ b_{15} มีค่าเป็นบวก นั่นคือ ถ้าสถานภาพ ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว แหล่งสินเชื่อ การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าว ประสบการณ์ในการฝึกอบรม และความรู้ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน เพิ่มขึ้น 0.186, 0.016, 0.087, 0.278, 0.314 และ 0.102 หน่วย ตามลำดับ โดยตัวแปรอื่นคงที่ ส่วน b_5

b_6 และ b_{13} มีค่าเป็นลบ นั่นคือ ถ้าจำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพการถือครองที่ดิน และการติดต่อเจ้าหน้าที่ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ลดลง 0.039, 0.206 และ 0.133 หน่วย เมื่อตัวแปรอื่นคงที่ ดังแสดงในตาราง 17

ตาราง 17 การวิเคราะห์การถดถอยพหุของปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ที่มีผลต่อการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม การรับรู้ผลกระทบ		
	b	t	sig
เพศ	0.022	0.664	0.507
อายุ	0.002	0.607	0.544
สถานภาพ	0.186	5.266**	0.000
ระดับการศึกษา	-0.006	-0.178	0.859
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	-0.039	-2.695*	0.008
สภาพการถือครองที่ดิน	-0.206	-4.942**	0.000
ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว	0.016	3.194**	0.002
รายได้รวม	0.000	-1.378	0.169
แหล่งสินเชื่อ	0.087	2.629**	0.009
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร	-0.008	-1.838	0.067
การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร	-0.179	-1.564	0.119
การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าว	0.278	2.168*	0.031
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่	-0.133	-2.051*	0.041
ประสบการณ์ในการฝึกอบรม	0.314	3.701*	0.000
ความรู้	0.102	4.420*	0.000
ค่าคงที่	2.947	11.624**	0.000
R^2		0.427 (42.70%)	
SEE		0.214	
F		12.490	
Sig. F		0.000	

หมายเหตุ ** มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 * มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมกับการปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ประกอบด้วย 15 ตัวแปรได้แก่ เพศ (SEX) อายุ (AGE) สถานภาพ (STA) ระดับการศึกษา (EDU) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (MEM) สภาพการถือครองที่ดิน (OWN) ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว (LAND) รายได้รวม (INCOME) แหล่งสินเชื่อ (CAPITAL) ประสบการณ์ในการทำเกษตร (EXPER) การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร (GROUP) การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าว (INFOR) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ (CONTACT) ประสบการณ์ในการฝึกอบรม (TRAIN) และความรู้ (KNOW) กับการปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน (ADAP) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่ โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ADAP} = & b_0 + b_1 \text{SEX} + b_2 \text{AGE} + b_3 \text{STA} + b_4 \text{EDU} + b_5 \text{MEM} + b_6 \text{OWN} \\ & + b_7 \text{LAND} + b_8 \text{INCOME} + b_9 \text{CAPITAL} + b_{10} \text{EXPER} + b_{11} \text{GROUP} \\ & + b_{12} \text{INFOR} + b_{13} \text{CONTACT} + b_{14} \text{TRAIN} + b_{15} \text{KNOW} \dots (1) \end{aligned}$$

โดยที่ b_0 คือค่าคงที่ และ $b_1, b_2, \dots, b_{15}$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปร

อิสระ

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับการปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน พบว่า เพศ สภาพการถือครองที่ดิน ประสบการณ์ในการฝึกอบรม และความรู้ มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.008, 0.026, 0.009 และ 0.014 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกตัวแปรอิสระแล้ว พบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทุกตัว โดยมีค่า $R^2 = 0.207$ หรือร้อยละ 20.70 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 20.70 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 79.30 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ จึงสรุปได้ว่าการปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน มีความสัมพันธ์กับเพศ สภาพการถือครองที่ดิน ประสบการณ์ในการฝึกอบรม และความรู้ โดย b_1, b_6, b_{14} และ b_{15} มีค่าเป็นบวก นั่นคือ ถ้าเพศ ประสบการณ์ในการฝึกอบรม และความรู้ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน เพิ่มขึ้น 0.136, 0.336 และ 0.085 หน่วย ตามลำดับ โดยตัวแปรอื่นคงที่ ส่วน b_5 มีค่าเป็นลบ นั่นคือ ถ้าสภาพการถือครองที่ดิน เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ลดลง 0.139 หน่วย เมื่อตัวแปรอื่นคงที่ ดังแสดงในตาราง 18

ตาราง 18 การวิเคราะห์การถดถอยพหุของปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ที่มีผลต่อการปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม การปรับตัว		
	b	t	sig
เพศ	0.136	2.686*	0.008
อายุ	0.000	0.035	0.972
สถานภาพ	-0.045	-0.848	0.397
ระดับการศึกษา	0.006	0.130	0.897
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	0.026	1.214	0.226
สภาพการถือครองที่ดิน	-0.139	-2.236*	0.026
ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว	-0.005	-0.731	0.465
รายได้รวม	0.000	1.104	0.271
แหล่งสินเชื่อ	0.013	0.270	0.788
ประสบการณ์ในการทำเกษตร	0.000	0.049	0.961
การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร	-0.088	-0.512	0.609
การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าว	0.042	0.217	0.828
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่	0.016	0.168	0.867
ประสบการณ์ในการฝึกอบรม	0.336	2.648**	0.009
ความรู้	0.085	2.480*	0.014
ค่าคงที่	2.945	7.778*	0.000
R ²		0.207	(20.70%)
SEE		0.320	
F		4.376	
Sig. F		0.000	

หมายเหตุ ** มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 * มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 2) ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เกี่ยวกับนโยบายการเปิดการค้าเสรี 3) ผลกระทบที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ได้รับจากนโยบายการค้าเสรี 4) การปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเพื่อรองรับนโยบายการค้าเสรี 5) ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ต่อการรับรู้ผลกระทบของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และ 6) ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ต่อการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 267 ราย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบความสมบูรณ์ และถอดรหัสวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสี่ในห้า เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 44 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน มีลักษณะการถือครองที่ดินของตนเองเฉลี่ย 6.61 ไร่ มีลักษณะการถือครองที่ดินแบบเช่าเฉลี่ย 3.93 ไร่ มีลักษณะการถือครองที่ดินแบบอื่นๆ เฉลี่ย 2.34 ไร่ และมีขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 12.89 ไร่ มีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 159,887.64 บาทต่อปี มีรายได้จากอาชีพอื่นนอกเหนือจากการเพาะปลูกข้าวเฉลี่ย 79,026.22 บาทต่อปี มีรายได้รวมทั้งหมดเฉลี่ยอยู่ที่ 225,962.55 บาทต่อปี ผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งในสี่ รับเงินจากแหล่งเงินทุนคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) มีประสบการณ์ในการเพาะปลูกข้าวเฉลี่ยอยู่ที่ 14.97 ปี ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด การติดต่อจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 2.06 ครั้งต่อปี ส่วนใหญ่ ผู้ให้

ข้อมูลเคยได้รับการฝึกอบรม เฉลี่ย 3.69 ครั้งต่อปี และผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน อยู่ในระดับปานกลาง

การรับรู้ผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

ผลกระทบด้านบวก

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ต่อผลกระทบด้านบวกจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน โดยประเด็นที่รับรู้มากที่สุดคือ 1) เกษตรกรไทยมีโอกาสขยายตลาดข้าวในต่างประเทศ รองลงมาคือ 2) การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรไทยมีรายได้จากการขายสินค้าได้มากขึ้น 3) การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรง เพื่อลดต้นทุน แรงงานและเวลาในกระบวนการผลิต 4) เกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิต 5) ทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ต้องเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มธาตุอาหารในดิน เพื่อลดต้นทุน 6) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวต้นตัวและพร้อมที่จะแข่งขันกับตลาดโลก 7) ส่วนประเด็นการค้าเสรีทำให้มีการขยายเขตการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น 8) ทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ต้องเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มธาตุอาหารในดิน เพื่อลดต้นทุน 9) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีอำนาจต่อรองราคามากขึ้น และ 10) การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ไทยสามารถส่งสินค้าไปจีนได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม

ผลกระทบด้านลบ

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ต่อผลกระทบด้านลบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน โดยประเด็นที่รับรู้มากที่สุดคือ 1) เกษตรกรราคาข้าวไม่มีเสถียรภาพและไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ รองลงมาคือ 2) การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวของไทยมีรายได้ลดลง และหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นแทน 3) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องโครงสร้างตลาดและกลไกราคา 4) ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจมอยู่กับภาระหนี้สินเนื่องจากการใช้สารเคมีที่เพิ่มสูงขึ้น 5) เกิดการสวมสิทธิ์ข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน 6) การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ราคาข้าวของไทยมีราคาลดต่ำลง 7) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายย่อย ยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขัน 8) ราคาข้าวในตลาดไทยลดต่ำลง เนื่องจากการไหลเข้ามาของข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน 9) การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวบางรายต้องเลิกผลิตเนื่องจากการปลูกข้าวของไทยมีต้นทุนการผลิตสูง และ 10) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้ามากยิ่งขึ้น

การปรับตัวของเกษตรกรในการปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน โดยประเด็นที่เกษตรกรมีการปรับตัวมากที่สุดคือ 1) ลดการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว เหลือ 15-25 กิโลกรัมต่อไร่ และ 2) ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ ยองลงมาคือ 3) ลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้วิธีการป้องกันกำจัดโรคและแมลง แบบชีวภาพแทน 4) ทำบัญชีเพื่อคำนวณหาต้นทุน กำไรจากการทำนาแต่ละฤดู 5) ลดการใช้ปุ๋ย สารเคมี โดยใช้เฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น 6) ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพให้ผลผลิตสูง ด้านทานโรคและแมลง 7) ลดต้นทุนการผลิตโดยการทำปุ๋ยพืชสดและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ 8) ส่วนประเด็นลดต้นทุนการผลิตโดยใช้วิธีการโยนกล้าแทนการใช้แรงงานในการปลูก 9) เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยมีการกำจัดฟางที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน และ 10) สำรวจและสังเกตข้าวในนาและกำหนดวันเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้สูญเสียน้ำหนักและคุณภาพข้าว

ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ กับการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรจากการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน พบว่า สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว แหล่งสินเชื่อ การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าว การติดต่อเจ้าหน้าที่ ประสิทธิภาพในการฝึกอบรม และความรู้ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกตัวแปรอิสระแล้ว พบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทุกตัว โดยมีค่า $R^2 = 0.427$ หรือร้อยละ 42.70 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 42.70 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 57.30 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ จึงสรุปได้ว่าการรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน มีความสัมพันธ์กับสถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว แหล่งสินเชื่อ การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าว การติดต่อเจ้าหน้าที่ ประสิทธิภาพในการฝึกอบรม และความรู้ มีค่าเป็นบวก นั่นคือ ถ้าสถานภาพ ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว แหล่งสินเชื่อ การรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าว ประสิทธิภาพในการฝึกอบรม และความรู้ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน เพิ่มขึ้น 0.186, 0.016, 0.087, 0.278, 0.314 และ 0.102 หน่วย ตามลำดับ โดยตัวแปรอื่นคงที่ ส่วนจำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพการถือครองที่ดิน และการติดต่อเจ้าหน้าที่ มีค่าเป็นลบ นั่นคือ ถ้าจำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพการถือครองที่ดิน และการติดต่อเจ้าหน้าที่ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำ

ให้การรับรู้ผลกระทบในการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ลดลง 0.039, 0.206 และ 0.133 หน่วย เมื่อตัวแปรอื่นคงที่

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับการปรับตัวจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน พบว่า เพศ สภาพการถือครองที่ดิน ประสิทธิภาพในการฝึกอบรม และความรู้ มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกตัวแปรอิสระแล้ว พบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทุกตัว โดยมีค่า $R^2 = 0.207$ หรือร้อยละ 20.70 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 20.70 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 79.30 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ จึงสรุปได้ว่าการปรับตัวจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน มีความสัมพันธ์กับเพศ สภาพการถือครองที่ดิน ประสิทธิภาพในการฝึกอบรม และความรู้ มีค่าเป็นบวก นั่นคือ ถ้าเพศ ประสิทธิภาพในการฝึกอบรม และความรู้ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การปรับตัวจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน เพิ่มขึ้น 0.136 0.336 และ 0.085 หน่วย ตามลำดับ โดยตัวแปรอื่นคงที่ ส่วน สภาพการถือครองที่ดิน มีค่าเป็นลบ นั่นคือ ถ้าสภาพการถือครองที่ดิน เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การปรับตัวจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ลดลง 0.139 หน่วย เมื่อตัวแปรอื่นคงที่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ต่อผลกระทบด้านบวกจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน โดยประเด็นที่รับรู้มากที่สุดคือ 1) เกษตรกรไทยมีโอกาสขยายตลาดข้าวในต่างประเทศ รองลงมาคือ 2) การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรไทยมีรายได้จากการขายสินค้าได้มากขึ้น 3) การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรง เพื่อลดต้นทุน แรงงานและเวลาในกระบวนการผลิต 4) เกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิต 5) ทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ต้องเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มธาตุอาหารในดิน เพื่อลดต้นทุน 6) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวตื่นตัวและพร้อมที่จะแข่งขันกับตลาดโลก 7) ส่วนประเด็นการค้าเสรีทำให้มีการขยายเขตการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น 8) ทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ต้องเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มธาตุอาหารในดิน เพื่อลดต้นทุน 9) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีอำนาจต่อรองราคามากขึ้น และ 10) การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ไทยสามารถส่งสินค้าไปจีนได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม และผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้ต่อผลกระทบด้านลบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน โดยประเด็นที่รับรู้มากที่สุดคือ 1) เกษตรกรราคาข้าวไม่มีเสถียรภาพและไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ รองลงมาคือ 2) การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวของไทยมีรายได้ลดลง และหันไปปลูกพืช

เศรษฐกิจอื่นแทน 3) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องโครงสร้างตลาดและกลไกราคา 4) ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจมอยู่กับภาระหนี้สิน เนื่องจากการใช้สารเคมีที่เพิ่มสูงขึ้น 5) เกิดการสวมสิทธิ์ข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน 6) การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ราคาข้าวของไทยมีราคาดต่ำลง 7) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายย่อย ยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขัน 8) ราคาข้าวในตลาดไทยลดต่ำลง เนื่องจากการไหลเข้ามาของข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน 9) การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวบางรายต้องเลิกผลิต เนื่องจากการปลูกข้าวของไทยมีต้นทุนการผลิตสูง และ 10) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพิจิต ลิขิตกิจสมบูรณ์ (2546) ศึกษาเรื่อง เขตการค้าเสรีไทย กล่าวว่า ที่ผ่านมาในการเปิดการค้าเสรีกับจีนนั้น ไม่ใช่เพราะจีนไม่ต้องการค้าเสรีกับไทย แต่เป็นเพราะจีนต้องการเปิดการค้าเสรีกับกลุ่มประเทศอาเซียนทั้งกลุ่ม ไม่ใช่เปิดการค้าเสรีกับอาเซียนที่แต่ละประเทศ ธรรมชาติของจีนคืออาเซียน จึงไม่ใช่เพียงเข้าครอบครองตลาดด้วยการทุ่มขายสินค้าราคาถูกแบบกินรวบ แต่จีนมองอาเซียนในฐานะหุ้นส่วนของระบบเศรษฐกิจในเอเชียมากกว่า และการส่งออกสินค้าไปยังประเทศจีน ยังมีอุปสรรคอยู่มาก เพราะจีนยังคงใช้ระบบการค้าที่ควบคุม โดยหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชนของจีนเอง เมื่อต้องการนำเข้าสินค้าหลายรายการ ก็ยังต้องขออนุญาตจากหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องหากผู้นำเข้า เป็นธุรกิจที่ไม่ใช่รัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจจีนผู้นำเข้าจะต้องเปิดบัญชีฝากเงินค้ำประกัน ไว้กับธนาคารจีนและจะเงินคืนต่อเมื่อนำเอาสินค้าเข้ามาผลิตเป็นสินค้าขายส่งออกไปต่างประเทศแล้วเท่านั้น นอกจากนี้ จีนก็ยังมีอัตราภาษีศุลกากรที่สูงมาก ในสินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ อีกด้วยปัจจุบันการผลักดันการค้าเสรีกับจีน มีผลสำเร็จในขั้นต้น โดยจีนยอมลดอัตราภาษีศุลกากร ที่เก็บจากการนำเข้าสินค้าเกษตรจากอาเซียน (ยกเว้นฟิลิปปินส์) โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 ผลกระทบในระยะสั้นนั้น เป็นผลดีต่อประเทศไทยอย่างยิ่ง เพราะไทยจะส่งสินค้าเกษตร ผักและผลไม้เมืองร้อนไปได้โดยไม่มีอุปสรรค ถึงขั้นอาจทำให้ผักผลไม้ในประเทศไทยมีราคาแพงเป็นประวัติการณ์ ส่วนไทยก็ไม่สูญเสียประโยชน์มากนัก เพราะปัจจุบันก็มี การลักลอบนำเข้าผักผลไม้จากจีน ปีละหลายพันล้านบาทอยู่แล้ว การค้าเสรีเพียงแต่ทำให้สินค้าเหล่านี้ถูกกฎหมายและมีราคาถูกลงเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรี ไทย-จีน อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพาณิชย์ กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมวิชาการเกษตร ควรมีการให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เช่น ควรจะมีการอบรม สัมมนา หรือลงพื้นที่จัดเวทีสภากาแฟ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และให้เข้าใจให้กับเกษตรกร และการเป็นการเตรียมความพร้อมให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพการปลูกข้าวได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2. จากผลการศึกษา พบว่า ถึงแม้ว่าเกษตรกรมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนในระดับมากในทุกประเด็น แต่ยังมีบางประเด็นที่เกษตรกรน้อยกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ประเด็นลดต้นทุนการผลิตโดยใช้วิธีการ โยนกล้าแทนการใช้แรงงานในการปลูก การเพิ่มอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยมีการกำจัดฟางที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน และการสำรวจและสังเกตข้าวในนาและกำหนดวันเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้สูญเสียน้ำหนักและคุณภาพข้าว ดังนั้นกรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร และกรมพัฒนาที่ดิน ควรมีการร่วมจัดทำแปลงสาธิตในการปลูกข้าวเพื่อให้เกษตรกรได้ใช้เป็นสถานศึกษา และดูงาน และเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3. กรมพัฒนาที่ดิน ควรมีการให้ความรู้แก่เกษตรกรในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดต่างๆ ให้ถูกต้องตามขั้นตอน เพื่อให้การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นการลดต้นทุนการใช้ปุ๋ย และยังช่วยทำให้ต้นข้าวที่เกษตรกรปลูกมีคุณภาพ โดยการจัดฝึกอบรมตามศูนย์กลางชุมชน เช่น เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะในช่วงก่อนฤดูการทำนา

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

1. ในส่วนของพืชเศรษฐกิจทางการเกษตรชนิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำการค้าเสรีไทย-จีน เพื่อเป็นการกระตุ้นยอดเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งทำให้เกษตรกรในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ได้ข้อมูลในการปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย
2. ควรมีการศึกษา ปัญหาและ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในพื้นที่ อื่นๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวข้องกับการทำการค้าเสรีไทย-จีน เพื่อเกิดงานวิจัยใหม่ๆ หรือ ได้แนวคิดใหม่ๆ ในการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติม
3. เกษตรกรในแต่ละพื้นที่ แต่ละชุมชน ควรมีความรู้เพิ่มเติมในเรื่องของการทำการค้าเสรีไทย-จีน เพื่อที่จะได้ปรับตัวให้ทันเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และอีกทั้งเป็นการเรียนรู้กฎระเบียบ เพื่อที่จะใช้ทำการค้าขายได้อย่างถูกต้องที่สุด

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุสงษ์. 2547. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาศรีนครินทร์วิ
โรฒประสานมิตร.
- ข้าวของพ่อ. 2553. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- ข้อมูลการนำเข้าภายใต้สิทธิ ASEAN FTA ของประเทศไทยกับประเทศคู่ค้า FTA. 2549.
กรุงเทพฯ: กรมการเจรจาระหว่างประเทศ
- เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจไทยที่สำคัญ พ.ศ.2551. 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- จุมพล หนิมพานิช. 2532. องค์การและการจัดการ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จุฬารัตน์ รื่นภาคเพ็ชร. 2548. การวิเคราะห์อุปสงค์นำเข้าแอปเปิลจากจีน ภายใต้ความตกลงการค้า
ไทย-จีน. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชุดยารัตน์ เต็ดชาด. 2546. การวิเคราะห์ผลกระทบของการเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อ
ระบบราคาและผลผลิตของประเทศไทย. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2535. การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทร์วิโรฒประสานมิตร.
- บุญสม วราเอกศิริ. 2529. หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริม
การเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ปัญญา หิรัญรัมย์. 2529. ความรู้พื้นฐานการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์. 2548. ผลการเปิดการค้าเสรีของประเทศไทย-จีน. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- มนัส สุวรรณ. 2538. นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ. เชียงใหม่: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุทธศาสตร์ข้าวไทย 2550 – 2554. 2555. กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์.
- เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2522. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ระเบียบกรมการข้าว. 2552. กรุงเทพฯ: กรมการข้าว.

- วรวิทย์ วงศ์กา. 2548. ผลกระทบของการเปิดการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีนที่มีต่อการส่งออกลำไยแห้งของไทย. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สถานการณ์การค้าข้าวของโลก พ.ศ.2554. 2554. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร กรมการค้าภายใน
- สถิติพืชอาหารและพืชอาหารสัตว์ พ.ศ.2552. 2552. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สุชา จันทรเฒ. 2522. จิตวิทยากับการดำรงชีวิต. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- องอาจ สุขุมลววรรณ. 2546. “การค้าชายแดนไทย-จีนตอนใต้: กรณีศึกษาอำเภอแม่สายและเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เอกสารเผยแพร่วิชาการ การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลัง การเก็บเกี่ยวข้าวที่เหมาะสม. 2552. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการค้าข้าว.
- เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการด้านเศรษฐกิจการเกษตร .2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานเกษตร จังหวัดเชียงใหม่.
- เอกสารประกอบการประชุมเวทีข้าวไทย ปี 2555. 2555. กรุงเทพฯ: กรมการค้าข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- เอกสารสรุปผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเส้นทางสู่อนาคตการเกษตร-ไทย ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11. 2552. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร กรมการค้าภายใน.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

การวิจัย เรื่องการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อ

การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อ – สกุล ผู้เก็บข้อมูล..... เลขที่แบบสอบถาม

--	--	--

บ้านเลขที่ หมู่ ตำบลอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

1. แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบที่เกษตรกรได้รับจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะส่วนบุคคล

1. เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2. อายุ ปี

3. สถานภาพ

() 1. โสด

() 2. สมรส

() 3. หย่าร้าง / หม้าย

() 4. แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษา

() 1. ต่ำกว่าประถมศึกษา

() 2. ประถมศึกษา

() 3. มัธยมศึกษาตอนต้น

() 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.

() 5. อนุปริญญา/ ปวส.

() 6. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของท่านมี.....คน

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

6. สภาพการถือครองที่ดิน

() 1. ของตนเอง

จำนวน.....ไร่

() 2. เช่า

จำนวน.....ไร่

() 3. อื่นๆ

จำนวน.....ไร่

พื้นที่ถือครองทั้งหมด

จำนวน.....ไร่

7. รายได้

รายได้จากการเพาะปลูกข้าว..... บาท/ปี

รายได้จากการประกอบอาชีพอื่น.....บาท/ปี

รวม บาท/ปี

8. แหล่งเงินทุน

- ☐ 1. สหกรณ์การเกษตร ☐ 2. กลุ่มเกษตรกร
☐ 3. ธนาคารพาณิชย์ ☐ 4. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
☐ 5. ของตนเอง ☐ 6. ญาติพี่น้อง
☐ 7. เพื่อนบ้าน ☐ 8. กองทุนหมู่บ้าน

9. ประสบการณ์ในการเพาะปลูก.....ปี

10. ท่านเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกรกลุ่มใดบ้าง (ตอบได้มาก1 ข้อกว่า)

- ☐ 1. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ☐ 2. กลุ่มเกษตรกร
☐ 3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ☐ 4. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
☐ 5. สถาบันหรือกลุ่มด้านการเกษตรอื่นๆ ระบุ
☐ 6. ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย

11. ท่านรับรู้ข่าวสารการปลูกข้าวจากสื่อใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ วิทยุ
☐ โทรทัศน์
☐ วารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร
☐ เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร
☐ อื่นๆ ระบุ

12. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

- ☐ 1. ไม่เคย ☐ 2. เคย ครั้ง/ปี

13. ประสบการณ์ในการฝึกอบรมในรอบปีที่ผ่านมา

14.1 ท่านเคยเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกข้าว

- ☐ 1. ไม่เคย ☐ 2. เคย ครั้ง/ปี

14.2 ท่านเคยเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรด้านอื่นๆ

() 1. ไม่เคย

() 2. เคย ครั้ง/ปี

รวมได้รับการฝึกอบรม..... ครั้ง/ปี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

ท่านคิดว่าข้อใดต่อไปนี้เป็นข้อที่ต้อง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ในช่อง “ถูก” หลังข้อความที่ท่านเห็นว่าถูกต้อง และ x ใน

ช่อง “ผิด” หลังข้อความที่ท่านเห็นว่าข้อความนั้นผิดหรือไม่ถูกต้อง

ข้อที่	คำถามความรู้เกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	ถูก	ผิด
1	การเปิดเสรีไทย-จีนทำให้มีการแข่งขันเกิดขึ้นสูง เพราะสินค้าเกษตรจากประเทศอื่นๆ เช่น ข้าวจากต่างประเทศเข้ามาตีตลาดในประเทศ เพราะไม่สามารถจำกัดการนำเข้าได้		
2	ชาวนาไทยจำเป็นต้องยกระดับขีดความสามารถในการผลิตข้าวให้มีคุณภาพ ลดต้นทุน เน้นผลผลิต เพื่อให้แข่งขันกับข้าวจากประเทศคู่แข่งได้		
3	ทั้ง 2 ประเทศต้องทยอยปรับลดภาษีสินค้าทางการเกษตรให้เหลือร้อยละ 0 ภายในปีพ.ศ.2553-พ.ศ.2558 ไม่ว่าจะเป็นการส่งออกหรือนำเข้า		
4	สินค้าเกษตรสำคัญ เช่น ข้าว ปาล์ม น้ำมัน น้ำตาลและถั่วเหลือง ที่นำเข้าและส่งออกระหว่างประเทศ ต้องปรับลดภาษีให้เหลือร้อยละ 0		
5	เป้าหมายของการดำเนินงานคือการขจัดภาษีศุลกากรให้หมดไป โดยทุกประเทศต้องลดภาษีสินค้าทุกรายการให้เหลือร้อยละ 0		
6	การเปิดการค้าเสรีจะทำให้ประเทศไทย สามารถขยายตลาดสินค้าเกษตรโดยเฉพาะข้าวไปยังต่างประเทศได้น้อยลง		
7	ประเทศไทยต้องทยอยปรับลดภาษีสินค้าอย่างต่อเนื่องและให้เหลือ 0 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553		

ข้อที่	คำถามความรู้เกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน	ถูก	ผิด
8	การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าของประเทศสมาชิกในตลาดโลก		
9	สินค้าที่ได้รับการยกเว้นให้เก็บภาษีได้ร้อยละ 10 คือเมล็ดกาแฟมันฝรั่งและเนื้อมะพร้าวแห้ง		
10	ประเทศจีนไม่มีมาตรฐานเกี่ยวกับสุขอนามัย จึงไม่มีการตรวจสอบสินค้าที่เข้มงวด		

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

ผู้สอบถาม สอบถามผู้ให้ข้อมูลถึงความคิดเห็นของเกษตรกรต่อผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ซึ่งเป็นการวัดระดับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล โดยแบ่งคะแนนระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งจะมีความหมายของคะแนน ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	หมายถึง
5	มากที่สุด
4	มาก
3	ปานกลาง
2	น้อย
1	น้อยที่สุด

ความคิดเห็นของเกษตรกร		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	<u>ด้านบวก</u> การค้าเสรีทำให้เกษตรกรไทยหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ					
2	การค้าเสรีทำให้มีการขยายเขตการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น					
3	ทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ต้องเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มธาตุอาหารในดินเพื่อลดต้นทุน					
4	การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ไทยสามารถส่งสินค้าไปจีนได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม					
5	เกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิต					
6	เกษตรกรไทยมีโอกาขยายตลาดข้าวในต่างประเทศ					
7	การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรไทยมีรายได้จากการขายสินค้าได้มากขึ้น					
8	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีอำนาจต่อรองราคามากขึ้น					
9	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวต้นตัวและพร้อมที่จะแข่งขันกับตลาดโลก					
10	การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรง เพื่อลดต้นทุน แรงงานและเวลาในกระบวนการผลิต					

ความคิดเห็นของเกษตรกร		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	<u>ด้านลบ</u> ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจมอยู่กับภาระหนี้สิน เนื่องจากการใช้สารเคมีที่เพิ่มสูงขึ้น					
2	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องโครงสร้างตลาดและกลไกราคา					
3	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายย่อย ยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขัน					
4	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้ามากยิ่งขึ้น					
5	ราคาข้าวในตลาดไทยลดต่ำลง เนื่องจากการไหลเข้ามาของข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน					
6	เกษตรกรราคาข้าวไม่มีเสถียรภาพและไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้					
7	เกิดการสวมสิทธิ์ข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน					
8	การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ราคาข้าวของไทยมีราคาดต่ำลง					
9	การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวบางรายต้องเลิกผลิต เนื่องจากการปลูกข้าวของไทยมีต้นทุนการผลิตสูง					
10	การเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวของไทยมีรายได้ลดลง และหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นแทน					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของเกษตรกรต่อการปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

ผู้สอบถาม สอบถามผู้ให้ข้อมูลถึงความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ซึ่งเป็นการวัดระดับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล โดยแบ่งคะแนนระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งจะมีความหมายของคะแนน ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	หมายถึง
5	มากที่สุด
4	มาก
3	ปานกลาง
2	น้อย
1	น้อยที่สุด

ความคิดเห็นของเกษตรกร		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว ลดการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว เหลือ 15-25 กิโลกรัม ต่อไร่					
2	ลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้วิธีการป้องกัน กำจัดโรคและแมลง แบบชีวภาพแทน					
3	ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพให้ผลผลิตสูง ต้านทานโรคและแมลง					
4	ลดต้นทุนการผลิตโดยใช้วิธีการโยนกกล้าแทน การใช้แรงงานในการปลูก					
5	ลดการใช้ปุ๋ย สารเคมี โดยใช้เฉพาะที่จำเป็น เท่านั้น					
6	เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยมีการกำจัด ฟางที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน					

ความคิดเห็นของเกษตรกร		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7	ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ					
8	ทำบัญชีเพื่อกำหนดหาต้นทุน กำไรจากการทำนาแต่ละฤดู					
9	ลดต้นทุนการผลิตโดยการทำปุ๋ยพืชสดและใช้ปุ๋ยอินทรีย์					
10	สำรวจและสังเกตข้าวในนาและกำหนดวันเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้สูญเสียน้ำหนักและคุณภาพข้าว					

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวสโรชิน หน่อรัตน์
เกิดเมื่อ	14 เมษายน 2533
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2550 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนานเื้อวิทยา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2555 ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่